MURATHAN MUNGAN

SON ISTANBUL

metis

Metis Edebiyat
Murathan Mungan'ın Yapıtları

Şiir Kitapları: OSMANLIYA DAİR HİKÂYAT, 1981, 6. Basım ■ KUM SAATİ, 1984, 8. Basım ■ SAHTİYAN, 1985, 8. Basım ■ YAZ SİNEMALARI, 1989, 7. Basım ■ ESKİ 45'LİKLER, 1989, 7. Basım ■ MIRILDANDIKLARIM, 1990, 10. Basım ■ YAZ GEÇER, 1992, 12. Basım ■ ODA, POSTER VE ŞEYLERİN KEDERİ, 1993, 5. Basım ■ OMAYRA, 1993, 4. Basım ■ METAL, 1994, 4. Basım ■ OYUNLAR İNTİHARLAR ŞARKILAR, 1997, 3. Basım ■ MÜREKKEP BALIĞI, 1997, 3. Basım ■ BAŞKALARININ GECESİ, 1997, 3. Basım ■ ERKEKLER İÇİN DİVAN, 2001, 2. Basım.

Hikâye Kitapları: SON İSTANBUL, 1985, 9. Basım ■ CENK HİKÂYELERİ, 1986, 7. Basım ■ KIRK ODA, 1987, 11. Basım ■ LAL MASALLAR, 1989, 8. Basım ■ KAF DAĞININ ÖNÜ, 1994, 5. Basım ■ ÜÇ AYNALI KIRK ODA, 1999, 3. Basım.

Oyunları: *Mezopotamya Üçlemesi:* MAHMUD İLE YEZİDA, 1980, 4. Basım ■ TAZİYE, 1982, 4. Basım ■ GEYİKLER LANETLER, 1997, 3. Basım ■ BİR GARİP ORHAN VELİ, 1997, 3. Basım.

Senaryoları: DÖRT KİŞİLİK BAHÇE, 1997 ■ DAĞINIK YATAK, 1997 ■ BAŞKASININ HAYATI, 1997.

Diğer Kitapları: MURATHAN '95, 1995, Özel Tek Basım ■ LI ROJHILATÊ DILÊ MIN, 1996 ■ PARANIN CİNLERİ, 1997, 5. Basım ■ METİNLER KİTABI, 1998, 2. Basım ■ DOĞDUĞUM YÜZYILA VEDA, 2000, Özel Tek Basım ■ MESKALİN 60 DRAJE, 2000 ■ 13+1 FAZLADAN BİR KİTAP, 2000, Özel Basım ■ SOĞUK BÜFE, 2001.

Murathan Mungan

SON ISTANBUL

21 Nisan 1955 İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. İlkin çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları ve şiirleriyle görünen yazarın ilk kitabı 1980'de yayımlanan *Mahmud ile Yezida'dir.* Daha çok şiirleri, hikâyeleri ve oyunlarıyla tanınan Murathan Mungan aynı zamanda radyo oyunu, film senaryosu, şarkı sözü ve kültür edebiyat konulu denemeler yazdı. Birçok yapıtı çeşitli dillere çevrildi, oyunları yurtiçinde ve dışında sahnelendi. Farklı alanlara dağılmış yirmi yıllık çalışmalarından yaptığı özel bir seçmeyi *Murathan* '95'te topladı. Şiirlerinden yapılan bir seçme Kürtçe'ye çevrildi: *Li Rojhilate Dile Min* ("Kalbimin Doğusunda"). Dünya edebiyatından öyküleri bir araya getirdiği seçkileri *(Ressamın Sözleşmesi, Çocuklar ve Büyükleri)* yayımlandı. Çeşitli yazılarını ve denemelerini *Meskalin 60 Draje* ve *Soğuk Büfe'de* topladı. 2000 öncesinde çıkardığı tüm şiir kitaplarını bir araya getiren *13+1* toplamından sonra 2001'de çıkan son şiir kitabı *Erkekler için Divan.*

Metis Yayınları, yazarın kitaplaştırdığı bütün çalışmaları bir külliyat olarak yayımlıyor.

DÖRT KİŞİLİK BAHÇE

CAM SESSİZLİK

"Bin yıldır saydam yüzümüzde ölümü seyrediyoruz. Kımıltısız günler geçiyor bu sonsuz cam kovuklarda. Bembeyaz gelinlikler gibiyiz. Bembeyaz kefenler gibi. Çevremizde ince bir halka, zaman zaman ışıltısı göz alan ince çizgiler, altın sarısı gelin telleri. Kaç kuşak sahip çıktı bize. Kaç kez büyük aynalı ceviz vitrinler, camekânlar (kaç yurtluk) değiştirdik. Ama hiç kullanılmadık, hiç el değmedi bize. (Hiç yaşamadık) Ne bir çorbanın sıcaklığını duydu mermer tenimiz; ne de bir tatlının şerbetli lezzetini. Öylece durduk. Sonsuza bırakılmış bir çeyizdik biz. En uzun yolculuğa çıktık, yola çıktığımız yere bırakılarak.

Pürüzsüz tenimiz. Ne bir çatlak, ne bir sızıntı. Öylece bekliyoruz. Bizi çevreleyen gelin telleri ince bir sızı gibi...

Kaç kuşak gördük biz? Kaç töre tanıdık? Biz sonsuzluğun güvenilir tanıklanyiz. Ne bir kınk, ne bir çatlak almadan öylece taptaze duran saydam ölümleriz. Bembeyaz ölümler. Şeffaf sessizlikler.

Bu son şansımız Fatma Aliye. Bu son şansın.

Biz ve sen artık ayrılmaz bir bütünüz. Ve aynı yolculuğun ortak gezginiyiz. Bunu biliyor muydun?

Bu son durağımız Fatma Aliye. Bu son konak, bu son kuşak Fatma Aliye.

Camların saydam sessizliği ölümün tercümanıdır.

Fısıltılarımızı cam kovuklarda boğduramazsınız daha fazla. Boğduramazsınız.

Daha fazla..."

1.

"Gece geç geldin," dedi Afife Reşat Hanım. "Meraklandım."

"Evet, geç geldim. Uzun sürdü."

"Eğlendin mi bari?"

"Hüzünlendim..."

(Uzun süre sustu Fatma Aliye. Öyle ki bu sessizlik boyunca Afife Reşat Hanım, tabağındaki turunç reçelinin hepsini bitirmişti.)

"...O kadar hüzünlendim ki, eve dönerken ağır ağır yürüdüm; hem de o saatte..."

(Gerçi Saffet Hamdi Beyin evi bir sokak üstteydi ama, Fatma Aliye için hava kardıktan sonra yandaki konağa ya da karşıdaki eve geçmek bile uzun ve tehlikeli bir yolculuktur.)

"Uzun uzun ayak sesimi dinledim gecede..."

(Küçük parke taşlar üzerinde yankılanan ayak sesimi. Sanki çok uzun bir yolculuğa çıkmışım gibi. Tek başıma, gecede... Korkmadan, ürkmeden. Her adımımı duya duya... Hiç korkmadım. Ne geceden, ne de tek başına bir kadın oluşumdan. Elimde udum. Yalnız döndüm eve, yapayalnız. Tanrım, bütün bunları ben mi yaptım? Hem de bir başıma. Ve mutlu oldum bundan. Çok mutlu oldum. Peki bütün gece niye o karabasanı gördüm? Eve geldikten sonra niye mışıl mışıl uyuyamadım? O fısıltıları dinledim sabaha kadar. O vicdan azabını...)

"Limonluğun camı kırılmış dün gece, kahvaltıdan sonra bir bakıversen Aliye. Sen geldikten biraz sonra kırıldı. Şangırtısını duydum."

(Uyumamış demek. Beni beklemiş. Oysa bu ilk gecemdi. İnanılası gibi değil ama ilk gecem. Onu da çağırmışlardı, kendi gelmedi. Paşayı yalnız bırakmamak için gelmedi. Oysa o çocuğu babası yalnız bırakmış. Bütün gece içti, çok içti. Ve sonra masaların altına varana kadar babasını aradı. Kapı arkalarına baktı, masa altlarına, dolaplara. Hep babasını aradı. On yedi yaşında sol kulağı kesik bir çocuk. Hep annesiyle gezerdi. Hep annesinin dizinin dibindeydi. Şimdiyse babasını arıyor. Belki hep arayacak. Gene Paşayı bırakamadı. Gelmedi benimle. Yatağında beni beklemiş gece boyu...)

"Birer birer kınlıyor camlan limonluğun. Birer birer eksiliyoruz anne."

(Kahvaltı bitmişti. Afife Reşat Hanım sofradan kalktı. Son sözüne içerledi Fatma Aliye'nin. Dile gelen hüzünlerden nefret ediyordu. Yakınmalardan, söylenmelerden. Acılan gizleyecek bir ıssızlık her zaman bulunurdu. Fatma Aliye'nin tek ıssızlığı o cam vitrindi. Tek sözünü etmediği, ancak yaşadığı...)

"Ben Paşaya bir bakayım, uyanmış mı? Sen de limonluğu unutma..."

Fatma Aliye limonluktaki cam kınklannı toplamaya gitti. Kınklan toplarken, akşamki karabasanı düşündü. Konuşan tabakları. Beyazlığın sonsuz fısıltısı, saydam ölüm. Dupduru. Camların biri elini kesecekmiş gibi oldu. Telaşlandı.

("Sargı bezi kanlandı Muti! N'olur artık kendine gel! Bak dikişlerin falan atacak!" Müşerref Hanımın içkinin büsbütün çatlaklaştırdığı sesi, tiz çığlıkları Muti'ye yalvaran... Gece boyu söylediği sarkılann hüznünü yüklenemeyip bir köşede saatlerce hıçkıra hıçkıra ağlayan Müşerref Hanım. Tombul ellerinin arasına sıkıştırdığı (hâlâ iğneoyalı) mendiliyle şişko göbeğini ve iri göğüslerini hoplata hoplata ağlayan Müşerref Hanım. Gene mavi, kırmızı, mor çiçekli siyah elbisesini giymişti. Gülerek, tombul yanaklannı alabildiğine şişiren gülüşüyle çalmıştı kapıyı. Fatma Aliye açmıştı. Saffet Hamdi Bey: "Herkes geldi, bunlar nerde kaldı yahu?" diye söyleniyordu. Koyun gerdanından alın-

mış taze eti, fesleğen yapraklarına sararak, ölü mangal ateşinde pişirmişti. Gecenin yemeğiydi bu. Soğuyacağından, tadını tuzunu yitireceğinden kaygılanıyordu. Rüveyde Hanım pekmezli muhallebiyi buzdolabına diziyordu. Fatma Aliye en geç kendinin gittiğini düşünürken (ve öyle olması gerektiğine inanmışken) Müşerref Hanımlara kapıyı açmak zorunda kalmıştı.)

"Kıvırcık saçlarına kızıl karanfil saklayan Muti! Artık sol kulağın yok senin!" Camlan topladı. Limonluğun önündeki sapsız kovaya tıktı hepsini.

Oturma odasına vardığında Server Nüvit Paşa kalkmış, kahvaltı ediyordu. Afife Reşat Hanım gergef işliyordu gene. Hiç kullanılmayacak bir yastık yüzü ya da masa örtüsü. Sandıklarda bekleyecek. Çok eski bir alışkanlığı sürdürerek, ve hayata alabildiğine direnerek.

Afife Reşat Hanımın üç aydan beri evde geçirdiği ilk pazardı. Bu hafta gitmemişti Peyker Kalfa'ya bakmaya.

"Bırak şu udu artık, n'olur bırak!"

Donup kalmıştı Fatma Aliye. Müşerref Hanım ansızın bağırmıştı. Ağlayarak yere diz çöküp bağırmıştı. Bir Hüzzamın ortasındaydılar. Rakı kadehleri iyice buğulanmıştı. Saffet Hamdi Bey, sedirine çekilmiş, yüzünü pencereye dönerek, gizli gizli ağlıyordu. Herkes mutsuzdu, kendi dünyasının tekin ıssızlığına çekilmişti herkes. Bütün sözcükler unutulmuştu. Yalnızca bir hüzzamın ortasındaydılar. Ansızın hıçkmklan çoğalan Müşerref Hanım oturduğu sandalyeden atılmıştı Fatma Aliye'nin uduna, şimdi yerdeydi dizleri üzerinde. Muti ölü bir balık gibi bakıyordu olup bitene. Nefretine bir ıssızlık katmıştı. Saçlarına gizlediği kızıl karanfil bulunmuş ve sol kulağı kesilmişti. Şimdi sızlıyordu yüzünün bir yanı. Yüzünün artık örtemediği yanı. Sargıların uğultusu beynini dolanıyordu. Neden sonra annesinin çoğalan hıçkınklarını, tiz çığlıklarını duydu. Muti bunlan yüreğiyle duydu.)

"Nezih bir aile toplantısı olacak Afife Reşat Hanım. Osmanlı gecelerinden bir gece. Emirgân'ın mehtabında ut nağmeleri,

eski şarkılar, sonra benim mangalda pişirdiğim yemekler. Bir mevsim daha bitiyor. Bu fırsatı kaçırmayalım derim." Saffet Hamdi Bey kandıramadı Afife Reşat Hanımı. Yalnızca Fatma Aliye'yi yolladı, yanına udunu da katarak. Fatma Aliye'nin yalnız gittiği ilk davetti bu. Giderken sıkı sıkıya yapıştı uduna. Hangi şarkıları söyleyeceğini düşündü.

Server Nüvit Paşa, kahvaltıdan sonra sedef kakmalı boş sandalyenin karşısına geçerek uzun uzun Nerime Sultanla konuştu. Ona yakında Birinci Cihan Harbi'nin çıkabileceği tehlikesinden söz etti. Sadrazamlardan, Paşalardan, Bankerlerden, Tüccarlardan söz açtı. En son birkaç eski harp hikâyesi anlattıktan sonra, Nerime Sultanın ut derslerinin nasıl gittiğini, hangi eserleri geçtiğini sordu. Çok ince, çok zarifti. Afife Reşat Hanım mutfağa geçti. Fatma Aliye toz alıyordu. Oturma odasının uzun duvarının tam ortasına yerleştirilmiş cam vitrinin önünde uzun uzun durdu. (Hâlâ bir irkilme duyabiliyor) Server Nüvit Paşa konuşmaktan yorulmuş, sedirin üzerinde uyuyakalmıştı. Bunun üzerine Fatma Aliye sedef kakmalı sandalyenin de tozunu aldı. (Alabildi) Paşanın üzerine usulca bir battaniye bıraktı.

Son tabaklan toplarken "Kusura bakma, tatsız bir gece oldu," dedi Rüveyde Hanım. Gözleri bağışlanma diliyordu. Saffet Hamdi Bey, kansının sözüne katıldığını belirtircesine başıyla onayladı. "Benim için çok güzel bir geceydi," dedi Fatma Aliye. "Acılar çirkin değildir ki, ağlamak onursuzluk değil," Muti'yle göz göze geldiler. Birbirleriyle yüzleşir gibiydiler. Fatma Aliye kendisiyle Muti'yi karşılaştırdı. Korkunç sonuçlar çıkardı bundan (merdivenleri inerken) korkunç, dayanılmaz sonuçlar.

Afife Reşat Hanım odasına çekildi erkenden. Yazı masasının başına çöktü. İncecik bacaklı, eski, ahşap bir masaydı bu. Küçük, ince parmaklıklar çevreliyordu masayı. Üç küçük çekmecesi vardı. Yeşil çuhadan zemini, orta yerinden çatlayıp bir yıldız gibi dağılan kalın bir cam kaplıyordu. Afife Reşat Hanımın yansısı bu çatlakta dağılıyor, bir türlü bütünlenemiyordu. Kilitli defterlerinden birini (her seferinde artık bu en sonuncusu

dediği kilitli defterlerinden birini) daha açtı, uzun uzun yazdı. Bütün bir pazar günü Arapça yazılara döktü kendini. Masasında bomboş bir gözyaşı şişesi duruyor. "Dilerim kullanmak hiçbir zaman nasip olmaz muhterem arkadaşım," diyerek armağan etmişti Azime Sultan. Afife Reşat Hanım bu şişeyi hiç kullanmadı. Reşat kaçtığı zaman bile...

Merdivenleri inerken, Muti'nin kendisine Talia'yı hatırlattığını düşündü Fatma Aliye. Her başkaldıran insan onun için Talia'ydı. Yenilmiş olsalar bile. Muti, bir Talia'ydı. Peyker Kalfa'nın anarşist torunu İshak bir Talia'ydı. (Talia, henüz yenilmemişti, dönmemişti...)

Akşamüstü çayını, bahçede içmeye karar verdiler. Küçük masa, sandalyeler ve Paşa taşındı bahçeye. Güneş puslu ve takatsizdi. Mevsim geçiyordu. Bu bahçede yaşanmış eski geceler, eski imgeler üşüştü *Fatma Aliye'nin* uzaklara diktiği gözlerine. Gözleri şimdi hiçbir şeyi görmüyor. Halet Hanımın zilleri geliyor kulaklarına. Renkli ampullerle ışıklandırılmış bir yaz gecesinde, masaların üzerinde göbek atan Deli Halet hâlâ zil çalıyor eski bir fotoğrafta.

Bu bahçede ölüm yaşanıyordu şimdi.

Yalnızca ölüm.

Güneşin puslu ve süzgün bakışları hiçbir şeyi diriltmiyordu artık. Mevsim geçiyordu.

"Kaç kişi vardı yemekte?" diye sordu Afife Reşat Hanım.

"Bilmem! Saymadım. Müşerref Hanımla oğlu vardı. Kemal Beyle karısı. Bir de İdris Beyle kızları..."

(Yalnızca mutsuzluk, acı, elem vardı oysa. Sofraya oturulduktan sonraki yapay neşe, çıngıraklı kahkahalar, zorlama konuşmalar az sonra havada asılı kaldı. Genizleri yakan rakı belleği dolanmaya başladı. Herkes kapısını örtüp, bir köşeye çekildi. Kendi tenhalığına.

Kendi ıssızlıklarına sığındı insanlar.)

"Ben ut çaldım. Müşerref Hanımla birlikte şarkı söyledik. Sonra herkes sarhoş oldu. Ben olmadım."

(Olamadım. Tek ayık bendim. En çok acıyı ben çektim bu yüzden. Bir yargıç gibiydim. Herkes acıklıydı.)

Saffet Hamdi Beyin, eski, ahşap, iki katlı evi, küçük bir bahçe içinde hayata direniyor. Ölgün bir kafes gibi. Bazı yaz gecelileri pencerelerinden sokağa eski şarkılar, ut ve kanun taksimleri dökülüyor. Saffet Hamdi Bey, kendisine "Son Osmanlı" adını ,takmış. Kendine kurduğu dünyanın yaftası bu. Oysa usul usul o [14]a yenik düşmüş. Ayağındaki ortopedik terlikten başlıyor bu yaftanın foyası. Mangal ateşinde artık kimsenin bilmediği ya da çoktan unuttuğu Osmanlı yemekleri pişiriyor. Yine sevdiği insanları topluyor başına; onlara eski istanbul'u, eski kahveleri, pastaneleri, eğlence yerlerini anlatıyor. Tanıdığı ünlü ve tarihi "{kişilerden söz ediyor. Evinin üst katında istanbul'u anlatan kitaplar ve ansiklopedilerden oluşan kocaman bir de kitaplığı var. Eski eşyalann, adlann, *yerlerin listelerini çıkardığı defterieriyle* bu kitaplığa sokulup uzun gecelerde kendine hep yeni işler edinir. Geçmişin keşfine çıkar. Saffet Hamdi Bey, Emirgân'ın yerli-i. Üç beş göbek öncesi de Emirgân'a dayanıyor. Her yeni tanışjtığı insana, bu gerçeği, bir sır gibi fısıldayarak ve de çok önemli ;bir şey anlatıyormuş gibi gizli gizli söylüyor. Uzun, kalın ağızlığı hiç düşmüyor ağzından. "Halis kök kehribar," diyor. "Avucu-na sür bak nasıl mis gibi kokar." Sonra gümüşlerini çıkarıyor. Çeşit çeşit telkariler, savatlar, irili ufaklı yüzlerce gümüş.

"Gümüş sevmekle başlar insan ruhunun kuyumculuğu evlat! incelik zenaattır. Hoyratlığın darbelerine bu insanlar çok dayanamayacaklardır gör bak. Osmanlı intikamını bir gün mutlaka Salacaktır bu milletten..." Rüveyde Hanım gülümsüyor, iğneoyalı sehpa örtülerinin üzerine düşen külleri silkelerken. Gülümsejyişinde bir sahiplenme var. Kocasının otuz yıllık yakmmalanna Çoktan alışmış, hâlâ hoşgörüyle seviyor saplantılarını. Müşerref [T]anım o ara gırtlağını temizleyip, tombul ellerini göbeğinin allında kavuşturarak bir Kürdili Hicazkâra başlıyor. Sesi sızılı. Her şarkıyı yarım bilen Kemal Bey de katılmaya çalışıyor, karıştırıyor, şarkının başını dinleyip gerisini de gelişine uydurarak

tutturmaya çalışıyor. Sonra karısının azarlayıcı gözleriyle karşılaşınca susuyor. Rakısından bir yudum daha alıp bir hayli dertlenmiş gibi yapıyor. Kan-koca ne çok az konuştular diye düşünüyor Fatma Aliye. Sanki o gece onlar yoktular.

"Müşerref Hanımın oğlu nasıl olmuş?"

Fatma Aliye daldığı düşlerin ortasında kalakalıyor. Afife Reşat Hanımın sorusunda binlerce anlam gizli. Bu soru soruş biçimini çok iyi tanıyor Fatma Aliye. Bocalıyor. "İyi," diyor. Ne söylemesi gerektiğine karar veremiyor. (Savunuyor mu yani Muti'yi? Ona sahip mi çıkıyor? Ya da çıkmak mı istiyor? Bunu kendi de bilmiyor. Belki annesinin de Muti için kötü bir şey söylemesini istemiyor. Usul da olsa sakınıyor Muti'yi. Belki de verilen cezayı yeterli görüyor. Kim bilir belki istemeden de olsa Talia'yı sakınıyordur Muti'nin kişiliğinde. Karmakarışık Fatma Aliye.)

"İyi," diyor. "Sol kulağını kesmişler işte. Şimdi annesinin yanında..." (Çok zor söylenmiş sözler bunlar. Acemice...)

"Amcası kesmiş değil mi?"

"Amcası kesmiş. Kestikten sonra çocuğun avucunu zorla açıp, kulağını avucuna bırakmış çocuğun..."

Gerisi, belki de düğümlenip kalıyor boğazında. (O küpeli sol kulağa Muti küçük bir cam vitrin yaptırmış, saklıyormuş kulağını... Kesik kulağını küçük bir cam vitrinde saklıyormuş. Ne korkunç bir şey bu! Ne korkunç! Tanrım neler yaşıyoruz?)

Server Nüvit Paşa: "Nerime Sultanın arabasının çıngırakları bunlar!" diye yerinden sıçradı. "Koşun! Hazırlık yapın! Sultan geliyor buraya. Karşılayın Sultanı!"

Afife Reşat Hanım yatıştırdı babasını. Sonra esinti çıktı; tadı kaçtı bahçenin. İçeri geçtiler. Uzun otlar hışırdadı bir süre. Birkaç yaban çiçeği gene de gülümsüyor inatla. Fatma Aliye onları şaşkınlıkla süzdü.

Bütün gece yatağında, dün gece gördüğü karabasanı düşündü. O akşam yemeğini. Son Osmanlıları. Sonra her pazartesinin çirkin başlangıcını, o usanç veren yolculuğu. Dükkânı. Beyoğ-

lu'nu. İçini karanlıklar bastı. Hiç çıkmak istemiyordu evden. Sonra kıvrana kıvrana uyudu.

Düşünde sessizliği gördü. Sonra unuttu bunu. Sabah hiçbir şey hatırlamıyordu.

Madam Ester her zaman olduğu gibi gene bir saat geç geldi. Fatma Aliye, kasadan kalktı, yerini Madam Ester'e bıraktı. Henüz satış yoktu. Madam Ester önemsemez göründü. Sıkıntılı ve gergindi oysa. Nitekim az sonra Fatma Aliye'ye "artık ne yapmak istediğini" sordu.

"Bilmiyorum, henüz karar vermedim," dedi Fatma Aliye. "Bu hafta boyu düşüneceğim."

"Fazla zamanınız yok ama," dedi Madam Ester.

"Bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum," dedi Fatma Aliye; sonra kemik düğmeleri yeniden dizmeye başladı tezgâhın üzerine. İri ve buz gibiydiler. Katılıp kalmış gibi. Avuçları üşüyordu.

Ansızın Madam Ester'in karakalem portreleri yanmaya başladı şöminede. Ortayerinden yırtılıp şömineye atılıyordu portreler. Hepsi yandı. Hepsini yaktı. Bunu yaparken yüzünde tek bir çizgi bile kımıldamadı. Ondan, ilk kez o gün çok korktu Fatma Aliye. Kimseye bir şey söylemedi.

(Madam Ester'le bu örtük konuşmadan sonra, o hafta boyu düşünmekle kalmadı. Ta ertesi hafta başına dek çözemedi kafasında Fatma Aliye. Annesine de açılamadı.

Çaresizdiler...)

Akşam dönerken Madam Ester: "Havalar serinlemeye başladı, kışlıkları el altında tutmak gerek artık," dedi. Sonra ekledi: "N'apıyorsun sen o geçen kış aldığın mantoyu? Pek üstünde görmedim de..."

Yol üstünde Süryani bir kuyumcuya uğradılar. Madam Ester içerde konuşurken, Fatma Aliye kuyumcunun vitrinini inceledi. Az sonra bir küpenin keskin parıltısı gözlerini aldı. Muti'nin kesilen kulağını görür gibi oldu vitrinde. Sonra onun yatağının başucuna koyduğu küçük vitrini anımsadı. Başını ansızın çevirdi, yeniden dükkâna girdi. Ürkmüştü. Madam Ester'in işi uzun sürdü.

Benzer ve tekdüze birkaç gün daha geçirdiler. Her zamanki gündelik sıkıntılar. Fatma Aliye'nin yüklendiği ayrıcalıklı tek sıkıntı vadesi gelmiş borçlardı. Annesine açılmayı denedi. Afife Reşat Hanım bir buzdağıydı. Hemen hiç konuşmuyordu şu aralar, eski sandıklan karıştırıyor. Besbelli anıların bıçak sırtına vermişti kendini. Ve yaralarını tek başına sarıyordu. Boş kutuları diziyordu tek tek, eski Beyoğlu'nu.

O geceyi unutmuş görünüyor Fatma Aliye. Zaman zaman bazı görüntüler düşüyor gözlerinin önüne, sonra kemik düğmeler, tokalar, saten çamaşırlar arasında silinip gidiyor bu görüntüler. Gün günden puslanıyor. Uzakta kendi kendine çalan bir ut sesi kalıyor yalnızca. Ve de boğulmuş hıçkırıklar. En son o uzun merdivenler. (O merdivenleri inerken düşündükleri...) Gece yarısında ıssız bir sokakta ürkmeden yürüyen Fatma Aliye. Her şey inanılmaz bir sanrı gibiydi. Tek gerçek kanlanan sargı bezi. Muti'nin bedelini yüksek ödediği aybaşı bezi, kulağına iğreti yapıştırılmış bir utanç...

Cuma akşamı Afife Reşat Hanım, Fatma Aliye'yi kapılarda karşıladı. (Şimdi çözülmüş bir buzdağıydı) Peyker Kalfa'nın torunu İshak vurulmuş, yaralıymış. (Ne zamandır aranıyordu) Peyker Kalfa kriz geçirmiş. Sabaha dek sırtında uzun sabahlığı dolandı durdu Afife Reşat Hanım. Defterlerine bir şeyler yazdı (gene Arapça), karpuz lambanın tozunu defalarca sildi. Reşat'ın gümüş çerçeveli resmini çıkarıp uzun uzun seyretti. Gözlerine, dudaklarına, kulaklarına, gömleğinin çizgilerine uzun uzun baktı. Ezberlenmiş bu acıyı yeniden yaşadı.

Sabah erken çıktı evden, Bakırköy'e Peyker Kalfa'ya gitti. Fatma Aliye evde oturup Paşaya bakacaktı gene. Gün boyu ut çaldı. Server Nüvit Paşa mutluydu. Fatma Aliye'yi, Nerime Sultanla tanıştıracağına söz verdi.

2.

Sabah.

Yalnızlığın eşiği... Ucun ucun günün ilk ışıklan gökyüzünde. İsli, dumanlı bir alacalık. Uzakta istanbul. Uzun yapılar. Sis.* Boğuntu. Ufku kaplayan beton yığmlan uzakta. Dağılan sabahla birlikte yapılann yavaş yavaş açılan yüzü. Günün açılan yüzü. Günün ilk ışıklanyla birlikte istanbul peçesini kaldınyor. Uzakta düdük sesleri, kim bilir hangi gemilerden? istanbul bir anı gibi uzakta, istanbul bir anı gibi uzak.

Tahtalannın bir kısmı düşmüş, pancurlan sarkmış, damı akmaya başlamış konağın, ilk katında ışık yanan penceresinden bu umutsuz sabahı seyrediyor Fatma Aliye. Uykusuz bir gecenin sabahıydı gene. Bu sabah alacasından acıyla, hüzünle kanşık bir haz duyuyor. Her sabah gün sökerken, kaç kişi uyanık oluyordu ki? Kaç ev, kaç oda mangalın son közlerini yeniden tutuşturan insanlann gürültüsüz sıcaklığıyla ısınıyor? Fatma Aliye, bu sabah azınlıklanndan biri olmanın, bu çeşit bir yalnızlığı paylaşmanın tadını buluyor erken sabah uyanmalarında. Her sabah böyle erkenden uyanıyor, oturma odasına geçiyor, pencereyi , açıyor, umutsuz gözlerle kirli sabaha, Fikret'ten bu yana 's i s' lerin boğduğu istanbul'a ve kimsesiz bahçeye uzun uzun bakıyordu. Her sabah umutsuz bir yinelenişti onun için. Uzun, upuzun bir sessizlikti.

Yaban otlannın, aykın otlann sardığı bahçe artık bir mezarlık hüznü taşıyor. Demirleri paslanmış, mandalı tutmayan bahçe kapısı; ahşabı kemirilmiş yıkık dökük bahçe çevirmesi; taşlan

ufalanmış, küçülmüş ve yerinden olmuş yer yer yıkık bahçe duvarı, insana yoğun bir onarılmazlık duygusu veriyor. Her şey bir geri gelmezlik içerisinde. Yaşama sevinci adına hiçbir şey yok bu bahçede. Bahçe kapısına dolanan sarmaşıkların ışıltısından ve kurumuş çınar ağacının yorgun dallarına yuvalanmış birkaç serçenin cıvıltısından başka ne varsa hayata dair bir şey söylemiyor. Fatma Aliye her sabah bu hüzünle yıkıyor yüzünü, bu kederlenmelerle büsbütün içlenerek başlıyor güne. Sırtında erimeye yüz tutmuş ince sabahlığı, birkaç firketeyle başına oturtmaya çalıştığı acemi topuzuyla pencerenin kenarına ilişiyor, uykusuz gecesini sabahla tamamlıyor. Kaç zamandır bu böyleydi.

("Gece ne kadar yıldızlı, pırıl pırıl," demişti Saffet Hamdi Beyin saksılı balkonundan uzun uzun gökyüzüne bakarak. İdris Beyin büyük kızı yanıtlamıştı: "Ve bir o kadar da soğuk. Şimdi yatak bir cehennem gibi soğuktur. Uyuyamazsın..." İdris Beyin büyük kızı, o hiç konuşmayan, çoğu insanın handiyse dilsiz sandığı kız. Fatma Aliye nasıl hayretle bakmıştı kızın yüzüne. İdris Beyin büyük kızı, "cehennem gibi soğuk" demişti, kemik düğmeler avuçlarını dondurduğunda bu sözü yeniden anımsamıştı o gün. Madam Ester'in sorularla yüklü bakışlarından kurtulmak istediği zaman.

Annesi o gece ve ondan sonraki her gece bir buzdağı sessizliğiyle gezinmişti evin içinde. O hafta da konuşmamıştı annesiyle. Borçları ödemenin zamanı gelmişti oysa. Annesi de bir cehennem gibi soğuktu. Yeniden andı İdris Beyin büyük kızını. Peyker Kalfa'nın torununu vurmuşlardı. Yaralıydı İshak. Anneannesi kalp krizi geçirmişti. Afife Reşat Hanım bütün gece dolaşmıştı evin içinde. (Bütün gece onun sessiz ayak seslerini dinlemişti Fatma Aliye. Bütün gece anneleri ve çocukları düşünmüştü. Sonra torunları. Kendisinin de bir torunu var mıydı acaba? Yazık ki bunu bile bilmiyor. Bir torunu olup olmadığından bile haberi yok. İshak'tan nefret etti bütün gece.)

Konakta en çok oturma odasını seviyor Fatma Aliye. Annesi izin verse yatağını bile buraya sererdi; burada tabaklar vardı.

(Sonsuz bir serüven gibiydi bu tabaklar...) Eski ceviz bir camekânın içinde bekleyen çeyiziydiler. Hiç kullanılmamıştılar, (umutlan gibi) Fatma Aliye geçen hafta gördüğü karabasanı hatırladı. Konuşan, fısıldaşan bu porselen sessizliği, vicdan azabı-'nı... Limonluğun camı o ara kırılmış olmalıydı (Anneannesi evlendiğinde Çin'den armağan olarak getirtilmiş. Halis Çin porselenleri. Çin kadar uzak bir ülkenin, bir umudun sannlı çeyizi... ■Sabaha dek uykusunda sayıklamışlardı.)

"Evlenir evlenmez kullanacağım bu tabaklan," diye düşünü-,yor.

"Artık bu tabaklar sofralara konulmalı, bembeyaz, tertemiz, kolalı örtüler üzerine dizilmeli. Yaşamalı artık bu tabaklar. Ha-! yatımızın içinde bir yeri olmalı. Defter yapraklan arasında kurutulmuş bir çiçek güzelliğiyle dilsiz ve sağır bir camın ardında .öylece duruyorlar. Hep kullanılacaktan günün özlemiyle. Kaç yüzyıldır bekliyorlar.

"Ben... ben de hep bu camın ardında öylece bekliyorum."

Kirli sabahlar. Bu bahçede ölüm.

Bembeyaz örtüler. Bembeyaz bir gelinlik. Üşüdü Fatma Aliye. Pencereyi örttü. Gene camın ardınday-,' di. Gelinlik başka bir yaşam demekti. Dışansı demekti. Pencereyi örttü ve sonra sobayı yakmak için salona çıktı.

Emirgân sırtlarında sabah büyüyordu. Kiremit rengi toprak, foodur otlar, bir ucuyla İstinye'ye, Sanyer'e bağlanan çayırlar gün ışığına çıkıyor. Kiremit rengi geniş toprakların üzerinde kıvnla kıvnla uzayan, sonra da sessiz bir güzellikle Reşitpaşa'ya tırmanan uzun, asfalt yol bomboştu. Yol kıyısını saran yeşil çiğ tanelerinin sabah serinliğinde ürpermesinden başka hiçbir canlı-' lık kıpırtısı yoktu.

Sonra o yolun uzun ıssızlığında ağır aksak ilerleyen her yanı dökülmüş eski püskü bir halk otobüsü belirdi. Sanki kayıyormuş gibi yaklaştı Reşitpaşa yokuşuna. Reşitpaşa yokuşunu meydana bağlayan son dönemece, dönemecin ıssız görüntüsüne ağır ağır

ilerledi. Reşitpaşa'nın küçük meydanı da aynı ıssızlığı yaşıyor şimdi. Yokuşun başındaki (pencereleri örtülü) ilk evler, (kepenkleri örtülü) ilk dükkânlar sabah hazırlığına başlamamışlardı henüz. Telaş şimdilik onlardan uzaktı. Yan yana dizili, birbirine yaslanmış (sanki düşmemek için birbirine omuz vermiş), yüzleri yamru yumru basık dükkânlar örtülü bir hüzün içindeydiler. Başıboş birkaç sokak köpeği dolandı meydanı. Uzakta bir çeşmenin musluğu sürekli akıyordu. Dar, ıslak, parke taşlı sokaklarda gün aktı sabahın ilk kımıltılanyla. Bir sütçü, bildik gürültüsü at arabasının. Yeni apartmanların sabaha açılan balkon kapıları, ilk pencereler... Sonra Reşitpaşa'nın bahçe içindeki eski, küçük evleri. İki katlı ahşap konakların sabahı ağırlayan iniltili gıcırtıları... Bir at arabası, bir sütçü ve açılan bir kepengin ardından uzak fabrikalara giden telaşlı işçiler, üzerlerinde puslu sabahın serinliğiyle sokakları doldurdular az sonra. Meydan soluk almaya, sokaklar yaşamaya başlamıştı ki ıssız dönemecin başında ilkin bir homurtu duyuldu. Ardından ağır, aksak bir halk otobüsünün dumanlı bumu görüldü. Soluya soluya dönemeci dönen otobüs meydana varıp, büyük bir gürültüyle durduğunda, otobüsün arka sıralarına tünemiş birkaç yorgun, devrik, uykulu baş, belli belirsiz sıyrıldı gözleri açık uykularından. Uzak kentlerden gelme birkaç yolcu indi ellerinde valizleri, birkaç çırak yaşta çocuk üşene üşene düşüverdiler otobüsten.

En son Afife Reşat Hanım indi.

Otobüs istanbul'a taşıyacağı ilk yolcularını beklemek üzere meydanın kenarına çekilirken, Afife Reşat Hanım sabahın serinliğinden ürpererek adımlarını sıklaştırdı.

Bakkal Faik Efendi, dükkânını açmak için kepengin önüne çökmüş, eprimiş kalın ceketinin cebinden çıkardığı bir tomar anahtar destesinin içinden, kepengin kilidine anahtar beğenmeye çalışıyor. Hırıltılı göğsüne tıkanmış öksürük boşalıverdi bir an. Çömelmiş, kilidi kurcalıyor. Kepengi yukarı doğru kaldırdı. Tam yerinden doğruluyordu ki, sokaktan telaşlı adımlarla geçen Afife Reşat Hanımı gördü. Yüzü aydınlandı. (Kırk yıllık gizli

bir sevda. Eski bir roman gibi. Sahaflann bile unuttuğu...) Her gördüğünde hem bir sevinç, hem de gizli bir utanç duyuyor Faik Efendi. Burnunun kamburuna oturttuğu kelebek gözlüğünü saygıyla düzeltiyor, daha çok gözlerini saklayarak konuşuyor onunla. Afife Reşat Hanım gördüğü terbiyenin bir gereği olarak, "Faik Bey,' diye hitap ediyor Faik Efendiye. (Faik Beyin geçmişine duyduğu saygıdan ileri geliyor bu. Faik Beyi, Halife Abdülmecit'in sarayda sünnet ettirdiğini biliyor.)

Faik Efendi, mahalle bakkalı olana dek çok şeyler yitirmiş, çok servetler batırmıştı. Ailesinin köklü bir geçmişi vardı. Faik Efendi şimdi mahalle bakkallığı yapsa da, Afife Reşat Hanım için Faik Beydi. Öyle kalacaktı. Ayrıca Faik Efendinin gizli utancını seziyor, sezdiğini belli etmeden, kendini ondan uzak tutmaya, Faik Beye fazla görünmemeye çalışıyor. Karşılaştıklarında, aşırıya kaçmayan ölçülü bir nezaket gösteriyordu. Aşırıya kaçarsa, biliyordu ki, Faik Bey bunun altında yatan duyarlığı sezecek ve kendini suçlayarak, belki de daha fazla utanacaktı. Tüm mahalleliye oldukça rahat davranan, durumunu kabullenmiş görünen Faik Efendi, Afife Reşat Hanımı gördüğünde tutuklaşıyor; davranışları doğallığını ve rahatlığını yitiriyor, bir tanık karşısındaymışcasına fazla titizleniyor, o zaman da kendini büsbütün ele veriyordu. Bu yüzden sanki Afife Reşat Hanımla aralarında gizli bir antlaşma vardı. Varlıklarıyla birbirlerini rahatsız etmemeye özen gösteriyorlar. Yine de zaman zaman birbirlerini özlüyorlar, birbirlerine haberler, selamlar gönderiyorlar. Ortak bir geçmişin, ortak bir kültürün insanıydılar ne de olsa. Bu yüzdendir ki, hem birbirlerine tutunmaya çalışıyorlar, hem de birbirlerini itiyorlardı. Bütün azınlıklar gibi. (Afife Reşat Hanımın bilmediği ve hiçbir zaman da bilmeyeceği bir de gizli sevda vardı. Kendisi için yazılan aruz vezinli şiirlerden hiçbirini bilmiyordu. Bilmeyecekti...)

Kepengi kaldırdığında Afife Reşat Hanımla yüz yüze gelmekten gene de bir sevinç duymuştu. Ekmek kapısı olan dükkânı açıyor olması bile, suçluluk uyandırmadı onda. Bu yüzden se-

si bir yerlere takılmadan, pürüzsüz denebilecek bir doğallıkla çıkıverdi ağzından: "Hayırlı sabahlar Afife Reşat Hanım. Peyker Kalfa'dan mı gene?"

"Peyker Kalfa'dan. Biraz rahatsızlanmış da. Torunu yüzünden. Kadıncağızın zayıf kalbi dayanamadı tabii." (Torunu vurulmuş, şimdi hastanede yaralı yatıyor diyemedi gene de... Dili varmadı. Esirgedi.)

Afife Reşat Hanım köşeyi döndü. Sokağın bir yanında yapı işçileri türkü söylüyorlardı. Islık keskinliğinde türküler. (Yanık, hüzünlü...) Durdu, olup bitene nefretle baktı. Yıkık konaklar, yeni apartmanlar, inşaatlar... Konağın bahçe kapısına vardı, yerinden oynamış, yuvasından çıkmış kapıyı ilkin yukarı çekti, sonra iterek açtı.

Bir an ardına döndü, uzun uzun baktı. Sanki bütün dünya ardındaydı.

Eli bir süre kapıda kaldı.

"Reşitpaşa'nın en eski ahşap konaklarından biriydi. Server Nüvit Paşa'nın yazlık konağıymış. Şimdiyse bütün bir yıl oturuyorlar. Elde avuçta ne varsa tükettiler çünkü. Bir tek bu konak kaldı ellerinde. Bir yaz günü gideriz seninle. Sen çocukken ne çok giderdik oraya. Hatırlamadın mı? Şimdiyse ne hale gelmiş konak! Önünde otların bastığı yıkık bir bahçe, ardındaysa artık pek kullanılmayan içine eski eşyaların tıkıştırıldığı bir limonluk!"

Böyle anlatmıştı. Şimdi daha iyi hatırlıyor. Limonluk şurası olmalı. Gözlerden uzak, tekin bir yer. Kimsenin aklına bile gelmez. Zaten iki gece saklanabilse yeter, yalnızca iki gece... Yaralı bir geyik gibi içgüdüleriyle izini sürmüştü konağın. Ne kadar yıldızlı bir gece. Sokaklara taşan çiçek kokuları. Nerden geldiğini pek ayrımsayamadığı alaturka şarkılar. Huzur verici bir esinti gecede. Oysa yüreği ölümün avucunda şu an. Yaşamın güzelliklerini saniye hesabıyla yaşamak zorunda. Bir şiirden kırık bir dize kalmış aklında: "Ah kimselerin vakti yok durup ince şeyleri anlamaya..." Belindeki Browning'in çelik soğuğu güven

veriyor ona. Korkusu hafifliyor. Yeniden Emirgân. Yeniden gecenin yıldızlı cümbüşünde hicranlı kadın sesleri. Bir udun büyüyen, yayılan taksimleri... Ve de öte yanda kaç yüzyıldır gecenin karanlığına saklanmış bir eşkıya duyarlığı. Yiğit bir yalnızlık.

Bir gece olsun bu limonlukta saklanabilir. Kimseye gözükmeden şu bahçeyi geçmeli. Bu yıldız yağmurunda kimseye gözükmeden. Eli bir süre kapıda kalıyor.

Sonra sessiz ayaklan limonluğa ulaştırıyor onu.

Ayaklarında bir eşkıya sessizliği.

Afife Reşat Hanım kapıyı örtüyor. Bahçeyi geçerken sıklaştınyor adımlarını. İshak'ı düşünüyor. Yaşayacak mı acaba? Yarası ağır mı? Afife Reşat Hanım anlamıyor artık, hiçbir şeyi anlamıyor. (Yarası ağırmış diyorlar) "Nasıl budalalaşıyoruz günden güne. Çevremizde olan biten hiçbir şeye akıl erdiremiyoruz. Hiçbir şeyin nedenini bilmiyoruz. Eskiden böyle miydi ya? Niye insanlar böyle oldu? Niye? Nedir bu olup bitenler?"

Kapıya ulaşıyor. Gene anahtarını bulamıyor çantasında, evirip çeviriyor çantasını. Sonra uzanıyor, kapıyı çalıyor. Avucunda bir pirinç tokmak.

Birden bahçe kapısı gıcırdadı. (Uyumuş muydu, yeni mi dalmıştı, bilmiyor?) Sonra ayak sesleri, ayak sesleri yaklaşıyor. Fırlıyor yerinden. Limonluğun, konağın örtemediği, bu yüzden de bahçe kapısını ve bu kapıyı konağın kapısına bağlayan dar yolu görebilen öteki ucuna koşuyor. Elinde çeliğin kaskatı soğuğu. Yıldızlar limonluğun camlarına düşüp dağılıyor. Bir kadın, elinde ut, konağa doğru geliyor. (Bu saatte?.. Fatma Aliye olmalı bu. Anneannem hep anlatırdı.) Sonra konağın kapısını açıp içeri giriyor kadın. Rahat bir soluk alıyor. Elindeki tabanca gevşiyor. (Niye korkuyorum ki? Kim gelir bu saatte limonluğa? Kopkoyu bir karanlık burası. Önü konak, arkası ağaçlık. Karanlık ağaçlar. Nasıl da korku verici gecede; bir o kadar da güvenli... Bir tek camlardaki yıldız çağıltısı. Sabaha doğru gün ışımadan giderim buradan. Fatma Aliye nasıl korkusuz bir kadın kim bilir? Nasıl sakin, nasıl yavaştı? Nasıl bir yürek taşıyor kim bilir?)

Eprimiş bir battaniyeye (belki bir çocuk battaniyesi hatta) sarılarak kestirmeye çalışıyor, limonluğun en karanlık köşesine büzüşerek, ve bu yıldız cehenneminde bile ancak birkaç yıldızın sızabildiği en kuytu köşeye çekilerek, birkaç saat uyumak istiyor. Yalnızca birkaç saat. Bu gece hiçbir yer tekin değil. Bütün adresler denenmiştir şimdi.

Bir karabasan mı, bir sanrı mı, yoksa yalnızca kendi kendini korkutması mı; uyurken mi, uyanıkken mi bilmiyor. Ansızın irkiliyor, fırlıyor yerinden; elini kolunu açarak, binlerce kurşun sesi kulaklarında... Sonra aynmsıyor kınlan cam sesini. Şangırtının duyulup duyulmadığından kuşkuya düşüyor. Her şey sessizlik içinde şimdi. Gene çeliğin soğuğuna sığınıp bir süre soluk bile almadan erketeye yatıyor. (Çocukken bu bahçede oynarmış... Buna inanmak istiyor. Bu bahçenin sıcaklığına, sevecenliğine, koruyuculuğuna inanmak istiyor) Gelen giden yok. Belki de büyük bir şangırtı değildi. Belki hiç kimse duymadı bile. Yine de uyku tutmuyor. Bir şey kırılmıştı çünkü, bir güveni yitirmişti. Az sonra iyice emin olup çevrenin güvenliğinden, limonluktan çıkıyor. Yıldızlar azalmıştı sanki. Çekip bir yerlere gitmişlerdi belki de. Gökyüzüne bakmak istemiyor. Bir yıldızın kaydığını görmek istemiyor. Son bir kez bahçeye bakıyor. Birkaç çocukluk anısı, birkaç görüntü düşürmeye çalışıyor gözlerinin önüne. Bu bahçeyle ilgili birkaç şey.

Birkaç çiçek demeti,

bir bez bebek, bulanıp yitiyor.

Az sonra Fatma Aliye açıyor kapıyı. Afife Reşat Hanım, dünyayı anlamanın mümkünsüzlüğüne iyice inanmış giriyor içeri. Oysa bilmiyor, ne Faik Beyin uzun yıllar süren gizli sevdası-. nı, aruz vezinli şiirlerini; ne de İshak'ın limonluğa sığındığı geceyi. O hiçbir şeyi bilmiyor. Belki bilmek de istemiyor. Bugün çamaşır yıkaması gerektiğini, muslukçuyu çağıracağını düşünüyor, içi kararıyor, sıkılıyor.

Dışarısı onu hep korkutuyor.

Fatma Aliye, evden çıkarken bu gece mutlaka annesiyle gö-

rüşmesi, bu işi bir yoluna koyması gerektiğini düşünüyor. "Nasılsa Peyker Kalfa iyileşmiş, çifte üzüntü olmaz. Ben de daha fazla susamam ki... Zaten daha fazla zamanımız da yok."

Madam Ester'in sorgulayan bakışları geliyor gözlerinin önüne.

Madam Ester'in iyi bir insan mı, kötü bir insan mı olduğuna hâlâ karar verememiş olduğunu düşünüyor. Yardım mı ediyor, intikam mı alıyor, bilmiyor. O delici bakışlarını hissediyor üzerinde.

"Bu gece," diyor. "Mutlaka bu gece..."

Server Nüvit Paşa'nm öfkeli sesiyle, bırakıyor elindeki ger-; gefi sedire, yukarı çıkıyor. Fazla sabırsız Paşa. Bu kez de çıngırak çalıyor. (Gene tersinden kalktı bu adam) Afife Reşat Hanımı kapıda görünce, bırakıyor elindeki çıngırağı.

"Fatma Aliye nerede?"

"İşe gitti."

"Nasıl işe gidermiş? Server Nüvit Paşa'nın torunu nasıl işe gidermiş Afife? Kimden izin aldı bu asi kız? Benim torunum naşı olur da çalışır? Nasıl olur da bizim aile şerefimizi beş paralık eder? Yeni mi başladı işe?"

(Nasıl zor bir şey seninle konuşmak baba. İki yıldır çalışıyor Fatma Aliye ve sen her sabah benimle kavga ediyorsun...)

"Rica ederim Efendi Baba. Hiddetlenmeyesiniz. Bakın gene hastalanacaksınız. Hem Peyker Kalfa'nın da çok selamı var size. İyileşir iyileşmez sizin ziyaretinize gelecekmiş..."

"Buyursun, buyursun. Yalnız Beylerbeyi'ndeki konağa geçtiğimiz zaman buyursun. Misafirleri burada ağırlamaktan hicap duyarım ben. Hem bu misafir, kapımızda hizmet görmüş bir kalfa bile olsa... Hem baksanıza kuzum Nerime Sultanı bile davet ı. edemiyorum bu yüzden. Bu yazlık konakta misafir kabulü bizim asaletimize yakışır mı?"

Susuyor, sonra bir çocuk gibi boynunu büküyor Paşa, gümüş saplı bastonunu uzun süre elinde çevirerek:

"Afife, ne zaman geçeceğiz Beylerbeyi'ndeki konağa? Burada çok sıkıldım artık."

"Yakında baba, çok yakında, hele sen bir iyileş.

Beylerbeyi'ndeki konak yanıyor.

Madam Ester'in karakalem portreleri yanıyor.

Tarih hepimizden öç alıyor.

"Hep yakında diyorsun Afife. Hep beni kandırıyorsun. Sonbaharda çıkarız diyorsun. Oysa üç kıştır burada, bu rutubetli yazlıkta oturtuyorsun beni. Hep 'sen iyileşince çıkarız' diyorsun. Oysa ben iyileşemeyeceğim artık. Sen de biliyorsun bunu. Çok yaşlandım ben. Bazen bunadığımdan bile şüpheye düşüyorum. Beylerbeyi'ndeki konağı özledim. Odamı özledim. Boğazı özledim. Beni oraya götür Afife. Orda öleyim."

Afife Reşat Hanım kederli kederli başını sallıyor.

Fatma Aliye dalmış uzun uzun bakıyor dükkânın vitrininden dışarı. Karşı kaldırıma serilmiş işportacıları kendince bir ibretle seyrediyor. Damar damar olmuş boyunlarından, bağırmaktan kısılmış seslerinden, pervasızlıklarından korkuyor. Başlarına müşteri çekmek için bunca onursuzlaşmalarını anlamıyor. Anlamak istemiyor. İnsanın bu kadar onursuzlaşmasını istemiyor. Kapıdan içeri giren müşteriyle birlikte ansızın silkiniyor daldığı dünyadan, düşüncelerinden. Suçüstü yakalanmış gibi hissediyor kendini. Şiddetini yitirmeye başlamış utancını gene de saklayarak, gülümsemeye çalışıyor. Sesi pürüzsüz çıkıyor:

"Buyrun efendim, ne arzu etmiştiniz?"

"Biraz mamzara arzu eder miydin Aliye?" (Rüveyde Hanımın sıcak, usul sesi. İnsana her zaman huzur veren gözleri, içtenliği.) Silkiniyor Fatma Aliye. Rüveyde Hanımın uzattığı, mamzara denilen patlıcan salatasına uzanıyor. Bir kaşık alıp koyuyor tabağına. Müşerref Hanımın neşesi ilk o zaman kaçıyor. İnanmak istemezmiş gibi boğulmuş bir sesle soruyor: "Mamzara, değil mi?" Rüveyde Hanım başını sallıyor: "Evet, sen de alır miydin Müşerref?" Uzun uzun susuyor Müşerref Hanım. (Ne kadar güzel yapardı bu salatayı, her rakı gecesi kendi girerdi mutfağa. Olmadık mezeler bilirdi.) Rakıyla boğuyor kendini. Bütün gece rakıyla boğuyor. Sonra hicranlı şarkılarla dindirmek istiyor acısını.

"Nereye gitti bunların hepsi? Niçin kaçtılar? Niye birer birer kayboldular? Ya öldüler, ya terk ettiler bizi..."

Fatma Aliye'ye soruyor ilkin. (Reşat. Talia.) Fatma Aliye susuyor. Bomboş bakıyor Müşerref Hanıma. Sonra gözlerini indiriyor. Açık yakalı elbisesinin göğüslerini birleştiren ortasına taktığı inci broşu görüyor. Müşerref Hanım bir anıyı mı taşıyor göğsünde? Bu broşun mutlaka bir anısı olması gerektiğini düşünüyor Fatma Aliye. Sonra birer birer herkese soruyor Müşerref Hanım. Herkes bomboş bakıyor. En son Muti. Muti, hiç bakmıyor, hiç görmüyor. Suskun, genzini rakıyla dağlıyor yalnızca.

"Üç yaşındaydı babası kaçtığında. Baba yüzü görmedi oğlum. Babaya hasret büyüdü bunca yıl. Kimse ilgilenmedi bizimle, hiç kimse. Bayramdan bayrama elini öptüğü amcasınınsa, yıllar sonra aile şerefi tuttu da kesip alıverdi kulağını oğlumun..."

Bir yudum daha alıyor kadehinden. Sanki az önce hiç konuşmamış gibi, bir dehşetten söz etmemiş gibi ekliyor:

"Size hangi şarkıyı söyleyeyim şimdi?"

Fatma Aliye'nin yüreği dağlanıyor. Gerçekte bütün şarkıların söylenmiş ve tükenmiş olduğunu düşünüyor.

Afife Reşat Hanım, öfkesini belli etmeyerek muslukçunun başında bir süre daha bekledi. Az sonra muslukçu küstah bir sesle kendinden emin konuştu, kestirip attı:

"Yok hanım anne yok! Bu musluklar onanlmaz artık. Bütün sistemi değiştirmek gerekir."

"O nasıl iş öyle, neden tamir olmasın?" dedi Afife Reşat Hanım. Sesi kırgınlığını iyice ele verdi.

"Su ana şebekeden çok basınçlı geliyor. Sizin borularınız ise çok ince. Bakın musluktan akan su serçe parmağım kalınlığında. Eğer fazla kurcalarsak büsbütün bozarız. En iyisi bu boruyu iptal etmeli."

"Birer birer bütün boruları iptal ediyorsunuz ama..." (Allah kahretsin! Geçende de Fatma Aliye "Birer birer eksiliyoruz," demişti. Her şey nasıl da üstüme üstüme geliyor. Limonluğun camlan da birer birer kırılıyor.)

"Yerinizde olsam bütün bu sistemi değiştirirdim. Böyle borular kalmadı artık. Şimdinin insanlarının işi çok, zaman az. Musluğu açtı mı gürül gürül su istiyor ki, bir an önce elini yıkayıp işinin başına dönsün..."

"Hayırlı sabahlar! Beni arayan oldu mu Fatma Aliye?"

Madam Ester giriyor kapıdan, şapkasını çıkarıyor, eldivenlerini usul usul çözüyor parmaklarından... (hâlâ eldiven kullanıyor. Siyah uzun eldivenler. Orta parmağına tektaş pırlanta yüzük takıyor ve yakasında her zaman bir inci broş...)

Müşerref Hanım broşunu söküp göğsünden (ve hıçkırıklardan boğularak) Muti'nin kesik kulağım örten sargı bezine takıyor:

"Al sana inci küpe yavrum. Al tak bunu! Kesilen kulağının

yerine tak! Amcana, babana inat, bütün erkek milletine inat al tak bunu!"

İnci broşu tutmuyor sargı bezi, düşüyor.

Muti'nin kulakları sancıyor. İlk o an ayılıyor dünyasından. Annesinin parmaklarından kayarak yere düşen broşu almak için ; eğiliyor masanın altına, ve sonra orada yitiyor. Bir süre sonra avucunda inci broş "Baba! Baba!" diye ağla-; yarak dolaşıyor masanın altında.

Muti, bütün gece yalnızca bir kez konuşuyor:

"Kimsenin bana on yedi yıl sonra sahip çıkmaya hakkı yok! / Hiç kimsenin..."

Son parmağını da çekip kurtarıyor siyah eldivenden. Tektaş pırlanta yüzüğünü yeniden yerleştiriyor orta parmağına. Bir süre kuşkulu gözlerle Fatma Aliye'yi süzüyor. Sonra duygusunu gizleyen bir sesle soruyor:

"Afife Reşat Hanımla nihayet görüşebildin mi bu meseleyi?"

Başını kaldırıyor Fatma Aliye. Madam Ester'in yüzüne bakıyor.

Yüz donuyor, çizgileri değişiyor. Rengi uçuyor, kenarları / kemiriliyor resmin, eskiyor. Ateş kavurmaya başlıyor ucunu; I kendi üstüne kıvrılıyor ilkin, sonra da cayır cayır yanmaya başlıyor.

Madam Ester'in bütün karakalem portreleri yanıyor.

Resim yaparken elleri titrerdi dayısının. Annesinin elleri titremiyor. Birer birer yırtıp bütün resimleri ocağa atıyor:

"Unutmalısın! Unutmalısın!"

C

"Bu gece konuşacağım annemle. Peyker Kalfa'nın torununu vurmuş polis. Ağır yarahymış. Kalfa da kalp krizi geçirmiş. Çok üzüntülüydü. Üst üste gelmesin istedim. Ama bu gece kesinlikle konuşacağım. Kararlıyım."

Oturma odasını karanlığa boğmuş Afife Reşat Hanım. Lamba ışığında oturuyor. Karpuz lambanın çinisinde küçük çiçekler, güzelliğini, inceliğini ancak karanlıkta ele veren bir alçakgönüllülükle odanın dört bir yanına büyüyerek dağılmışlar. (Odaya savrulmuş karanlığın büyüttüğü çiçekler...) Afife Reşat Hanım, kadife koltuğuna gömülmüş, başını dayamış sessizliği dinliyor. Odanın salona açılan aralık kapısından sızan bir tutam ışık, yüzünün bir yanını aydınlığa çıkarıyor.

Az sonra sahanlıkta ayak sesleri duyuluyor. Açık kapının önünde Fatma Aliye'nin bitkin gölgesi beliriyor.

"Karanlıkta oturuyorsun... Işığı yakayım mı?"

"Böylesi daha iyi. Kendimi böyh daha iyi hissediyorum... Eskiden olduğu gibi güçlü ve huzurlu..."

(Bugün hüzünlerini ele veriyor. Bugün konuşuyor. Belli ki güçsüz hissediyor kendini bugün. Karanlıkta oturuyor. Bugün konuşulabilir.)

"Dedem yattı mı?"

"Dinleniyor... Geç kaldın gene? Saat kaç?"

"Otobüs durağı çok kalabalıktı her zamanki gibi. Sofrayı hazırlayayım mı?"

Akşam yemeğinde Server Nüvit Paşa durmaksızın konuşuyordu. Kızının ve torununun suskunluklarını kendini dinlediklerine yoruyor, bu da onu gizli gizli sevindiriyordu. Sonra onları büsbütün unutuyor, kendini sözcüklere teslim ediyordu, anılara... Sözcükleri de, anlattıklarını da unutuyordu.

Afife Reşat Hanım yarasını göstermemeye özen göstererek ve başını tabağından hiç kaldırmadan, önündeki eti küçük parçalara ayırıyor, lokmalarını uzun uzun çiğniyor.

"Sonra Refik Cemal Paşaya dedim ki: Paşam! Osmanlının başını bu Düyûn-u Umumîye yiyecek, dedim. Başka hiçbir şey değil. Lakin ben size bunu işte şu anda ikrar etmiş bulunuyorum, dedim. Almanlara çok güvendik, dedim. Enver Paşayla, Talat Paşa tarihi bir yanlış içindedirler, dedim."

"Anne, biraz daha çorba koyayım ister misin?" dedi Fatma Aliye. Sesinde hem bir barışma çağrısı, hem de bir karar kesinliği vardı. Buna Fatma Aliye de şaştı. Afife Reşat Hanım, başını tabağından kaldırdı. (İlk kez kaldırdı başını.) Sonra başını iki yana salladı. Yeniden döndü tabağına.

"Biliyorum çok üzgünsün, ama gerçekten başka çaremiz yok anne..."

"Benim hesap işlerine aklım ermez..."

"Benim aklım ermek zorunda ama..."

"Bizim evde para hesabı konuşmak çok ayıp sayılırdı. Ne günlere kaldık yarabbi! Bunalıyorum!"

"Refik Paşa en çok Canip Beye güvenirdi. Onun da başını Canip Bey yedi. Zaten Osmanlının tarihine bakacak olursanız, son asrını hep onun başını yiyenler doldurmuştur. Almanlara ve İngilizlere verilen imtiyazlar bizim başımızı yedi. Bunu aynen böyle Refik Paşaya söyledim de, beni de jöntürk zanneylemişlerdi. Ya..."

"Babacığım iyiden iyiye karıştırıyorsunuz. Bütün tarihleri karıştırıyorsunuz. Refik Paşa ile Canip Bey aynı tarihlerde yaşamadılar ki... Refik Paşa öldüğünde Canip Bey daha doğmamıştı bile..."

Fatma Aliye uzun uzun içini çekti.

"Anlatamıyorum galiba anne. Alacaklılarımıza bir karşılık göstermek zorundayız. Başka çaremiz yok. Bu evi ipotek ettirmeye mecburuz artık."

"Beylerbeyi'ndeki konak da böyle çıkmıştı elimizden." (Sesi kırgın, sitemkâr...)

"Anne inan benim de çok canım yanıyor."

Server Nüvit Paşa besbelli konuşulanları hiç dinlememiş, hiç anlamamış, söze karışıyor:

"Peyker Kalfa'nın torunu jöntürk olmuş demiştin değil mi Afife? Polisler arıyor demiştin, değil mi? Beni de jöntürk zanneylemişlerdi."

"Babaa! Gene üstünüze dökmüşsünüz!" Afife Reşat Hanımın çatlayan sesinden, gizlemeye çalıştığı öfkesi sızıyor. Hemen topluyor kendim. Fatma Aliye, (sesi ilk kez bu denli egemen, buyurucu) bir kez daha vurguluyor:

"Anne izin ver yarın banka müdürüyle konuşayım.

(Fatma Aliye'nin sesi, Afife Reşat Hanımın da dikkatini çekiyor. Gizli bir ürküntü yokluyor yüreğini...)

"Olmaz Fatma Aliye. Ben sağken evi ipotek ettirmem! Elimizde kala kala bir tek bu konak kaldı zaten. Bunu da elden çıkarmak istemiyorum. Anlıyor musun, istemiyorum!"

Susuyor bir an. Sonra belli ki elinde olmadan ekliyor:

"Reşat kalsaydı başımızda... O kalsaydı belki de bütün bunlar başımıza gelmezdi..."

"Gene Reşat ha? Gene Reşat!"

Fatma Aliye'nin içinde belki de uzun yıllardır biriktirdiği usul bir nefret, belki de hiç tanımadığı bir duygu, damarlarını yalıma verdi. Yüzüne al yürüdü. Yerinden kalktı, ağır ağır, olanca öfkesini sözcüklere tane tane yükleyerek, yuvarlak masanın çevresini yavaş yavaş dolanmaya başladı. Fatma Aliye'yi tanıyamıyordu Afife Reşat Hanım. Nasıl da yabancı biri olmuştu ansızın. Fatma Aliye, kızgınlığın, öfkenin tadını belki de ilk kez çıkarmanın çelişkili hazzını yaşıyor:

"Peki anne, madem öyle, sana söylemek istemediğim şeyleri (de söyleyeyim. Biliyor musun geceleri niçin geç geliyorum eve? 'Otobüse biniyorum da ondan. Evet, yalnızca bunun için geç ka- ■/ lıyorum. İnsanlar, otobüse binmek için birbirlerini nasıl itip ka- ,j kıyorlar, nasıl dirsekliyoriar bir görsen! O ne korkunç manzara! İnsanlıktan çıkıyor herkes. Ve kimse bu dehşetin farkında değil. Bunlara dayanamıyorum ben. İnsanları böyle görmeye dayana-" mıyoram. Utanıyorum, anlıyor musun utanıyorum. Çok utanıyorum. Herkes adına utanıyorum. Duraklar tenhalaşıncaya kadar bir kenara çekilip bekliyorum. Kimse tarafından itilmemek için, 'kimsenin beni sürüklememesi için bekliyorum. Bazen saatlerce i beklemek zorunda kalıyorum; ama insanlara da bir koşu hayvanı .; olmadığımı gösteriyorum. Bütün paramı senin eline sayıyorum ^aybaşında. Benim ne harcadığımı merak ediyor musun? Otobüs ;' parasından başka hiçbir şey kalmıyor avucumda. Bütün bunlan l fedakârlık olsun diye söylemiyorum anne. Bütün bu sözlerin seni nasıl yaralayabileceğim tahmin ediyorum. Ama durum bu, ; gerçek bu! Oğlun Amerika'ya kaçtı! Kızın kocaya kaçtı! Ama ■> ben? Ben buradayım anne. Ve acı çekiyorum. Lütfen bazı şeyle- ı« ri anla artık. Bu konak benim çocukluğum. Ve başka hiçbir şe- '■ yim yok. Çocukluğumu satışa çıkarmak hoşuma mı gidiyor sanı- yorsun?"

Cam vitrinin önüne gelmişti. Sırtı masaya dönük uzun uzun durdu. Saydam bir beyazlık gözlerini kamaştırıyor. Gözlerini - yumdu. Hiçbir şey görmek, hiçbir şey duymak istemiyor. O fı- sıltıları yeniden duyar gibi oldu gözlerini kapatınca. Başını arkaya attı. Ellerini koltuk altlarında sımsıkı tuttu. Yumulu gözleri, / iki damla yaşı olsun tutamadı.

Afife Reşat Hanım, ağır ağır doğruldu yerinden. Bir an ; ayakta, masanın başında öylece durdu. Sonra kapıya doğru yürüdü. Tam çıkacakken durdu, ardına döndü (Talan olmuştu yüzü)

"Ben odama çekiliyorum Aliye. Lütfen dedeni sen yatırır mısın bu gece?" Uzun bir sessizlik koydu sözlerinin arasına. Çok acı çekiyordu. Belliydi. "Ev için de sen nasıl uygun görür-

sen onu yap." dedi. Yenilmişti. Biliyordu. Beylerbeyi'ndeki konak yanıyordu.

Server Nüvit Paşa: "Fatma Aliye," dedi. "Beni yatırmadan önce, ut çalar mısın bana?" Müşerref Hanım uda sarıldı. Ağlayarak yalvanyordu. Saffet Hamdi Bey, ayağa kalkarken sandalyesini devirdi. Yaşlı gözlerini şimdi herkes görmüştü. Çok uzaklarda bir yerden silah sesleri duyuluyordu, tdris Beyle kızları, Kemal Beyle karısı yoklar mıydı orda? Onlar niçin suskundu hep? Onlar acı çekmiyor muydu? Acı çektiğini saklamayı erdem bilen insanlardan mıydılar? Yoksa acı çekecek kadar güçleri yok muydu? Uzaklarda silah sesleri sürüyordu. Ut susmuştu. Müşerref Hanım, uda sarılmış ağlıyordu. ("İsmail! İsmail!" diye iki kez hıçkırdı. Bir tek Fatma Aliye duydu bunları.)

Fatma Aliye gülümsedi Server Nüvit Paşaya. Sevecen başını sallamakla yetindi. Bu gece Server Nüvit Paşayı olsun mutlu etmeliydi.

Afife Reşat Hanım salonda merdivenlerin başında durdu. Billur topuzu sıktı avuçlarında. Billur sessizdi. Avuçları yanıyordu.

Emirgân'da bir mevsim daha bitiyor. Gecelerin yıldızlan azaldı ilkin. Işıksız kaldı hicranlı şarkılar, ut taksimleri. İdris Beyin büyük kızı haklıydı. Şimdi yataklar bir cehennem gibi soğuktur.

Pirinç karyolasına uzanmış, göğsüne sıkıca bastırdığı gümüş çerçeveli bir resimle ağladı Afife Reşat Hanım. (Odasının kapısını her gece olduğu gibi kilitlemişti.) Az sonra kollan çözüldü göğsünden; Reşat çerçevenin içinde hâlâ en uzun gülüyordu. Gamzeleri, çenesindeki çukuru, aldırışsız omuzları; ama sımsıcak gülüyordu.

(Gözyaşı şişesi yazı masasının üzerinde duruyor, içinde tek dal bir menekşe...)

Kadife koltuğun yumuşaklığına gömülmüş oturuyor Fatma Aliye. Sırtında uzun sabahlığı, kıvnmlarına kırık bir hüzzamın aksağını yakıştınr gibi... Kucağında udu, eteklerindeyse her za-

man uyuklayan kedisi Sannora. Server Nüvit Paşanın karşısında, eski zaman fotoğrafları gibi... Paşa sessiz sessiz ağlıyor. Bulanık gözleri karşı duvarda asılı duran üzeri ayet yazılı eski kılıçlara takılıyor. Kesmeyen bir kılıç gibi hissediyor kendini. Fatma Aliye buğulanmış sesiyle eski bir şarkıyı söylüyor. Uzakta Istan-i' bul'un sönük ışıkları, yıldızsız gecede bir başka yoksulluk. Fat-/ ma Aliye'nin yükselen sesi bahçeye dökülüyor.

Afife Reşat Hanım yatağında uzun uzun ağlıyor bu sarkılan dinlerken. Fatma Aliye bunu hiç bilmiyor. Geceler boyu söylediği şarkılara annesinin yatağında gizli gizli gözyaşı döktüğünü hiç bilmiyor. Kimse kimseyi bilmiyor.

Ertesi sabah, Fatma Aliye işe gittikten, Server Nüvit Paşayı birkaç saatliğine bir komşu kadına emanet ettikten sonra, Aile Mezarlığını ziyarete gitti Afife Reşat Hanım. (İlk kez Server Nüvit Paşayı birine bırakıyordu.) Karalarım giyindi sabah erken, türbanını taktı başına. Yaşlı bir kadından bir demet çiçek aldı.

Mezarın başında uzun süre oturdu. Hiçbir şey söylemedi, konuşmadı. O, anlardı. Öylece uzun uzun oturdu. Yüzüne inen kara tülün ardından bile gözleri kederini görünür kılıyor. Bir süre sonra yaşlı bir kadın belirdi ardında. Mezarlara konan çiçekle-*"t-* ri toplayan (belki de yeniden satan) dişsiz, karanlık gözlü bir ka-

dındı.

"Başın sağolsun, yeni mi yitirdin?"

"Çok oldu çook..."

"Yakının mıydı?"

Uzun uzun içini çekti Afife Reşat Hanım. İçindeki kocaman boşluğu tıkamak istercesine dolu dolu söyledi:

"Kocamdı..."

Akşam, Fatma Aliye'ye mezarlığa gittiğini söylemedi.

Hiçbir şey söylemedi.

CAM MEVSİMİ

7.

Sabah. Gene sabah. Gene sabah.

Fatma Aliye gene o sonsuzluğa bakan penceresinde. Bahçe, istanbul. Sabahın kıyıcı serinliği.

Ansızın o geceyi ansıyor yine. (Ne zamandır düşmemişti aklına o gece. Buğulanmış bir anı olmuştu. Bir lokmacık yaşanmışlık bile nasıl sarsıyor onu, nasıl çok şeyler yüklüyor ona.) Saffet Hamdi Bey, sıtmalı hatıralarını anlatıyor gene. Karısı o ermiş sabrıyla bir kez daha dinliyor onu, yüzündeki içtenlikli, iyicil gülümsemesini hiç eksiltmeyerek. Sonra eski bir teneke kutu çıkarıyor sandıktan. Üzeri flaman ressamlara özgü desen-| lerle süslü bir teneke kutu. (Sonra binlerce kutu, Afife Reşat Hanımın binlerce kutusu. Bomboş kutular, jelatin kâğıtlar, parşömen torbalar. Hepsi Beyoğlu tarihi. Hepsi ilk günkü kokusunda. Ermeni mağazalar. Şapkacılar. Pastacılar. Şemsiye kutuları. Fransa'dan gelmiş sabun kutuları bile. Kutuların kokusu sinmiş odasına. O akıllı uslu kadının delişmenlik sayılabilecek tek tutkusu bu: kutu biriktirmek...) Rüveyde Hanım da o teneke kutudan gümüş savatlar çıkarıyor. Saç tokası, boyunbağı iğnesi, kol düğmeleri, ince kemerler, köstekler. Avni Bey diriliyor. Canlanıyor Saffet Hamdi Bey. Muti'yi izliyor uzun uzun. Muti'yi ilk kez görüyor.

"Bir Ermeni oğlanıydı. Tıpkı Muti. Altmış üç yaşındaydı babam. Sonra Beyoğlu'nda bir arka sokakta çekmiş tabancasını şakağına dayamış, vurmuş kendini. Oğlana baka baka vurmuş kendini. Müsterihmiş ölürken. Gözlerine bakmış uzun uzun. Na-

sil yaşamış, nasıl ölmüş hepsi bir rivayet şimdi, işte bunun için Müşerref Hanım'dan Muti'yi getirmesini istirham ettim. Anlıyor musun Rüveyde?" Muti'nin bütün gözleri, şimdi babası sanki.

"Bana bundan hiç söz etmemiştin Saffet Hamdi Bey."

"Ne çıkar bundan? Şimdi biliyorsun ya Rüveyde."

Fatma Aliye'nin gözleri, duvardaki eski kılıçların alt alta uzayan, birbirini bütünleyen görüntüsüne takılıyor. Siyah-beyaz bir fotoğraf gibi her şey. Solmuş sabahlık, köşede duran ut, camekân, sedef sandalye, günün ilk ışıkları bu fotoğrafı belirginleştiriyor.

Oturma odasının kapısı açılıyor. (Usul, ürkek) Ardına dönüyor Fatma Aliye:

"Ne o Talia? Erken uyanmışsın, iyi uyumadın mı yoksa?"

Talia duruyor kapıda.

"Yoo abla, birkaç saat uyudum. Bu kadarı da yeter. Sen de erken kalkmışsın..."

"Sabahı çok seviyorum. Herkes uykudaykenki sabahı. Daha kimsenin eli sabaha değmemişken.

"Ne yapıyorsun o pencerenin önünde?"

"Odayı havalandırıyorum."

"Sabahları yine serin oluyor herhalde... Eskisi gibi... Dalmış nereye bakıyorsun öyle kuzum?"

"Sen de gelsene pencerenin önüne..."

Gecenin umutsuzluğu, umarsızlığı omuzlarında her ikisinin... İkisini çerçeveleyen pencere ortak bir yazgı gibi duruyor önlerinde.

"Bahçeye bakıyordum. Biliyor musun yıllardır bu bahçeye hiç bakılmadı. Yaban otlan sardı her bir yanını. Bir bahçevan tutsak diyorum. Aykırı otları temizlese. Fidanları budasa. Bahçeyi ot bastı. Yazık!"

Onarılmaz gövdesiyle bahçe, upuzun yatıyor önlerinde. Talia ışıyan günün soluk aydınlığıyla çevreyi seyrediyor uzun uzun...

"Yine de çok özlemişim buraları. Bu kokuyu. Konağın ah-

$ şap yüzünü."

Ansızın aynmsıyor:

"Aaa! Çınar hâlâ duruyor!"

Büyüyen gün, çınarın ayrıntılarını çıkarıyor ortaya. Eski bir peyzajda solmuş bir eskiz gibi çınar.

"Göçmen kuşlar, küçük serçeler yuva yapıyorlar üstüne. Gövdesiyse kurudu gitti..." diyor Fatma Aliye. Çınarın peyzajdaki yerini belirtmek istiyor belki de, sağlamlaştırmak, vurgulamak. Muhteşem bir yalnızlık gibi çınar. Talia uzun uzun esniyor. (Gecenin uzunluğu, umarsızlığı düşüveriyor akıllarına, ikisinin birden. Susuyorlar.)

"Uykunu alamamışsın bak. Keşke biraz daha uyusaydın."

"Uyku tutmadı abla. Yerimi yadırgadım."

Sessizlik.

Bir şey çıtırdıyor. İlk söz söylenmiştir.

Siyah-beyaz fotoğraf bulanıklaşıyor. Sözün gerisini de getiriyor Talia, zaten buraya bunun için gelmedi mi? Elbette ilk söz söylenecekti.

"Ne de olsa yıllar sonra yatıyorum aynı yatağa."

"Sen gittin gideli hiç kimse yatmadı o yatakta. Hiç kimse..."

(Kaç kez girmişti o odaya, kaç kez o cehennemi hatırlatan { yatağa uzun uzun ve öfkeyle bakmıştı. Talia bunları hiç bilmi-/ yordu. Hiç bilmeyecekti...)

"Odam da hiç bozulmamış..."

"Annem el sürdürmedi. Her şey bıraktığın gibi."

(Her şey bıraktığın gibi, ben bile... Annem anılarını seviyor, ziyadesiyle tutkun onlara. Bir türlü kopamıyor onlardan. Kopmak da istemiyor anlaşılan. Onlarla yaşıyor yalnızca. Bütün hayatını bu yaşamışlık üzerine kurdu. Ve sonra bir daha da dönüp bakmadı hayata. Senin boş yatağın, o cehennemin bile bıraktığın gibi, öylece olanca ıssızlığıyla duruyor. Yatağına bile dokunmadı. Kaç kez girdim o odaya. Yatağına kaç kez uzandım. Seni, kocanı, yatağını düşledim. Bütün bunlar sana nasıl söyle-

nir Talia, nasıl anlatılır sana? Elbette bilmeyeceksin benim bu tek kişilik cehennemimi...)

"Herkesin kopamadığı bir şey var bu dünyada..."

(Talia'nın sesinde bir dokunaklılık var. Gizli bir sevgi hatta.)

"Seni görünce şaşıracak," diyor Fatma Aliye.

"Sevinir mi dersin?"

"Bilmem! Sevinir herhalde..."

Nasıl da kuşkulu Fatma Aliye. Annesinin adına bütün hayatı boyunca hiçbir şey söyleyemediğini ilk kez bu denli yoğun, bu denli acısını duyarak yaşıyor. Hiç kimseye annesinin adına hiçbir şey söyleyememenin, hiçbir söz verememenin o üvey sıkıntısı, sancısı... İçi sızlıyor.

"Ne zaman dönecek demiştin?"

"Yarın sabah."

(İşgünü yarın. Gene mağaza. Evde geçen bir hafta sonu daha...)

Server Paşayı soruyor Talia. (Akşam geldiğinde uyuyordu. Öğlenlere kadar uyuyor Paşa. İlacın donuk uykuları...)

"Onu da öyle özledim ki... Beni hatırlar mı dersin?"

"Hatırlar herhalde. Bazen herkesin unuttuğu şeyleri hatırlıyor, bazen de en unutulmayası şeyleri unutuyor..."

(Örtük bir kötücüllük mü gizli bu sözlerde? Bir sitem? Talia bunu sezmeye çalışıyor. Ablasının donuk yüzü, kendini, duygusunu ele vermiyor. Sözcüklerin niyeti bu yüzden anlaşılmıyor. Ve bu yüzden biraz kırık bir sesle konuşuyor Talia:)

"Beni de unutmuştur belki..."

Susuyor Talia. Unutulmuş olmanın, başka insanların defterinden düşmenin küskün yalnızlığını duyumsuyor. Çok uzun süredir tanış olduğu bir küskün yalnızlık çeşidi bu...

"Yoksa dönmese miydim abla?"

"Yoo, iyi ettin Talia. Özlemiştik seni. Yüzünü unutmaya başlamıştım..."

Çeviriyor gözlerini Talia'ya. Yeniden anımsamak istermiş gibi uzun uzun bakıyor:

"Yüz hatlarını, gözlerini, bakışlarını, duruşlarını... Ara sıra hatırlamak için çıkarıp bakıyordum eski resimlerine..."

(Eski resimler... En uzun yalnızlık... Ölümün ağaran şansı, tozlu, küflü derin çekmeceler... Bütün bunlarla, bu konağın sisiyle tek başıma bıraktınız beni. Bu konağın sisiyle tek başına. Nasıl bağışlarım sizi, nasıl? Bir şeyler çıtırdıyor gene...)

"Ben de özledim sizleri. Dargın ayrılıklardan sonra hayat insanın içine sinmiyor bir türlü. Hep bir burukluk, bir kırıklık taşıyor insan. Bir şarkı, bir anı, bir resim kötü ediyor insanı. Hele gurbette, uzaklarda... Sen bu duyguyu bilemezsin abla!"

"Doğru. Bilemem. Hiç evden ayrılmadım ben. Gece yatısına bile gitmedim bir eve. Ben ve kedim. Hiç ayrılmadık bu evden."

(Kedisi saten eteklerine kıvrılıyor. Uykulu gözlerini kısarak ve derin derin mırıldanarak... Gözlerini oğuşturarak uykusunu çözmeye çalışıyor Fatma Aliye. Udu kavrıyor. Küçük, çocuk sesiyle bir şarkıya başlıyor. Server Nüvit Paşa rakısını yudumluyor. Kızarmış gözleri, öfkeli bakışlarıyla dağlıyor çocukların yüzünü. Umarsız bir aşk uğruna yaşadığı cehennem gecelerinde, torunlarını dürtükleyerek, tartaklayarak uyandırıyor:

"Kalkın ulan! Ut çalın! Şarkı söyleyin bana!"

Fatma Aliye'nin ortamektebe başladığı yıllar. Üstünde önlüğü, elinde uduyla resimler çektiriyor. Şimdi soluk bir kahverengiye, toprak rengine dönüşmüş resimler... Artık ölümyüzlü resimler, sandıklara kaldırılmış, büsbütün unutulmuş... Kedisi eteklerine kıvrılıyor. Talia'nın uykulu başı omuzlarına düşüyor, cırlak sesiyle ablasına eşlik etmeye çalışırken. Fatma Aliye, koluyla dürtüklüyor Talia'yı uyansın diye, dedesinin hışmına uğramasın diye.

Umarsız bir aşkın insanlara neler yaptıracağını ilk böyle öğreniyor Fatma Aliye. O Osmanlı çelebisi, o ince insan Server Nüvit Paşanın dağlanmış yüreğine, kış gecelerinin uzun çocuk uykularını bastırıyor. Sesinde hançer tadında hüzzamlar...)

Gece yatağında uzun uzun düşündü Talia. Gelmekle iyi edip etmediğini çözmeye çalıştı. Dönmeye karar verdiği andan itibaren yüzlerce "karşılaşma senaryosu" yazdı kafasında. Hepsinde de döndüğünde annesinin evde olacağını düşünmüş, annesinin onu karşılamasına değgin yüzlerce görüntü biriktirmişti kafasında. Kimi zaman bir düş kadar güzel, kimi zaman da bir karabasan kadar dayanılmaz acılıktaydı bu sahneler. Şimdiyse annesi evde yoktu. İşkence uzamıştı... (Hayat bir kez daha kafasındakine uymamıştı)

"Hafta sonlan Peyker Kalfa'ya gidiyor artık. Kalfa'yı bilirsin, şimdilerde çok yaşlandı. Kızının, damadının evinde kalıyor. Geçende torununu vurdular. Yaralı yatıyor hastanede. Kötüymüş durumu, "kurtulamaz" diyorlar. Bunun üzerine Peyker Kalfa da geçende kalp krizi geçirdi. Şimdi daha iyiymiş. Annem son zamanlarda Peyker Kalfa'ya tutundu. Onunla kafa kafaya verip saatlerce eskiyi konuşuyorlar. Annemin ondan başka konuşacak kimsesi kalmadı. Oysa bilirsin annem, dadılarla, kalfalarla arasına hep bir mesafe koymuş insandır."

"Sadece dadılarla, kalfalarla mı abla? Sadece onlarla mı?"

İçi yanıyor Fatma Aliye'nin. Bu sesi tanıyor. Dönüp Talia'nın yüzüne bakıyor. Sararmış, solmuş. İlk kez ayrımsıyor Talia'nın çöktüğünü. Yaşından fazla gösteriyor Talia. Yüzü tazeliğini çoktan yitirmiş. Sesinde hem sıcaklık, hem küskünlük. Göğüsten gelen küçük bir hırıltı. Talia'nın mutsuzluğunun farkına varıyor. Kızıyor ona, acıyor.

"Akşamın karanlığında doğru dürüst göremedim. Özlemişim istanbul'u."

Derin derin havayı soluyor Talia. O da kavuşturuyor kollarını, kendini sarıyor, ürperiyor.

"Özlersin elbet. Kolay mı? Yedi yıl oldu sen gideli. Biz Is-

tanbullu'yuz Talia. Hakiki istanbullu. Başka yerlerde kök tutamayız. Lakin istanbul, eski istanbul değil artık. Her şey değişti buralarda. Her şeyin tadı kaçtı."

"Neresi değişmedi ki abla? Neler değişmedi ki?"

Oysa bahçe, oysa istanbul, oysa zaman. Zaman nasıl geçiyor oysa.

"Sanki buralardan hiç ayrılmamış gibiyim. Her şeyi içimde taşımışım sanki. Her şey sanki dün gibi."

Ucuz aşk romanlarının üstünü örttüğü, gizlediği, hatta piyasa duyarlığı haline getirdiği sözler vardır. "Her şey sanki dün gibi" de bunlardandır. Bunu düşünüyor Talia. Bu sözle birlikte kendini yakalıyor. Oysa bu duyarlık, sahici bir duyarlık, her şeyin sanki dün gibi olması çok gerçek. Aşınmış sözler, ne denli sözün özüne ulaşmayı geciktirse de, bu duyarlıklar, bu sözler her zaman var olacak. Her şey hep dün gibi olacak.

"Tam yedi yıl oysa. Seni özledik Talia. Şu dünyada birbirimizden başka kimsemiz kalmadı. Baksana annem bile Peyker Kalfa'ya tutunarak yaşayabiliyor artık."

Belli belirsiz küstahlaşıyor Talia:

"Peyker Kalfa'ya tutunuyor ha? Peyker Kalfa'ya? Peki Reşat'tan haber var mı?"

İncelmiş bir hainlikle soruyor bunu. Tutunan annesinin ellerini iğnelemek için soruyor. Sorduğu anda biliyor gerçekte Reşat'tan bir haber olmayacağını. Reşat'ın kendisi gibi geri dönmeyeceğini çok iyi biliyor. Reşat'a öfkeleniyor, kendine öfkeleniyor. ..

"Yok, hiçbir haber yok. Bir ara Amerika'da olduğunu duyduk. Hepsi bu kadar. Ne bir mektup, ne bir haber..."

"On yıl oldu değil mi gideli?"

Biliyordu aslında. On yıl olduğunu herkes gibi Talia da çok iyi biliyordu. Bir şeyleri, bir şeylerin yüzüne çarpmak için sorduğunu Fatma Aliye de duyumsuyor. (Talia'nın sözcükleri niyetlerini belli eden sözcükler) Fatma Aliye de inceltiyor hainliğini. Ve vurmaktan hiç sakınmıyor. İlk kez çekiyor kılıcını, bütün ge-

ce biriktirdiği öfkesiyle çekiyor kılıcını... (Duvarlarda ayetler...)

"Bizi bırakıp kaçalı tam on yıl oldu. Sen yedi, o on."

"Ablaa!"

"Yalan mı? Kaçmadınız mı Talia? Birer birer kaçmadınız mı? Önce Reşat, sonra sen! Bir tek ben kaldım bu koca konakta. Bir tek ben ve... Ve yalnızlığım..."

(Fatma Aliye yalnızlığını söyleyebiliyor. "Ve" dedikten sonraki sessizliğinde belki de bunun bir onursuzluk olup olmadığını tartıyor...)

(Müşerref Hanım, Fatma Aliye'yi seçiyor sormak için. İlk onu seçiyor: "Neden kaçtılar hepsi?" Sonra gözlerini deviriyor Fatma Aliye, inci broşta takılı kalıyor gözleri. "Neden kaçtılar hepsi?"

Son Osmanlıların böylesine savrulmuşluğunun nedenini Saffet Hamdi Bey de bilmiyor. Susup istanbul'a bakıyor. Kendisi Son Osmanlı. Emirgân Son istanbul...)

"Gitmek zorundaydım abla. Biliyorsun annem izin vermedi evlenmem için. Bense burada çürümek istemiyordum. Galip'i seviyordum. Hayatın bir ucuna yapışmak istiyordum..."

"Ben burada kaldım ama,"

(Ben de evlenmek istemez miydim? İpek bir
gelinliğin uzun uzun yırtılan sesi, sessizlikte
cam vitrine yansıyarak dağılan...)

"Ama artık her şey uzak bir düş gibi..."

"Ben senden daha cesurdum abla. Ben yanlış yapmayı göze alabiliyordum. Bir gece çekip çıkabildim bu evden."

"Ama ne pahasına? Bu sorumsuz hareketinin bedeli neydi, bunu hiç düşündün mü?"

(Bir mezarlık gibiydi konak. Annem zelzeleler içerisindeydi. En büyük yıkımları, en büyük ihanetleri yaşattınız ona. Buna hiç kimsenin hakkı yoktu. O da sonunda gitti Peyker Kalfa'ya tutundu. Onun vefalı kişiliğinde sizlerin ihanetini unutmak istedi. Bütün bunlar sana nasıl anlatılırdı Talia? Bunları gün be gün, an

be an ben yaşadım, gözledim. O zelzelelerde hep yanındaydım onun. Acısını kucağımda dindirmese de, usulca omuzuna dokunuyordum. Ona dokunuyordum. Anlıyordu. Hafta sonlarını iple çekiyordu bir görsen. Peyker Kalfa'nın hastalığı sırasında onun yanında kalarak, vefasının bedelini ödemeye çalışıyordu. Bu yüzdendir ki, bütün hafta sonları evde kalıyordum. Paşaya bakıyordum. Yeter ki annem, Peyker Kalfa'ya gidebilsin diye. Dertlerini, sıkıntılarını unutabilsin, eski anılarıyla avunabilsin diye, vefa borcunu gönül rahatlığıyla ödeyebilsin diye. Ve her sabah o pencerede... O pencerede... Ahh Talia, bunlar nasıl söze dökülürdü, nasıl anlatılırdı? Hâlâ bilmiyorum. Belki de yalnızca susulurdu. Hatırlarsın o gün de pencerenin önünde uzun uzun susmuştum. Geldiğinin ilk sabahıydı.)

"Abla, boğuluyordum bu evde. Soluk alamıyordum. Pencereden sızan bir lokma hava bana göre değil. Yaşamak istiyordum."

"Yedi yıl boyunca taşra kentlerini bir bir dolaşmayı yaşamak mı sanıyorsun sen?"

(Kırmıştım seni. Gücenik baktın bana. Sesin kısık ama pürüzsüzdü. O bakışın kalmış aklımda.)

"Çok şey öğrendim bu yedi yıl boyunca. İnsanları tanıdım. Hayatı öğrendim. Az şey mi bu?"

Fatma Aliye, kılıcını bir kez daha biliyor:

"Ama sonunda yine buraya döndün."

"Henüz belli değil abla."

"Nasıl? Nasıl belli değil? Yeniden gitmeyi mi düşünüyorsun yoksa?"

"Annem de beni, senin gibi karşılarsa evet, gitmeyi düşünüyorum. Görüyorum ki hiç değişmemişsin abla. Bana karşı yine öyle acımasız, Öylesine katısın! Keşke hiç kimsenin dokunmadığı sabahları sevdiğin kadar beni de sevseydin. O zaman belki her şey başka türlü olurdu."

Dokunulmadık sabahların el değmemişliğinde sızılarını dindiren Fatma Aliye, nicedir unutmuştu dokunmayı, sevmeyi. Git-

gide kuntlaşıyordu. Dokunmaktan anladığı yalnızca yediği darbeler ve o sonsuz bırakılmışlığıydı. Talia'nın anlamadığı da bu değil miydi zaten? Olgunluk, yaşanmadan kazanılmazdı. Bir şeyler daha çıtırdadı. Sesi manidardı:

"Bunca yıl sonra biraz sitemi bile isyanla karşılıyorsun Talia. Sevincimin yanı sıra kırgınlığımı açığa vurmayayım mı?"

"Abla, buraya dönerken yeterince eziktim zaten, yeterince yeniktim..."

"Keşke akşam geldiğinde konuşsaydık birçok şeyi. Sabaha kalmasaydı..."

"Bunun zamanla ne ilgisi var abla?"

"Var Talia var. Bütün gece gidişini, evi terk edişini düşündüm. Aradan geçen yıllan düşündüm. Seni kendimle karşılaştırma fırsatı buldum yeniden. Bir de baktım ki, tekrar dönüşünden ötürü duyduğum sevinç ufalanmış, eski kızgınlıklanm, kırgınlıklanm depreşmiş..."

Bu sözler Talia için başka kuşkulara kapı aralıyor. Annesinin o bağışlamasız ve hoşgörüsüz uzaklığı içerisinde zamanın nasıl rol oynamış olabileceğini düşünüyor.

"Annem... Annem de kızgın, öfkeli mi hâlâ?"

Annesinin uzun öfkelerini hatırlıyor Talia. Kınlan bir vazonun on yıl sonra sorulan hesabını, bir kusurun sık sık hatırlatılmasını. Yanlışlan, hatalan hiç unutmayan annesinin o kötücül belleğini.

"Bilmiyorum Talia. Bilirsin pek fazla konuşmaz. Duygulannı belli etmez. Bunca yıldır ağladığını bile görmedim. Ama sanının seni görünce sevinecektir. Ne de olsa ana yüreği, bağışlayıcı bir yanı vardır."

"Bahçe çok bakımsız kalmış gerçekten. Eskiden ne güzeldi bu bahçe..."

Sesler dolduruyor kulaklannı, renkler dolduruyor gözlerini. Bahçe diriliyor. Eski günler. Cümbüşler. Deli Halefin zilleri ve kahkahaları dağılıyor yıldız alacasında. Gerçekten öyle miydi? Yoksa bir çocukluk anısının yıllar sonra abartılmış coşkusu mu

bu? Hep iyi şeyler hatırlıyor. Bu bahçelerin saygılı bir gürültüsü, yaşama coşkusu, sevinci vardı. Her şey bir ölçüyü taşırdı, bir inceliği, bir kültürün izlerini... Yemekler yenilirdi bu bahçede, oyunlar oynanır, uzun geceler yaşanırdı. Bahçenin birkaç ağacının meyvesi çocuklarda sonsuz bir zenginliğe sahip olduklan sanısı uyandınrdı. Elmalar, kayısılar, erikler...

Ansızın aynmsıyor:

"Aaa! Erik ağacı yok!"

"Kestirdik, kurumaya başlamıştı. Gözümüzün önünde çürüyüp gidiyordu. Budayamıyorduk. Bakamıyorduk. Erik ağacı, çınar ağacı gibi değildir. Daha dayanıksızdır."

"İçi oyulmuş ama, her yanını kovuklar sarmış..."

"Başka türlü ayakta kalamazdı ki..."

Çınar sonsuz bir dinginlik gibiydi. Sevecen dallanndan inmezlerdi gün boyu. Talia sık sık eteğini takar, yırtardı ağaçlarda. Elindeki, kolundaki çiziklere tentürdiyot basarlardı. Sık sık orasını burasını kanatır, yaralanır, berelenirdi. Afife Reşat Hanım o zaman ilgilenirdi Talia'yla. Kızının kolunu tutar, tentürdiyotu bastırırdı.

Canı yanardı Talia'nın.

Ama annesi kolunu yumuşacık tutar, yarayı üflerdi. Bazen hafifçe saçını bile okşardı. Ertesi gün yeniden yaralanır, gelirdi. Server Nüvit Paşa, Talia'nın haylaz bir kız olduğunu düşünürdü yalnızca. Hem sesi de cırlaktı.

"Çocukken hiç inmezdik o ağaçtan," diyor Talia. Uzun uzun iç çekiyor. Çocukluğunun buğu kıvamındaki sayrılı görüntüleri düşüyor gözlerinin önüne..."

"Çocukken bir yere gitmezdik ki..."

Fatma Aliye'nin buz gibi sesi uzun bir sessizliğe neden oluyor. Sesinde gene de kendini tutamayan bir hainlik var. Belli ki sessizlikler boyu herkes, kendi dünyasının hakkı yenmiş görüntüleriyle baş başa kalıyor. Sessizlikler biriktiriyor insanı. Fatma Aliye sürdürüyor:

"Bahçede oynardık hep. Bahçe yeterdi bize."

"Çocuklar büyüyorlar abla. Bahçe az geliyor onlara. Bütün dünyaları yalnızca bir bahçe olamıyor artık. Bahçenin dışına da çıkmak istiyorlar."

"Bir şey söyleyeyim mi sana Talia? Bana kalırsa artık kimse için bahçenin bir anlamı kalmadı. Bu yüzden böyle bakımsız. Konak bile yabancı duruyor bu ıssız bahçeye. Bahçeler eskidenmiş Talia. Bahçeler bir şeyleri anlatmak içinmiş. Oysa bizim anlatacak hiçbir şeyimiz kalmadı..."

"Çok karamsar olmuşsun abla. Sanki çok yaşlı biri gibi konuşuyorsun..."

(O gün anlatamamıştım sana Talia. O günden sonraki günlerde de anlatamadım. Bazı duygular, bazı şeyler yaşandıktan sonra hiçbir kelimeye sığamaz oluyor. Hiçbir söz kalıbına dökülemeyip, öylece boşlukta kalıyorlar. Bir duruş, bir bakış, bir eda belki kendini açığa vuran bir duyguya, bir hasrete tercüman olabiliyor. Evet, yaşlı biriymişim gibi konuşuyordum. Çünkü kendimi çok yaşlı biriymiş gibi hissediyordum. Otuz altı yaşındaydım. Hiç evlenmemiştim. Zaten isteyenim de olmadı, istanbul'dan dışarı hiç çıkmadım. Hiç yaşamamış gibiyim. Bunların hiçbirini sana anlatamadım. Belki de hayat hakkında hiçbir şey öğrenemeden öleceğim...)

"Yine ut çalıyor musun hâlâ?"

"Bazı geceler... Server Paşayı eğlendirmek için. Kimse ut dinlemiyor artık..."

"Sen çok güzel çalardın. Hep ağlatırdın beni. Sesin de güzeldi. Çok güzeldi abla."

"Peyker Kalfa da öyle diyor. Bana koca bulmak için çırpınıp dururken, sağda solda anlatıyormuş, şöyle ut çalar, böyle ut çalar, diye. İnsanlar gülüp geçiyorlarmış tabii. Biliyorsun, şimdiki zamanda ut çalan bir kadından çok bankada çalışan bir kadın tercih ediliyor."

Kısık kısık gülüyor Talia. Gene de sesindeki buğu çözülmüyor. Sonra gözü, odanın bir köşesinde duran uda ilişiyor. Üzerinde bulut kıvamında bir tül örtü, bir peçe... Kulaklarına uzak

bir ut taksimi geliyor sanki, çocukluğundan, gecelerden...

"Nasıl özlemişim udun sesini. Bu akşam bana biraz ut çalar mısın abla?"

Talia'nm uykulu başı Fatma Aliye'nin omuzuna düşüyor. Cırlak sesi susuyor. Yeniden uyukluyor. Fatma Aliye sesini daha da yükseltiyor, uykusunu çözmek için. Kendini şarkılarla ayıltmaya çalışıyor. Server Nüvit Paşanın yalnızca kendisine acıyan yüreği umarsız aşkının tek kişilik hicranlarında. Böyle geceler Fatma Aliye nefret ediyor hünerinden. Dedesinden korkuyor, kızıyor ona. Az sonra irkiliyor Talia. Şarkının bir ucuna yapışmak istiyor, bocalıyor. Üzerlerinde Paşanın ölümcül bakışları... Köşede o sedef kakma sandalye, ölümsüz bir unutkanlık gibi...

"Çalarım tabii. Sana Server Paşa ile Nerime Sultanın aşk şarkısını çalarım. Hatırladın mı o şarkıyı?"

" 'Kaçıncı fasl-ı bahar bu, solar gider emelim' değil miydi?"

"Evet, unutmamışsın. Artık benim de şarkım.

"Paşa hâlâ unutmadı mı?"

"Unutmadı. Her gece bu şarkıyı mırıldanarak yatar yatağına. Sık sık da bana çaldırır."

"Nasıl sevdaymış bu böyle?"

Fatma Aliye'nin çevresinde herkesin ne büyük sevdası oldu. Sevdalan uğruna ne çok şeyler yaptılar. Dedesi, Dayısı, Talia. O porselen tabaklar hiç kullanılmadı oysa. Herkes bir roman gibi yaşadı hayatını. (Bense bir cam kavanozda geçirdim) Başkaldırdılar, kaçtılar, kurban verdiler. Ama bir hatıraları, bir hayatlan oldu. (Ya benim? Ben ne anlatacağım yarın?) Sevdalara, sevdalılara tanık oldu hep. Hep tanıklık etti.

"Şimdi böyle aşklar kalmadı Talia. Şimdinin aşklan tutkusuz oluyor. Hatırlar mısın bana eskiden şiirler, romanlar okurdun."

"Halit Ziya'nın, Ahmed Hamdi'nin romanlannı okurdum sana. Abdülhak Şinasi okurdum. Sonra Asaf Hâlet'in şiirlerini. Sen en çok 'Mahur Beste'yi severdin."

"Bir de 'Kırık Hayatlar'ı... Mutluyduk değil mi Talia?"

"Mutluyduk abla! Çok mutluyduk! Hatırlar mısın Sahaflar Çarşısı'nı gezer, eski kitaplar toplardık. Bir ara ne dadanmıştık oraya..."

"Bazı kederli akşamlarımda hâlâ Mahur Beste'yi çalarım. Sen düşersin aklıma, çocukluğumuz düşer. Ayrılık düşer..."

Küflü kitapların keskin kokusu. Fatma Aliye'nin sesinde bir mahur beste dokunaklılığı...

"Şimdi sen mutsuz musun abla?"

"Bahçeyle uğraşabilsem diyorum. Bahçeyi yeniden güzelleştirebilsem; yaşanası kılsam... Elime de yakışmaz ki böyle şeyler..."

(Bahçe için çok geç olmuştu. Her şey için çok geç olmuştu. O sessizliklerde içim dağlanıyordu. O puslu sessizlikler, suskunluklar, içkanamaları... Gerçekten seninle konuşabiliyor muyduk Talia?

Bütün kelimelerle...)

"Kahvaltı hazırlayayım mı sana?"

"Yoo acıkmadım abla. Server Paşa uyansın birlikte yeriz."

"O çok geç uyanıyor Talia. Öğlenlere kadar uyuyor. İyice bunadı. Çok üzülüyorum onun için. O eski koca paşadan geriye hiçbir şey kalmadı. Geveze, bunak bir ihtiyar oldu. Bense onu, hep eski haliyle hatırlamak isterdim. O eski koca paşa olarak."

"İnsanların kendilerine alışamıyoruz abla. Hep kafamızdaki insanlarla hesaplaşıp duruyoruz."

"Reşat, bari Reşat kendini kurtarabilmiş olsa. Sen gene Türkiye'desin, o yaban ellerinde..."

Bir kez daha Reşat; Talia için. İçinde hep gizli bir yılan oldu o. Ondan kurtulamadı.

"Kapıyı çekip çıktıktan sonra nerde olduğun fark etmiyor abla."

Susuyor Talia. Sonra aynı duru soğuklukla:

"Pencereyi kapa istersen. Üşüteceksin!" diyor.

Bir kayırmadan çok, bir hatırlatma var bu sözlerde. Pencereyi, kavanozu... Çekip çıkamamışlığı... Fatma Aliye bu gizü, bu incelikli hainliğin farkına varamıyor, kaldığı yerden sürdürüyor:

"Üşümüyorum. Yalnızca ürperiyorum. Sabahın bu serinliği dirilik katıyor bana. Uyuşukluğumu çözüyor. Yeni hayatlar kurmaya heveslendiriyor beni. Oysa akşama kadar yeniden uyuşuyorum. Sabahları yanıltıyor beni. Geçici bir kuvvet veriyor, geçici hayaller yaşatıyor bana. Sonra istanbul'a iniyorum. Daha Beyoğlu'na varmadan, edindiğim olanca gücü yitiriyorum. Bezgin, uyuşuk, karamsar geçiyorum tezgâhın arkasına. İri, soğuk kemik düğmeleri, tokaları dizmeye başlıyorum. İnsan da kemikleşiyor zamanla. Katılıp kalıyor."

Durdu. Uzun uzun soluk aldı. Neler anlatmıştı? Niye anlatmıştı? (Eskisi kadar suskun değilim artık. Yaşlanıyorum mu nedir? Hep anlatır oldum. Yoksa yıllar sonra bir paylaşma mıydı bu? Niye böyle her sözün hesabını tutuyorlardı? Niyeydi bu sonsuz hesaplaşma? Nereye açılıyordu ki? Neyi çözebiliyorlardı?)

"Memnun musun işinden?"

"Çalışmak zorundayım Talia. Durumumuz bildiğin gibi değil. Çok bozuldu. Sonunda hepten bu yazlık konağa sığınmak zorunda kaldık. Bu konak da elden çıkacak diye ödüm kopuyor. Tutunacak son dalımız bu ev. Sığındığımız en son saçak..."

Onca köşkten, konaktan sonra bir tek bu yazlık konak. Geçmiş nasıl da kindar bakıyor anıların ardından. Konağın ayrıntıları, eşyalar, küçük alışkanlıklar unutma fırsatı vermiyor ki hiç. Acımasız her şey. Mangallar, aynalar, oymalar, kutular... Gün günden daha kötüye giderken her şey... bütün bunlar...

"Anlıyorum, evet. Çalışmak senin için de zor olsa gerek. Eskiden çalışanları ayıplardın."

"Hâlâ da hazmedemiyorum."

(Böyle yetiştirilmiştik biz. İşe giderken hâlâ başım önümde gidip geliyordum. Kendimle boğuşup duruyordum. O otobüs beklemeleri, o işportacı çocuklar, o yılışık müşteriler, oksijen sarısı saçlarıyla Beyoğlu yosmaları... Beyoğlu bir çıbandı artık.

Yaranın, irinin toplandığı bir çıban başı. O caddede irin akıyordu her gün, cerahat akıyordu. Ve ben anlaşılmaz bir inat ve dirençle anlamakta güçlük çekiyordum bütün olup biteni. Her şeye ilk kez gören bir gözün şaşkınlığıyla bakıyordum. Beni korkunç bir yalnızlığa iten bir şaşkınlıktı bu. O iki yılı anlatmak isterdim sana Talia... O gün sanki birbirimizi dinlemeye, anlamaya çok hazır gibiydik. Yoksa bana mı öyle gelmişti?)

"Ne kadar oldu çalışmaya başlayalı?"

"İki yıl kadar. Madam Ester vardı bilirsin. Annemler istememişlerdi dayımın onunla evlenmesini; Kadın Yahudiydi..."

"Hatırlıyorum. Büyük dayım mutsuz oldu uzun yıllar. İçkiye verdi kendini. Madam Ester'in karakalem portrelerini yapardı. Sonra annem bir gün hepsini yaktı..."

"Aslında annem Madam Ester'i severdi. O, evlenmelerini istemedi yalnızca..."

"Kendi dulluğunun bedelini herkese ödetmek istedi annem, herkese..."

"Madam Ester, gün günden bozulan durumumuzun farkındaydı. Dayımın ölümünden sonra birkaç kez gelip gitmişti. Annemle aralarındaki buzlar eridi."

"Annem, insanlardan alacağını aldıktan sonra dost ohif zaten."

(Madam Ester, konuşmalarıyla artık çalışmam gerektiğini hissettirmeye başlamıştı. Açıkça söylememişti hiçbir şeyi. Böyle bir şeyin bizi kırabileceğini, bizi üzebileceğim hesaplayabilecek kadar incelikli bir insandı o. Açıkça söylediği takdirde böyle bir şeyi -her şeye rağmen- kabul etmeyeceğimizi de kestirebilmiş olmalıydı.

Yalnızca, kendisine kısa bir süre yardımcı olmamı istemişti. İşlerinin çokluğundan yakınmıştı uzun süre. Gerçekten bana ihtiyacı olduğunu hissettirmek için abartıyordu durumunu. Onun gibi ölçülü bir kadının, bu abartısında yine de bizi kollayan bir duyarlık gizliydi. Ben de hatır için gidiyormuş gibi gittim. Beni hemen kasaya oturttu. (İlk ayrıcalıktı bu. Mağazada bir tek ben

dokunabiliyordum kasanın tuşuna) Aslında her şey bir oyundu. Herkes de bu oyunun farkındaydı. Ama başka türlü çalışmaya başlamayacağımı da, herkes biliyordu. Herkes ölçülü bir suskunluk içindeydi...

Biliyor musun Talia, hâlâ o mağazada çalışıyorum.

Yalnızım Talia, çok yalnızım...)

"İki yıldır o mağazadayım işte. Aslında orayı seviyorum. Eski düğmeler, kemik tokalar, saten ve ipek iççamaşırları, ipek çoraplar satıyorum. Eski istanbul hanımefendileri, Rum ve Ermeni kadınlar geliyorlar alışverişe. Onların arasında yalnızlığımı unutuyorum."

"Kaldı mı öyle mağazalar abla, öyle dükkânlar?"

"Tek tük... Ama yine de her sabah kepenklerini Beyoğlu'nun yüzüne inatla açıyorlar. Yavaş yavaş Beyoğlu'nun arka taraflarına kaçışmaya başladı bu dükkânlar. Birkaç yıl sonra onlar da kalmayacak besbelli. Yerlerini aç gözlü tüccar vitrinlere bırakacaklar. Belki bizler de kalmayacağız. Her şey modası geçmiş bir melodram gibi."

"Eski istanbulluların çoğu yeni istanbullu oldular. Senin gibi düşünenler hiç kalmadı be abla! Şu yaşadıklarımız en azından bir yirmi yıl öncesinin dertleri gibi. Bu duyarlıkları yaşayan, bu acıları çeken insanlar en az bir yirmi yıl önce tükendi. Nasıl oluyor da bu duyarlıkları hâlâ böyle eski tazelikleriyle saklayabiliyorsun?"

"Ben de farkındayım bunun. Ve ne kadar az kişi kaldığımızın... Dedim ya her şey modası geçmiş gibi bir melodram gibi. Kimse anlamıyor bizi, kimse paylaşmıyor. Acılarımız bile antikalaştı. Bak şu vitrine! Bak, bak! Şu porselen tabaklar gibi!"

Tabaklar sanki ağarmıştı.

Bembeyazlık gözünü aldı Talia'nın, sonra fısıldar gibi ve suçluluğunu gizleyemeyen bir sesle:

"Tabakların, çeyizin..." dedi.

"Evet, çeyizim. En az yüz elli yaşında bu tabaklar. Babaannemin kaynanasından yadigâr. Annemden de bana kaldı çeyiz

diye. Bense kullanmaya niyetlenmiştim. Beni de alan olmadı. Biliyor musun zaman zaman çıkarıp onlan cam kovuklarından, o sonsuz pencerelerinden, tozlarını alıyorum usul usul. Sonra okşuyorum onları..."

"Abla!"

"Yoo, hayır bir şey söyleme. Bu hayatı kendim seçtim. Senin gibi kapıyı çekip çıkabilecek gücüm hiçbir zaman olmadı. Fedakârlığı erdem diye öğrenmiştim çünkü. Üstelik pısırıktım da..."

Nasıl üşüşüyor bir ağacın dallan gibi çocukluk anılan. Yükseklere çıkamazdı Fatma Aliye. Oysa Talia, mahallenin erkek çocuklannı bile döverdi; onlarla erkek oyunlan oynardı. Bu yüzden adı Erkek Talia'ya çıkmıştı. Gözüpekti, inatçıydı, hırslıydı. Talia'ydı.

"Bu evden giderken bir gün senin de kendi hayatını seçebileceğini, kendine bir hayat kurabileceğini düşünmüştüm. Belki ben kalsaydım, böyle olmazdı..."

"Kalsaydın bana benzerdin Talia. Bu konakta başka türlü olunmuyor çünkü..."

(Her geçen gün bir ışığını daha söndürürdün. Bezgin, karamsar, mutsuz olurdun. Bunu anlatamamış mıydım sana? Belki ısrar etmemiştim. Yüzüm, gözlerim, duruşum, sabahlarımı paylaştığım o kirli pencere sana mutsuzluğumu anlatmaya yetmemiş miydi? "Neden?" der gibi yüzüme bakıyordun. Güneş yükselmeye başlamıştı. Belki o an, o yalancı aydınlık kandırmıştı seni. Belki yüzümün bir yanı ışımıştı pencerede...

Oysa o sözleri söylemek benim gibi bir insan için kolay değildi. Ben ilk kez birine, "beni kimse almadı" diyordum. Bu sendin Talia. Belki sen bunu fark etmemiştin bile. Aradan geçen yıllarda benim sürekli yakınan, ağlayan bir insan olduğumu düşünmüştün. Oysa nerden bilebilirdin? Ben nasıl anlatabilirdim?)

"Bense bırakıp gidemezdim. Annem içi oyulmuş bir kaya gibidir. Sessiz bir kaya gibi. O gösterişli sessizliğinin ardında

güçsüz bir kadın yatar. Düşünsene geçen yıla kadar sokağa bile yalnız çıkamazdı. Onun büyüklüğü bu konak kadardır. Bu konağın dışına taşmaz."

Şaşırdı Talia. Gözlerini kısarak dikkatle yüzünü inceledi Fatma Aliye'nin...

"Acıyorsun anneme. Oysa o kimseye acımaz. Kendi anılarından başka, kimseye. Onun o gösterişli suskunluğu başkalarını ezmek içindir. Başkalarına hükmetmek, başkalarını karşısında aciz bırakmak içindir. O çalımlı sessizliği, hep buyuracağı emirleri gizler. Bunca yıldır tanımadın mı onu? Anlamadın mı?"

"Yalnız, çaresiz bir kadın o. Annemiz bizim! Onca acıya dayandı. Onu bırakıp gidemezdim. Bunamış bir dedeyle, çaresiz bir anneyi baş başa bırakıp gidemezdim. Önce Reşat, sonra sen, sonra da ben... Yoo, yoo işte buna hakkım yoktu. Senin kaçmanla birlikte benim kaderim de çizilmiş oldu. Ben artık bu evde kalacaktım."

Gözleri biraz daha kısıldı Talia'nın. Bir şeyleri daha iyi anlamaya çabalıyordu:

"Beni suçluyorsun?"

"Daha doğrusu suçlamak istiyorum. Bu kadar yükü tek başıma kaldıramıyorum çünkü..."

Bütün gece...

Bütün gece düşündükleri. Ufalanan sevinci, depreşen, su yüzüne çıkan kırgınlıklan. En büyük banşıklık bile ne kadar kısa sürüyor. Talia'nın yumuşamış sesinde gizli bir acıma var. Sanki ablasının dün gecesini şimdi anlıyor. Az önce söylediği zaman değil de şimdi anlıyor. Acısını söylediği zaman değil de; acısına tanık olduğu zaman. Her şeyi niye tanık olana dek erteliyoruz?

"Hiçbir şey bu kadar acıklı değil be abla! Her şeyi büyütüyoruz. Her şeyden hüzünler çıkanyoruz kendimize... Her şey değişti artık. Biz de bu değişikliğe ayak uyduramadık. Hepsi bu."

(Hüznü seviyoruz çünkü. Hicranı seviyoruz. Bunları sevmek zorunda kaldık Talia. Çünkü bunlardan başka hiçbir şey bırakıl-

madı bize.

Hele şimdi. ..Hele şimdi...)

"Evet ayak uyduramadık Talia. Aykırı otlar gibi kaldık. Bir mevsimin son kuşlarıyız biz. Sığındığımız son saçaklar da çöküyor birer birer... Bizim mevsimin kuşları, haklısın en az bir yirmi yıl önce silinip gittiler istanbul'un gökyüzünden... Ne yani? Böyle diye yok mu sayılacağız? Acılarımız yok mu sayılacak? Kimsenin bana acımasını beklemiyorum. Beni anlamalarını da... Beni en çok şu porselen tabaklar düşündürüyor. Koca bir tarih boyunca hiç kullanılmamış şeyler de olabiliyormuş demek. Cam vitrinlerde öylece bekleyen güzellikler. Hiçbir yere açılmayan, akmayan, öylece duran."

"Dünya yalnızca bizim bahçemizle, senin tabakların değil ki abla. Dünyanın hepsi bu kadar değil. Biz bahçemizin dışındaki dünyayı hepten unuttuk. Şimdi bu unutkanlığın bedelini ödüyoruz."

"Ben de biliyorum her şeyin değiştiğini, ben de görüyorum. Dahası bu altüst olmanın acılarım yaşıyorum. Hem de nasıl... Ne var ki, her şey böylesine acımasızca mı değişmeli? Böylesine akıl dışı mı? Dünya değişecek diye her şey ama her şey feda edilmeli mi? Eski güzelliklerden hiçbir şey, ama hiçbir şey yaşatılmamak mı? tşte bunu soruyorum sana. Sana ve yaşadığımız şu lanet olası çağa bunu soruyorum!"

"Bütün bunlar geçecek... Her şey durulacak. Sakinleşecek. Buna inanıyorum..."

"Ben de inanmak isterdim Talia. Ben de inanmak isterdim. Haydi istersen şimdi ört pencereyi..."

2.

Galip'ti adı. Akşam geldiğinde hiç konuşmamışlardı. Bütün gece uyanık yastıklarla paylaştılar yedi yıllık iç dökmeyi. İlk yanlışı yaptılar.

Bahçedeki erik ağacı gibi, her geçen gün bir parçasını yitiren bir evlilikti. Mutlu olamamıştı Talia. Hayalleri ufalanmış, isyanı anlamını yitirmişti. Uzun uzun bunları anlatmıştı ablasına. (Fatma Aliye şaşırmıştı.) Pencereyi örttükten sonra, sedire oturmuşlar, kerevet minderlerini arkalarına alarak, uzun bir sohbete dalmışlardı. Birbirleri için okunmamış yeni bir roman gibiydi-Ş 1er. Sonra giyinmiş, bahçeyi dolaşmışlardı. (Bahçeyi seyretmekle yetinememişti Talia.) Fatma Aliye, Talia'nm anlattıklarına şaşırmış, sormuştu:

"Hepsi bu mu?"

"Hepsi bu." I (Çınarın dibindeydiler. Çınarın varlığı, her şeyin bir ihanet olduğunu düşündürüyordu Fatma Aliye'ye.)

Talia, yürümeye başlamıştı. Fatma Aliye ardında kalmıştı:

"Peki ama neden?"

(Arada ne bir kadın, ne içki, ne kumar, ne dövme sövme. Peki niye? Bunu anlatamadı Talia. Bocaladı. Tıpkı çocukluğunda olduğu gibi bocaladı. (Kendini anlatması hep bir sorun olmuştu onun için.) "Tahrir" dersinden en yüksek notları alan Talia, evde kendini anlatmak için ne çok bocalardı. Sonra huysuzlaşır, hırçınlaşır, küserdi... Sonra sonra kabul etti bu yanını. "Ben hep kendini yanlış anlatan bir insanım. Ben ancak yazmalıyım."

Bir defasında annesine "Çok kötümsersin anne!" demişti.

Afife Reşat Hanım yüzündeki ifadeyi hiç değiştirmeden, soğuk gözlerinde şöyle bir an bile öfke kıvılcımı parlamadan, ağız dolusu tükürmüştü Talia'nın yüzüne: "Sensin kötü!" diye eklemişti. Talia, annesinin bir gün "kötümser" ile "kötü"nün aynı şeyler olmadığım öğrenince, haksızlık ettiğini düşünerek utanacağını düşündü. Belki de Talia'dan bağışlanmasını bile dileyecekti. Hep bunu düşündü. Annesi hiçbir zaman öğrenemedi bu ayrımı. Ya da bu olayı unuttu. Ama Talia hiç unutmadı. Her "kötümser" sözcüğünü kullanışında yüzünün ortasına oturan bir tükrüğün soğuk ve iğrenç yıvışıklığını duydu.)

Fatma Aliye bir kez daha sesleniyor Talia'nın ardından:

"Peki ama neden? Neden döndün? Bir yuvan vardı. Senin olan bir ev. Yalnızca kendinin olan. Senin olan eşyalar. Sonra kocan vardı. Belki porselen tabakların yoktu, ama her akşam kocana kurduğun bir sofran vardı. Bütün bunlar niye tepilir bilmem ki!"

"Evlenmek her şey değil ki abla.

"Ama onun için kaçmıştın bu evden, bu bahçeden. Bizleri onun için terk etmiştin..."

İlk günlerin buruk pembesi. Sonra giderek içine çöken tortulu sancılar. Anadolu'da kasaba kasaba, şehir şehir dolaşmanın bungunluğu. Oradan oraya sürüklenirken tanıdığı hayat. Kırık dökük ilişkiler, dostluklar, kartpostallar... Unutulmuş adresler, ahbaplar... Küçük kentlerin hiyerarşisi... Küçük kentlerin, kasabaların bürokratları, onların eşleri, küçümen diktatörler... Balolar, kermesler, mesire yerleri, Astsubay Gazinosu, Subay Gazinosu, Yardımsevenler Derneği, Adı "EMİRGÂN" olan Çay Bahçeleri... (Nasıl dağlanırdı yüreği Talia'nın derme çatma "Emirgân" adlı çay bahçelerinde, hele eski sarkılan dinlerken taş plaklarda...) Galip ısrarla niçin hüzünlendiğini sorardı. Anlamazdı. Hiç anlamazdı. Sınırlı bir insandı Galip. İyiydi, sevecendi ama yetmiyordu ne yüreği, ne aklı, ne duyarlığı, Talia'nın hüzünlerine, kırgınlıklarına, alınganlıklarına.

Geçimsizdi, huysuzdu. Küçük bir memur olacak insan değildi. Büyük özlemleri, büyük hırslan vardı. Oysa yetersiz bir insandı Galip. Yetenekleri yetmiyordu hırslanna, tutkulanna... Talia eziyordu onu. Bilmeden, istemeden eziyordu. Yoksunluklannı, evin eksikliklerini kocasına belli etmemeye özen gösteren incelikleriyle büsbütün bunaltıyordu Galip'i. (Karısı mutsuzdu. Dönemiyordu.) Böyle düşünüyordu Galip. Acı çekiyordu. Açılamıyorlardı artık birbirlerine. Tam bir yere ısınmışken, alışmışken, oranın insanlanyla kaynaşmışken yeni bir yere sürülüyorlardı. Göçebe gibiydiler. (Bu göçebelik, Talia'nın bütün hayatı boyunca hissettiği yabancılık duygusunu güçlendiriyordu.) O kargaşalıkta ufalanıyordu Talia. Yüreği, umutlan, ilişkileri...

Hâlâ sevgiyle söz ediyor kocasından. Sesi, kocasının adını ısıtıyor sanki. Fatma Aliye'nin dikkatinden kaçmamıştı bu. Talia içinse Galip, yedi yıllık bir ömür parçasının anlamıydı. Bir yaşamışlığın, bir başkaldınnın anlamı ve bedeliydi. Son zamanlarda sık sık kavga etmeye başlamışlardı. Birbirlerine olan saygılanm yitirmekten korkuyorlardı. Öteki kan-kocalara benzemekten, onlar gibi olmaktan...

Galip, yeteneksizliğinin, beceriksizliğinin nedeni olarak Talia'yı görmeye başlamıştı. Gizli bir düşmanlık güdüyordu kamına. Hırçınlığı artıyordu.

(Fatma Aliye yavaş yavaş anlamaya başlamıştı Talia'nın mutsuzluğunu. "İyi ki çocuklan olmamış" diye düşündü. Talia da bir şey söylemedi bu konuda.)

Yine çınann dibinde duruyorlar. Talia, çmann gövdesine dokunuyor. Fatma Aliye'nin gözleri çınarın gövdesini tarıyor. Talia'nın elinden başlayarak yukanlara doğru çınarı seyrediyor uzun uzun. Yukarıda dallann arasında küçük Talia'yı görüyor. Bütün geçmişini tepip gitmişti. Öfkesi tazeleniyor.

Konaklar, köşkler, geçmiş geliyor gözlerinin önüne. Dedesi, babası, dayısı, eski Beyoğlu. (Sanki Talia bunlan tepip de gitmişti) Öfkesi tazeleniyor.

Talia'nın yatak odasında, birlikte eşyalannı yerleştiriyorlar.

Fatma Aliye hoşnutsuzluğunu gizleyemiyor. Birkaç parça eşya çıkıyor bavuldan.

"Tek bir bavulla mı döndün?"

Talia, yoksulluklarını anlattı. Hem de hiç acındırmadan, kuru, tarafsız bir sesle. Üç beş parça eşyalarını ordan oraya sürüklenirken nasıl satıp savdıklarından söz ediyor. Talia'ya acımasının yanı sıra öfkesi yeniden büyüyor:

"Sen bunlar için mi kaçtın Talia? Bunca yoksulluk, sıkıntı için mi?"

"Ben yaşadım abla. Hayatı tanıdım. Az şey mi bu?"

İliştiği yatağın ucundan kalkıyor Fatma Aliye. Öfkesini tutamıyor artık. Acımıyor artık ona. Hiç acımıyor:

"Gece kapıyı çaldığında sırtında bir manton bile yoktu. Bu soğukta mantosuzdun!"

Kocasının evinden sırtında siyah, kalın bir hırkayla çıkmıştı. Kapıyı çaldığında üşüyordu. Dişleri vuruyordu birbirine. Ellerini koltuğunun altına sokmuş, ısıtmaya çalışıyordu. Bir yandan da acındırmaklı bir görünüşü olmasın diye, dimdik duruyor, kollarını iki yanında tutmaya çaba gösteriyordu. Yeniden dalgalanıyordu kolları. Soğuktu. Ellerini nereye koyacağını bilemiyordu. Şaşkındı, korkuyordu. (Çocukken ağaçtan düşmelerini hatırlıyordu. Yaralı, çizik kollarını, annesini... O zamanki kapı çalışlarında duyduğu o tanımlanmaz heyecanı...) Ezikti, yeniden dönmüştü. Yenilmişti. O da yenilmişti. Sessiz, sakin görünmeye çalışıyordu. Ellerini yeniden koltuğunun altına sakladığında Fatma Aliye açmıştı kapıyı, onu öylece yakalamıştı. Görünüşü acıklıydı.

Fatma Aliye'nin gözünden hiç gitmiyor. İçi sızlıyor. Oysa az önce ne kadar acımasızdı. Talia'nın o acıklı halini hemen kullanıverdi. Çünkü acizdi. Bütün aciz insanlar gibiydi. Talia yaşamıştı ve bir bedel ödemişti. Onu yaralamak istedi. Bu bedelin ne denli yüksek olduğunu göstermek istedi ona. Şimdi pişmandı. Mutsuzdu. Mutsuzlar da kötü insan oluyorlardı zamanla.

"Evet, yoktu. Sırtımda bir mantom bile yoktu. Bir mantoyu

her zaman edinebilirim. Oysa insanın her zaman edinemeyeceği şeyler vardır. Yalnız, dul, işsiz bir kadın olmama rağmen, dimdikim, ayaktayım; her an, her şeye yeniden başlayabilirim. Hem de mantosuz... Buraya döndüysem, pişman olduğumdan, nedamet getirdiğimden değil; sizleri özlediğim içindir."

"Bağışla Talia. Kırdım seni. Böyle konuşmamalıydım. Yaşadığın acılara saygı göstermem gerekirdi. Niye böyle dedim, bilmiyorum."

"Kırılmadım abla. Yalnızca kendimi anlatmaya çalışıyordum."

Bavulun dibinde bir bez bebek: Dilara. En son onu çıkarıyor bavuldan. Talia'ya ailesinden kalan tek şeydi. Tek şey...

"Giderken bir tek onu götürmüştün."

"O her şeydi."

Bir kolu kopuk bebek. Her zaman sakat bir bebekti o. Her zaman sakat bir bebeklik. Fatma Aliye'yle Talia onca bebekleri olduğu halde paylaşamazlardı Dilara'yı. Bu yüzden kavga ederlerdi hep. Sevginin simgesiydi Dilara. Paylaşılmazlığın. (Hele Talia için) Bir tek onu götürdü Talia. Uzun kış gecelerinde, taşra yalnızlıklarında onunla bölüştü umutsuzluğunu.

Fatma Aliye, Talia'nın günün birinde büyük bir yazar olacağını düşünürdü. Büyük romanlar yazacağını. (Oysa Talia büyük romanlar yaşadı) Kendini anlatmaya çalışırken boğulan, elini kolunu sallayarak sözcükler arayan Talia, kâğıdın başında dil ustası oluyordu ansızın. Eskiden şiirler yazardı. Kısa hikâyeler. Annesine okumak isterdi. Okurdu. Başını gergefinden kısa bir an kaldırırdı Afife Reşat Hanım. Donuk gözlerle bakar, "Güzel olmuş, aferin," derdi. Sonra yeniden eğerdi başını gergefine. Her çocuğun yaşadığı karne sevincini bir türlü yaşayamazdı bu yüzden. Yalnızca kupkuru bir aferinle ödüllendirilirdi. O da ağaçlara koşardı. Limonluğa kilitlendiğinde, arkadaki bir camı usulca kırar kaçardı. Başkaldırması için ne çok nedeni vardı Talia'nın. Büyüyünce o da dedesi gibi Paşa olacaktı. O kılıçlar, o hükmetme görkemi, sevgiyle alamadıklarını verecekti ona. O çok bü-

yük bir paşa olacaktı. Fatma Aliye'ninse hep şarkıcı olacağını düşünürdü. Annesi tabii ki izin vermeyecekti ona. Bunun üzerine Fatma Aliye de, onu dinlemeyecek, radyoevine intisap edecekti. Plaklar dolduracak, sahnelere çıkacaktı. Safiye'lerin, Müzeyyenlerin, Hamiyet'lerin pabucu dama atılacaktı. Varsa yoksa kadeh kıran sesiyle Fatma Aliye Hanımefendi...

"Camlan titretirdi sesin, yalan mı? Oysa sen hiç başkaldırmadın abla. Hep öyle yumuşak başlıydın, hemen her yerde, her konuda..."

Yeniden oturma odasındalar.

Yeniden bir yanı cam vitrinle, bir yanı o sonsuz pencereyle sınırlanmış odada...

Çocukken birbirlerinin geleceklerini merak ederlerdi. Barışık, sevecen oldukları anlardı bunlar. Saatlerce hayal kurarlardı. Ne olacaklarını, ne iş yapacaklarını, kiminle evleneceklerini, birbirlerinin çocuklarını, çocuklarının adlarını...

"Bak sahi çocuklarımıza koyacağımız adlan paylaşamazdık seninle," diyor Fatma Aliye.

"Sen kızının adını Neş'e koyacaktın..."

"Şimdi olsa herhalde Hicran koyardım."

"Abla! Off! Çok acıyorsun kendine.

(Gerçek buydu Talia.

"Bu porselen tabaklar hiç kullanılmayacak" diye haykırmıştım. Çıldırmış gibiydim. Nitekim öyle de oldu. Hiç kullanılamadı.

Onca yıl evli kaldın. Evini bile görmemiştim. Ablan olarak, bir gece yatısına bile konuk gelememiştim sana. Komşularına bile tanıtmamıştın beni. Hiç sahip çıkamadım sana. Hiç.)

Yüzlerce kez okunmuş iki mektup.

Talia'nın sesi kırgın:

"Resimler göndermiştim... Sonra tebrik karılan... Uçan kuşlar... küçük şehirlerin kartpostalları... sense yalnızca iki kez yazdın bana..."

Yüzlerce kez okunmuş iki mektup.

"Kaçmıştın Talia. Birine kaçmıştın. Seni bağışlayamıyordum."

(Evin ipotek ettirildiğinden ilk kez o zaman söz açmıştım sana. Çok telaslanmıştın. Sonra Merime Sultan'dan konuşmuştuk uzun uzun. Peşindeki onca vezire, nazıra mendil düşürmeyen Merime Sultan, Paşamıza mendil düşürmüştü. Lakin o bir Anna Karenina olacak kadar yürekli değildi. Sonra sen sedef kakmalı sandalyenin üzerine oturmuştun. Paşa ansızın çıkıp gelmiş, seni sandalyede görünce bir güzel başlamıştı. Me gülmüştük tanrım! Ne kadar gülmüştük!)

"Heyy! Kimsin sen gafil? Nasıl otursun Nerime Sultanın üzerine? Kalk bakayım oradan!"

"Benim Server Paşa Hazretleri. Talia. Tanımadınız mı beni?"

"Talia mı? Hımm! Talia. Hani şu Afife Reşat'ın ölen küçük kızı mı?"

Fatma Aliye büsbütün telaşlanıyor, atılıyor:

"Ölen değil Server Paşa. Ölen değil!"

"Haa, hatırladım, senin zevcen Harb-i Umumî Nazınnın mahdumuydu değil mi?"

(Nasıl gülmüştük o gün. Konağın içi ısınmıştı sanki. Sisi çözülmüştü. Paşa da bir şey anlamamış ama gene de gülüyordu. Sonra oturdu uzun uzun Nerime Sultanla konuştu. Acımaklı gözlerle onu süzdün. Yeni görüyordun. Her şeyi yeni görüyordun...

O akşamı da hiç unutmadım Talia. Yemekten sonra kahve yapmaya gitmiştim hani. Paşa gene dalmış, pencereden dışarıya, ışıklara bakıyordu. Sen Paşayı daldığı uykulardan uyandırmak istedin. Ben de sana: "Boşuna uğraşma Talia," demiştim. "Duymaz seni. Arada bir öyle dalar gider. Saatlerce susar. Hiç konuşmaz- Bazen de anlaşılmaz birkaç söz mırıldanır. Hiç kimse neler düşündüğünü, neler kurduğunu bilmez."

Sonra sofrayı toplamıştım. Ellerim doluydu. "Kapıyı açar mısın? Şunları mutfağa götüreyim," dedim. Geldin, kapıyı açtın. .. Gözlerimiz birbirine değdi. Uzun uzun değdi. Sevgiyle dol-

du içim. Anladım ki geldiğine gerçekten çok sevinmişim. Bir işi ucundan birlikte tutmanın, bir şeyi paylaşmanın tadına varmıştım o an. Söylemedim bir şey sana, söyleyemedim. Epeydir sevgimi gizliyordum, esirgiyordum. Evet, o an farkına vardım ki sevgisiz bir insan olmuştum ben. Sevgimi söylemeyi, göstermeyi bir çeşit eksiklik diye anlamaya başlamıştım. Zaten o kadar az hissediyordum ki bir şeyi sevdiğimi. Onu da söylemeye dilim varmıyordu. Niye böyle olmuştum Talia? Niye böyle olmuştuk?)

"Server Paşa! Server Paşa! Beni duymuyorsun değil mi? Hiç duymuyorsun. Ne söylediğimi, niye söylediğimi hiç anlamıyorsun. Dalıp gitmişsin geçmişin derinliklerine, kilitlemişsin kendini. Kim bilir ne düşünüyorsun şu an? Nelerden hüzünler çıkarıyorsun kendine? Kim bilir nerdesin şimdi? Kiminle birliktesin? Neler hissediyorsun bir bilebilsem. Oysa elimi uzatsam omuzuna dokunabileceğim, sıcaklığın geçecek avuçlarıma. Ahh birbirimizin dilini bir anlayabilseydik Server Paşa, konuşacak ne çok şeyimiz olurdu kim bilir. Ahh kimse kimseyi anlamıyor Paşam. Kısa süren anlaşmalar, kısa süren barışıklıklar, kısa süren mutluluklar yaşanıyor yalnızca. Her şey sonsuz bir durgunluk ve yalnızlık içerisinde. Bu konak kötü ediyor beni. Sen kötü ediyorsun. Dalıp dalıp gittiğin bu karanlık, konağın her yanında yaşanan bu sonsuz tarih, annem, ablam, hepiniz kötü ediyorsunuz beni. Bense ne sizin yanınızda yer edinebiliyorum kendime, ne de dışarıda... Belki de en iyisi sensin Server Paşa. Hatıralarının tek kişilik ülkesinde yaşıyorsun. Artık ben de tek kişilik bir memleketim Paşam. Biliyor musun, hayatta en çok sahip olmak istediğim şeyi yitirdim. Ana olmak hakkımı yitirdim. Benim bir oğlum olmayacak! Hiçbir zaman ana olamayacağım artık. Bunu öğrendim. Ana sevgisi görmediğim gibi, çocuk sevgisini de tadamayacağım. Bu benim için ne demektir sen bilemezsin, ahh Server Paşam. Görüyorsun ya sonunda yine hayat kazanıyor."

(Kahveleri pişirmiş, mutfaktan dönüyordum ki, sesini duydum. Kapıda durdum biraz. Dinledim. Bizden, herkesten gizlediklerini, bunak bir ihtiyarla paylaşıyordun demek. Onun o sa-

ğır suskunluğuna döküyordun içini. Yüreğim yandı Talia.

Nasıl da anneme benziyordun!

Bütün gece ut çalmıştım. Ağlıyordun. Sesim kırgındı sana, sense "dokunaklı" dedin. Ablandım ben senin, yalnızdım. Konuşamıyordum, hiç kimseyle konuşmamıştım. Hiçbir şeyimi, hiç kimseyle... Yıllar sonra benimle dost olmanı istemiştim. Sana olan öfkemi unutmaya hazırdım. Bulaşıkları taşırken kapıyı açmıştın bana. Gözlerimiz değmişti birbirine. Sana çok ihtiyacım olduğunu en çok o an hissetmiştim...

Sense ağlıyordun. Bir şarkıya ağlıyordun.

Hepimiz öyle değil miydik? Şarkılara, filmlere, romanlara ağlıyorduk. Yolculuklarda ağlıyorduk. Birini uğurlarken, ya da kendimiz yolcuyken. Ama birbirimiz için?

Server Nüvit Paşa bir hayali yaşıyordu. Az önce daldığı karanlıktan, ben udun tellerine dokununca uyanmıştı. Nerime Sultan bir yerlerden çıkıp gelmişti.

Kahveler bitmişti. Unutmamıştım az şekerli içtiğini. "Unutmamışsın. .." demiştin. Birbirimizi fazla anlayamasak bile, hiç olmazsa alışkanlıklarımızı biliyorduk. Kahveler bitene kadar sabırsızlanmıştın. Son yudumla birlikte "Tamam! Şimdi sen de al sazını sevdiceğim şen hevesinle" demiştin. "Yoo, yapma Talia. Ut kederle güzeldir, hüzünle güzeldir. Sen hiç utla göbek havası çalındığını gördün mü kuzum?" demiştim sana.

Ve şimdi ağlıyordun.)

"Dokundu bana. Bunca yıl sonra... Haklıymışsın abla. Bu konakta kalsaydım senin gibi olacaktım. Bu konak, bu hüzünler kötü ediyor beni. Dışarıda belki, daha kuru, daha yavan ama hüzünsüz bir hayat sürüyorum, bir ucundan olsun yapışabiliyorum hayata..."

"Gitme Talia. Sakın bir daha gitme. Birlikte bahçeyi onarırız. Hem istersen yeniden bir erik ağacı bile dikebiliriz. Görüyorsun birbirimizden başka kimsemiz kalmadı bizim."

(Sonra konaktan konuşmuştuk uzun uzun. Başımızda bir erkek yoktu; para işletmeyi akıl edememiştik. Bir ticaret kurama-

mıştık. Zaten tüccar bir aile değildik biz. Ailemiz her daim ticareti hor görmüştü. (Ama şimdi ben Madam Ester'in tezgâhında sonsuz bir yanılgı gibi duruyorum) O ara sen de yenik düşmüş "Belki de Reşat... Reşat kalsaydı başınızda..." demiştin. Hem de bunu sen söylemiştin. Reşat konusunda belki de ilk kez annem gibi düşünmüştün. Belki de başından beri annem gibi düşünüyordun. Gerçek mutsuzluğun buydu belki de. Yoksa bizim çaresizliğimiz miydi seni böyle konuşturan?

"Reşat, Reşat olsaydı ha? Reşat kaçarken annemin mücevherlerini aldı da kaçtı. Hangi Reşat'tan söz ediyorsun sen?"

Şaşırmış miydin o zaman, yoksa şaşırır gibi mi yapmıştın, şimdi pek hatırlamıyorum. O sahneyi hatırlamaya çok uğraştım, hiçbir zaman da hatırlayamadım. Tek bildiğim benim gözümün döndüğüydü. Reşat, artık benim için de bir öfke kaynağı haline gelmeye başlamıştı.

"On yıldır hiç söz etmedi. On yıl bekledim bir tek söz etsin, bir küçük imada bulunsun diye. Bir şey çıtlatsın diye, küçücük de olsa bir ipucu... Onca yıl hiçbir şey olmamış gibi davrandı. Sanki hiç mücevherleri olmamış, hiç kaybolmamış gibi..."

Bunları söylerken seni de suçluyordum aslında. Gözünün içine içine bakıyordum. Annemin bu suskunluğuna olan öfkemde, sana olan öfkemi de dile getirmeye, ima etmeye çalışıyordum. Az önce beni mutfakta sanıp, Server Paşayla konuşmuştun. Kız kardeşimin kısır olduğunu ancak bir hırsız gibi kapı arkasından öğreniyordum. Kız kardeşimin mutsuzluğuna kapı arkalarında tanık oluyordum.

Bana bunu yaşatmaya hakkın yoktu Talia.

"Reşat'ı çok seviyor. Hâlâ koruyor onu. Hâlâ sahip çıkıyor Reşat'ın onuruna..." Sesin çok kırgındı, hakkı yenmiş bir öfke gizliydi bu kırgın sesin ardında. (Haa, sahi ne çok öfkeden söz etmeye başlamıştık? Bu ürkütücü bir şeydi bizler için...)

Sonra Server Nüvit Paşa ayaklandı:

"Hadi artık yatır beni Fatma Aliye. Bu gece çok uyumak istiyorum. Oturmamın hiçbir manası yok zaten. Bütün bildiklerimi

unutmuşum. Hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Belki de çok fazla şeyi hatırlıyorum. Her şeyi hatırlıyorum. Dayanamayacak kadar hatırlıyorum. Hiç unutamıyorum belki de, hiç unutamıyorum..."

"Aal Kedicik uyuyakalmış sobanın kıyıcığında," dedin.

Sannora uyukluyordu.

"Bu kedi hep uyur böyle. Nasıl olsa onun için evin gezilmedik bir yanı kalmadı artık. Tüylerine gömülüp uyumaktan başka yapacak hiçbir şeyi kalmadı. Hadi Server Nüvit Paşam yatırayım sizi. Yalnızca uykudayken rahat ediyorsunuz zaten. Hadi uyuyalım artık Paşam. Hadi uyuyalım," dedim.

Hangimiz için evin gezilmedik bir yanı kalmıştı ki?)

mıştık. Zaten tüccar bir aile değildik biz. Ailemiz her daim ticareti hor görmüştü. (Ama şimdi ben Madam Ester'in tezgâhında sonsuz bir yanılgı gibi duruyorum) O ara sen de yenik düşmüş "Belki de Reşat... Reşat kalsaydı başınızda..." demiştin. Hem de bunu sen söylemiştin. Reşat konusunda belki de ilk kez annem gibi düşünmüştün. Belki de başından beri annem gibi düşünüyordun. Gerçek mutsuzluğun buydu belki de. Yoksa bizim çaresizliğimiz miydi seni böyle konuşturan?

"Reşat, Reşat olsaydı ha? Reşat kaçarken annemin mücevherlerini aldı da kaçtı. Hangi Reşat'tan söz ediyorsun sen?"

Şaşırmış miydin o zaman, yoksa şaşırır gibi mi yapmıştın, şimdi pek hatırlamıyorum. O sahneyi hatırlamaya çok uğraştım, hiçbir zaman da hatırlayamadım. Tek bildiğim benim gözümün döndüğüydü. Reşat, artık benim için de bir öfke kaynağı haline gelmeye başlamıştı.

"On yıldır hiç söz etmedi. On yıl bekledim bir tek söz etsin, bir küçük imada bulunsun diye. Bir şey çıtlatsın diye, küçücük de olsa bir ipucu... Onca yıl hiçbir şey olmamış gibi davrandı. Sanki hiç mücevherleri olmamış, hiç kaybolmamış gibi..."

Bunları söylerken seni de suçluyordum aslında. Gözünün içine içine bakıyordum. Annemin bu suskunluğuna olan öfkemde, sana olan öfkemi de dile getirmeye, ima etmeye çalışıyordum. Az önce beni mutfakta sanıp, Server Paşayla konuşmuştun. Kız kardeşimin kısır olduğunu ancak bir hırsız gibi kapı arkasından öğreniyordum. Kız kardeşimin mutsuzluğuna kapı arkalarında tanık oluyordum.

Bana bunu yaşatmaya hakkın yoktu Talia.

"Reşat'ı çok seviyor. Hâlâ koruyor onu. Hâlâ sahip çıkıyor Reşat'ın onuruna..." Sesin çok kırgındı, hakkı yenmiş bir öfke gizliydi bu kırgın sesin ardında. (Haa, sahi ne çok öfkeden söz etmeye başlamıştık? Bu ürkütücü bir şeydi bizler için...)

Sonra Server Nüvit Paşa ayaklandı:

"Hadi artık yatır beni Fatma Aliye. Bu gece çok uyumak istiyorum. Oturmamın hiçbir manası yok zaten. Bütün bildiklerimi

unutmuşum. Hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Belki de çok fazla şeyi hatırlıyorum. Her şeyi hatırlıyorum. Dayanamayacak kadar hatırlıyorum. Hiç unutamıyorum belki de, hiç unutamıyorum..."

"Aal Kedicik uyuyakalmış sobanın kıyıcığında," dedin.

Sannora uyukluyordu.

"Bu kedi hep uyur böyle. Nasıl olsa onun için evin gezilmedik bir yanı kalmadı artık. Tüylerine gömülüp uyumaktan başka yapacak hiçbir şeyi kalmadı. Hadi Server Nüvit Paşam yatırayım sizi. Yalnızca uykudayken rahat ediyorsunuz zaten. Hadi uyuyalım artık Paşam. Hadi uyuyalım," dedim.

Hangimiz için evin gezilmedik bir yanı kalmıştı ki?)

mıştık. Zaten tüccar bir aile değildik biz. Ailemiz her daim ticareti hor görmüştü. (Ama şimdi ben Madam Ester'in tezgâhında sonsuz bir yanılgı gibi duruyorum) O ara sen de yenik düşmüş "Belki de Reşat... Reşat kalsaydı başınızda..." demiştin. Hem de bunu sen söylemiştin. Reşat konusunda belki de ilk kez annem gibi düşünmüştün. Belki de başından beri annem gibi düşünüyordun. Gerçek mutsuzluğun buydu belki de. Yoksa bizim çaresizliğimiz miydi seni böyle konuşturan?

"Reşat, Reşat olsaydı ha? Reşat kaçarken annemin mücevherlerini aldı da kaçtı. Hangi Reşat'tan söz ediyorsun sen?"

Şaşırmış miydin o zaman, yoksa şaşırır gibi mi yapmıştın, şimdi pek hatırlamıyorum. O sahneyi hatırlamaya çok uğraştım, hiçbir zaman da hatırlayamadım. Tek bildiğim benim gözümün döndüğüydü. Reşat, artık benim için de bir öfke kaynağı haline gelmeye başlamıştı.

"On yıldır hiç söz etmedi. On yıl bekledim bir tek söz etsin, bir küçük imada bulunsun diye. Bir şey çıtlatsın diye, küçücük de olsa bir ipucu... Onca yıl hiçbir şey olmamış gibi davrandı. Sanki hiç mücevherleri olmamış, hiç kaybolmamış gibi..."

Bunları söylerken seni de suçluyordum aslında. Gözünün içine içine bakıyordum. Annemin bu suskunluğuna olan öfkemde, sana olan öfkemi de dile getirmeye, ima etmeye çalışıyordum. Az önce beni mutfakta sanıp, Server Paşayla konuşmuştun. Kız kardeşimin kısır olduğunu ancak bir hırsız gibi kapı arkasından öğreniyordum. Kız kardeşimin mutsuzluğuna kapı arkalarında tanık oluyordum.

Bana bunu yaşatmaya hakkın yoktu Talia.

"Reşat'ı çok seviyor. Hâlâ koruyor onu. Hâlâ sahip çıkıyor Reşat'ın onuruna..." Sesin çok kırgındı, hakkı yenmiş bir öfke gizliydi bu kırgın sesin ardında. (Haa, sahi ne çok öfkeden söz etmeye başlamıştık? Bu ürkütücü bir şeydi bizler için...)

Sonra Server Nüvit Paşa ayaklandı:

"Hadi artık yatır beni Fatma Aliye. Bu gece çok uyumak istiyorum. Oturmamın hiçbir manası yok zaten. Bütün bildiklerimi

unutmuşum. Hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Belki de çok fazla şeyi hatırlıyorum. Her şeyi hatırlıyorum. Dayanamayacak kadar hatırlıyorum. Hiç unutamıyorum belki de, hiç unutamıyorum..."

"Aa! Kedicik uyuyakalmış sobanın kıyıcığında," dedin.

Sannora uyukluyordu.

"Bu kedi hep uyur böyle. Nasıl olsa onun için evin gezilmedik bir yanı kalmadı artık. Tüylerine gömülüp uyumaktan başka yapacak hiçbir şeyi kalmadı. Hadi Server Nüvit Paşam yatırayım sizi. Yalnızca uykudayken rahat ediyorsunuz zaten. Hadi uyuyalım artık Paşam. Hadi uyuyalım," dedim.

Hangimiz için evin gezilmedik bir yanı kalmıştı ki?)

mıştık. Zaten tüccar bir aile değildik biz. Ailemiz her daim ticareti hor görmüştü. (Ama şimdi ben Madam Ester'in tezgâhında sonsuz bir yanılgı gibi duruyorum) O ara sen de yenik düşmüş "Belki de Reşat... Reşat kalsaydı başınızda..." demiştin. Hem de bunu sen söylemiştin. Reşat konusunda belki de ilk kez annem gibi düşünmüştün. Belki de başından beri annem gibi düşünüyordun. Gerçek mutsuzluğun buydu belki de. Yoksa bizim çaresizliğimiz miydi seni böyle konuşturan?

"Reşat, Reşat olsaydı ha? Reşat kaçarken annemin mücevherlerini aldı da kaçtı. Hangi Reşat'tan söz ediyorsun sen?"

Şaşırmış miydin o zaman, yoksa şaşırır gibi mi yapmıştın, şimdi pek hatırlamıyorum. O sahneyi hatırlamaya çok uğraştım, hiçbir zaman da hatırlayamadım. Tek bildiğim benim gözümün döndüğüydü. Reşat, artık benim için de bir öfke kaynağı haline gelmeye başlamıştı.

"On yıldır hiç söz etmedi. On yıl bekledim bir tek söz etsin, bir küçük imada bulunsun diye. Bir şey çıtlatsın diye, küçücük de olsa bir ipucu... Onca yıl hiçbir şey olmamış gibi davrandı. Sanki hiç mücevherleri olmamış, hiç kaybolmamış gibi..."

Bunları söylerken seni de suçluyordum aslında. Gözünün içine içine bakıyordum. Annemin bu suskunluğuna olan öfkemde, sana olan öfkemi de dile getirmeye, ima etmeye çalışıyordum. Az önce beni mutfakta sanıp, Server Paşayla konuşmuştun. Kız kardeşimin kısır olduğunu ancak bir hırsız gibi kapı arkasından öğreniyordum. Kız kardeşimin mutsuzluğuna kapı arkalarında tanık oluyordum.

Bana bunu yaşatmaya hakkın yoktu Talia.

"Reşat'ı çok seviyor. Hâlâ koruyor onu. Hâlâ sahip çıkıyor Reşat'ın onuruna..." Sesin çok kırgındı, hakkı yenmiş bir öfke gizliydi bu kırgın sesin ardında. (Haa, sahi ne çok öfkeden söz etmeye başlamıştık? Bu ürkütücü bir şeydi bizler için...)

Sonra Server Nüvit Paşa ayaklandı:

"Hadi artık yatır beni Fatma Aliye. Bu gece çok uyumak istiyorum. Oturmamın hiçbir manası yok zaten. Bütün bildiklerimi

unutmuşum. Hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Belki de çok fazla şeyi hatırlıyorum. Her şeyi hatırlıyorum. Dayanamayacak kadar hatırlıyorum. Hiç unutamıyorum belki de, hiç unutamıyorum..."

"kal Kedicik uyuyakalmış sobanın kıyıcığında," dedin.

Sannora uyukluyordu.

"Bu kedi hep uyur böyle. Nasıl olsa onun için evin gezilmedik bir yanı kalmadı artık. Tüylerine gömülüp uyumaktan başka yapacak hiçbir şeyi kalmadı. Hadi Server Nüvit Paşam yatırayım sizi. Yalnızca uykudayken rahat ediyorsunuz zaten. Hadi uyuyalım artık Paşam. Hadi uyuyalım," dedim.

Hangimiz için evin gezilmedik bir yanı kalmıştı ki?)

bunu sen söylemiştin. Reşat konusunda belki de ilk kez annem gibi düşünmüştün. Belki de başından beri annem gibi düşünüyordun. Gerçek mutsuzluğun buydu belki de. Yoksa bizim çaresizliğimiz miydi seni böyle konuşturan?

"Reşat, Reşat olsaydı ha? Reşat kaçarken annemin mücevherlerini aldı da kaçtı. Hangi Reşat'tan söz ediyorsun sen?"

Şaşırmış miydin o zaman, yoksa şaşırır gibi mi yapmıştın, şimdi pek hatırlamıyorum. O sahneyi hatırlamaya çok uğraştım, hiçbir zaman da hatırlayamadım. Tek bildiğim benim gözümün döndüğüydü. Reşat, artık benim için de bir öfke kaynağı haline gelmeye başlamıştı.

"On yıldır hiç söz etmedi. On yıl bekledim bir tek söz etsin bir küçük imada bulunsun diye. Bir şey çıtlatsın diye, küçücük de olsa bir ipucu... Onca yıl hiçbir şey olmamış gibi davrandı. Sanki hiç mücevherleri olmamış, hiç kaybolmamış gibi..."

Bunları söylerken seni de suçluyordum aslında. Gözünün içine içine bakıyordum. Annemin bu suskunluğuna olan öfkemde, sana olan öfkemi de dile getirmeye, ima etmeye çalışıyordum. Az önce beni mutfakta sanıp, Server Paşayla konuşmuştun. Kız kardeşimin kısır olduğunu ancak bir hırsız gibi kapı arkasından öğreniyordum. Kız kardeşimin mutsuzluğuna kapı arkalarında tanık oluyordum.

Bana bunu yaşatmaya hakkın yoktu Talia.

"Reşat'ı çok seviyor. Hâlâ koruyor onu. Hâlâ sahip çıkıyor Reşat'ın onuruna..." Sesin çok kırgındı, hakkı yenmiş bir öfke gizliydi bu kırgın sesin ardında. (Haa, sahi ne çok öfkeden söz etmeye başlamıştık? Bu ürkütücü bir şeydi bizler için...)

Sonra Server Nüvit Paşa ayaklandı:

"Hadi artık yatır beni Fatma Aliye. Bu gece çok uyumak istiyorum. Oturmamın hiçbir manası yok zaten. Bütün bildiklerimi

unutmuşum. Hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Belki de çok fazla şeyi hatırlıyorum. Her şeyi hatırlıyorum. Dayanamayacak kadar hatırlıyorum. Hiç unutamıyorum belki de, hiç unutamıyorum..."

"kal Kedicik uyuyakalmış sobanın kıyıcığında," dedin.

Sannora uyukluyordu.

"Bu kedi hep uyur böyle. Nasıl olsa onun için evin gezilmedik bir yanı kalmadı artık. Tüylerine gömülüp uyumaktan başka yapacak hiçbir şeyi kalmadı. Hadi Server Nüvit Paşam yatırayım sizi. Yalnızca uykudayken rahat ediyorsunuz zaten. Hadi uyuyalım artık Paşam. Hadi uyuyalım," dedim.

Hangimiz için evin gezilmedik bir yanı kalmıştı ki?)

mıştık. Zaten tüccar bir aile değildik biz. Ailemiz her daim ticareti hor görmüştü. (Ama şimdi ben Madam Ester'in tezgâhında sonsuz bir yanılgı gibi duruyorum) O ara sen de yenik düşmüş "Belki de Reşat... Reşat kalsaydı başınızda..." demiştin. Hem de bunu sen söylemiştin. Reşat konusunda belki de ilk kez annem gibi düşünmüştün. Belki de başından beri annem gibi düşünüyordun. Gerçek mutsuzluğun buydu belki de. Yoksa bizim çaresizliğimiz miydi seni böyle konuşturan?

"Reşat, Reşat olsaydı ha? Reşat kaçarken annemin mücevherlerini aldı da kaçtı. Hangi Reşat'tan söz ediyorsun sen?"

Şaşırmış miydin o zaman, yoksa şaşırır gibi mi yapmıştın, şimdi pek hatırlamıyorum. O sahneyi hatırlamaya çok uğraştım, hiçbir zaman da hatırlayamadım. Tek bildiğim benim gözümün döndüğüydü. Reşat, artık benim için de bir öfke kaynağı haline gelmeye başlamıştı.

"On yıldır hiç söz etmedi. On yıl bekledim bir tek söz etsin, bir küçük imada bulunsun diye. Bir şey çıtlatsın diye, küçücük de olsa bir ipucu... Onca yıl hiçbir şey olmamış gibi davrandı. Sanki hiç mücevherleri olmamış, hiç kaybolmamış gibi..."

Bunları söylerken seni de suçluyordum aslında. Gözünün içine içine bakıyordum. Annemin bu suskunluğuna olan öfkemde, sana olan öfkemi de dile getirmeye, ima etmeye çalışıyordum. Az önce beni mutfakta sanıp, Server Paşayla konuşmuştun. Kız kardeşimin kısır olduğunu ancak bir hırsız gibi kapı arkasından öğreniyordum. Kız kardeşimin mutsuzluğuna kapı arkalarında tanık oluyordum.

Bana bunu yaşatmaya hakkın yoktu Talia.

"Reşat'ı çok seviyor. Hâlâ koruyor onu. Hâlâ sahip çıkıyor Reşat'ın onuruna..." Sesin çok kırgındı, hakkı yenmiş bir öfke gizliydi bu kargın sesin ardında. (Haa, sahi ne çok öfkeden söz etmeye başlamıştık? Bu ürkütücü bir şeydi bizler için...)

Sonra Server Nüvit Paşa ayaklandı:

"Hadi artık yatır beni Fatma Aliye. Bu gece çok uyumak istiyorum. Oturmamın hiçbir manası yok zaten. Bütün bildiklerimi

unutmuşum. Hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Belki de çok fazla şeyi hatırlıyorum. Her şeyi hatırlıyorum. Dayanamayacak kadar hatırlıyorum. Hiç unutamıyorum belki de, hiç unutamıyorum..."

"Aal Kedicik uyuyakalmış sobanın kıyıcığında," dedin.

Sannora uyukluyordu.

"Bu kedi hep uyur böyle. Nasıl olsa onun için evin gezilmedik bir yanı kalmadı artık. Tüylerine gömülüp uyumaktan başka yapacak hiçbir şeyi kalmadı. Hadi Server Nüvit Paşam yatırayım sizi. Yalnızca uykudayken rahat ediyorsunuz zaten. Hadi uyuyalım artık Paşam. Hadi uyuyalım," dedim.

Hangimiz için evin gezilmedik bir yanı kalmıştı ki?)

mistik. Zaten tüccar bir aile değildik biz. Ailemiz her daim ticareti hor görmüştü. (Ama şimdi ben Madam Ester'in tezgâhında sonsuz bir yanılgı gibi duruyorum) O ara sen de yenik düşmüş "Belki de Reşat... Reşat kalsaydı başınızda..." demiştin. Hem de bunu sen söylemiştin. Reşat konusunda belki de ilk kez annem gibi düşünmüştün. Belki de başından beri annem gibi düşünüyordun. Gerçek mutsuzluğun buydu belki de. Yoksa bizim çaresizliğimiz miydi seni böyle konuşturan?

"Reşat, Reşat olsaydı ha? Reşat kaçarken annemin mücevherlerini aldı da kaçtı. Hangi Reşat'tan söz ediyorsun sen?"

Şaşırmış miydin o zaman, yoksa şaşırır gibi mi yapmıştın, şimdi pek hatırlamıyorum. O sahneyi hatırlamaya çok uğraştım, hiçbir zaman da hatırlayamadım. Tek bildiğim benim gözümün döndüğüydü. Reşat, artık benim için de bir öfke kaynağı haline gelmeye başlamıştı.

"On yıldır hiç söz etmedi. On yıl bekledim bir tek söz etsin, bir küçük imada bulunsun diye. Bir şey çıtlatsın diye, küçücük de olsa bir ipucu... Onca yıl hiçbir şey olmamış gibi davrandı. Sanki hiç mücevherleri olmamış, hiç kaybolmamış gibi..."

Bunları söylerken seni de suçluyordum aslında. Gözünün içine içine bakıyordum. Annemin bu suskunluğuna olan öfkemde, sana olan öfkemi de dile getirmeye, ima etmeye çalışıyordum. Az önce beni mutfakta sanıp, Server Paşayla konuşmuştun. Kız kardeşimin kısır olduğunu ancak bir hırsız gibi kapı arkasından öğreniyordum. Kız kardeşimin mutsuzluğuna kapı arkalarında tanık oluyordum.

Bana bunu yaşatmaya hakkın yoktu Talia.

"Reşat'ı çok seviyor. Hâlâ koruyor onu. Hâlâ sahip çıkıyor Reşat'ın onuruna..." Sesin çok kırgındı, hakkı yenmiş bir öfke gizliydi bu kırgın sesin ardında. (Haa, sahi ne çok öfkeden söz etmeye başlamıştık? Bu ürkütücü bir şeydi bizler için...)

Sonra Server Nüvit Paşa ayaklandı:

"Hadi artık yatır beni Fatma Aliye. Bu gece çok uyumak istiyorum. Oturmamın hiçbir manası yok zaten. Bütün bildiklerimi

unutmuşum. Hiçbir şeyi hatırlamıyorum. Belki de çok fazla şeyi hatırlıyorum. Her şeyi hatırlıyorum. Dayanamayacak kadar hatırlıyorum. Hiç unutamıyorum belki de, hiç unutamıyorum..."

"Aa! Kedicik uyuyakalmış sobanın kıyıcığında," dedin.

Sannora uyukluyordu.

"Bu kedi hep uyur böyle. Nasıl olsa onun için evin gezilmedik bir yanı kalmadı artık. Tüylerine gömülüp uyumaktan başka yapacak hiçbir şeyi kalmadı. Hadi Server Nüvit Paşam yatırayım sizi. Yalnızca uykudayken rahat ediyorsunuz zaten. Hadi uyuyalım artık Paşam. Hadi uyuyalım," dedim.

Hangimiz için evin gezilmedik bir yanı kalmıştı ki ?)

3.

Afife Reşat Hanımın döneceği sabahtı.

Erkenden uyandı Talia. Uzun uzun yağmuru dinledi. Yastığının başucundaydı pencere. Perdenin bembeyaz dantelleriyle oynadı uzun uzun. Mevsim sonu yağmurları, istanbul'un Bizans'tan kalma yağmurları. Sonra oturma odasına indi. Mangal yakmıştı Fatma Aliye. Gene pencerenin önündeydi. Şeffaf bir pus sarmıştı bahçeyi. Kahvaltı ettiler. Ekmek kızartmıştı ablası. Turunç reçeli koymuştu sofraya. Talia eskiye dönmüştü. Güvenli hissediyordu kendini. Kahvaltıda durgundu Fatma Aliye. Gözakları iyice şişmişti. Rengi soluktu. İkircikliydi; bir şey söylemek istiyordu sanki.

"Emirgân sabahlarında insanı güzelleştiren bir hüzün var," dedi Talia. "insan her şeye rağmen kendini huzurlu hissediyor."

Fatma Aliye çay kaşığıyla oynadı uzun süre, sonra boğazını temizledi, sesindeki çapağı açmaya çalıştı:

"Geçen kış Madam Ester'in ısrarıyla bir manto almıştım..." dedi.

Sustu. Biraz daha sussa, büsbütün susup kalacaktı. Sözün gerisini getirememekten korktu, sürdürdü konuşmasını:

"Aslında mantom vardı. Eski modeldi ama eskimemişti daha. Hem bilirsin ben eski modelleri severim. Ben diyorum ki, işte o yeni aldığım mantoyu... eğer kızmazsan... o mantoyu sana vereyim."

Talia çay bardağını uzun uzun sıktı avuçlarında. Sevgi miydi bu, vicdan azabı mıydı? Bilmiyordu. Belki de bir onarmaydı

bu. Olsun, az şey miydi? İstemedi mantoyu gene de. Israr etti Fatma Aliye:

"Lütfen Talia, lütfen kabul et bu mantoyu. Kendimi suçlu hissediyorum. Bütün gece uyuyamadım bu yüzden. Bu mantoyu kabul edersen..."

Rahatlayacaktı besbelli. Kendi zalimliğinden korkmuştu. Herkes acımasız olabiliyor. Herkes pençeleyebiliyor en yakınındakini. Sonradan pişman olsa da bir acıyı başkalarına yaşatabiliyor. Kendi acısını yatıştırmak pahasına... Talia, anlamıştı ki ablası sevgisizliği henüz yüklenememişti. Barışıklık istiyordu. Fazla direnmedi bu yüzden; giydi gece mavisi mantoyu. Fatma Aliye bayram çocuğu giydirir gibiydi. Utancı hafiflemişti. Talia, cam vitrinin aynasında kendini görmeye çalıştı. Önde tabaklar, arkadaki aynadaysa rafların ve tabakların böldüğü Talia'nın görüntüsü... Radyoda karışık şarkılar çalıyordu: "Misafirim bu gece, gurbet akşamlarına..." Fatma Aliye'nin içi titredi. Talia bir misafir olmamalıydı. Cam vitrinin bölünmüş aynası, ne Talia'yı ne de gece mavisi mantoyu bütünleyebiliyordu.

Ansızın kapı hızlı hızlı çalmaya başladı. İkisi de kalakaldılar. Sessizlik kısa sürdü. Fatma Aliye: "Annemdir," dedi. "Anahtarını bulamamıştır gene..."

Talia masaya tutundu. Kendini güçlü hissetmek istedi. Gelmeye karar verdiğinde kurduğu tüm senaryolar boşa çıkmıştı. Kıstırılmıştı. Fatma Aliye, bu anın Talia için ne demek olduğunu çok iyi biliyordu. Kendini çok yakın hissetti ona. Annesinin tepkilerinin ne olabileceğini yeniden düşünmeye çalıştı. İki gecedir düşünebildiği her olasılığı o kısacık zaman diliminde ışık hızıyla yeniden düşündü. Kapı bir kez daha çalındı. Fatma Aliye koşturdu. Tam çıkacakken ardına döndü:

"Ben onu hazırlarım merak etme," dedi.

Talia için zaman çok uzadı. Döndüğünden ötürü çok pişmandı şimdi. Sandığı kadar güçlü olmadığını hissetti. Her başkaldırı bir güçlülük müydü acaba? Kendine bunu sordu. Bunun çok gecikmiş bir soru olduğunu düşündü. Kapı yine çalındı.

Afife Reşat Hanım, "Bir mevsim daha bitti," dedi. Fatma Aliye'nin, sahanlıktaki kısa konuşmadan bir tek bu söz kaldı aklında.

"Bak anne, sakın fazla heyecanlanma. Bir şey söylemek istiyorum sana, ama heyecanlanmak yok..."

"Ne oldu Aliye? Babama bir şey mi oldu?"

"Yok canım korkacak bir şey değil. Paşa Dedem uyuyor. Biri geldi yalnızca. Salonda seni bekliyor. Görünce sevineceksin."

Afife Reşat Hanım kısa bir süre dondu. Gözlerinden, Fatma Aliye'nin o güne değin hiç görmediği parıltılar geçti, sonra haykırarak koşmaya başladı:

"Reşat! Reşaat!"

Fatma Aliye yaptığı hatayı son anda fark etti. Adını söylememişti Talia'nın. Keşke söyleseydi. Talia'yı sakınmıştı aklınca. Afife Reşat Hanım kapılan çarpa çarpa oturma odasına vardı. Kapının ağzında kalakaldı. Fatma Aliye yetişeniemişti ona, tutamamıştı. Talia şimdi en büyük yarayı almıştı artık. Mutsuzluktan yontulmuş bir heykel gibi duruyordu odanın ortasında. Sırtında gece mavisi o manto. Annesi ilk o mantoyu fark etti.

"Benim anne, Talia."

Ne kadar zor söylemişti bunu. Ne kadar acı duyarak.

"Ben... ben Reşat sanmıştım da..."

Fatma Aliye, annesinin ilk kez bir insan gibi davrandığını görmüştü. Keşke Reşat gerçekten dönseydi. Sonra kapının ağzında o yanılmış mutsuzluğunu. Talia'yı. Onun çektiği acıyı. Annesinin mantoya takılan, mantoyu süzen gözlerini.

"Şeyy giymiyordum biliyorsun. İşe yaradı. Kısmet Talia'yaymış."

Kendini çok fazla hissetti odada. Sessizlik büyüyordu.

"Ben sobayı yaktım. Bulaşıkları yıkadım. Ehh artık yavaş yavaş kaçayım. Siz ana kız hasret giderin biraz..."

Kaçıyor Fatma Aliye. Bu sessizliğin büyüttüğü görüntüye dayanamıyor. İkisini de yamlgılanyla, dağılan umutlanyla baş başa bırakıp koşa koşa çıktı konaktan. Sokakta Muti'ye rastladı.

Yeni dönüyordu eve. Yorgundu. Bitkindi. Gözleri boyalıydı. Biraz sarhoştu da galiba. Müşerref Hanımın hıçkırıklarını duydu uzun süre. Ne zamandır unuttuğu, hiç anlamadığı, hiç anmadığı, anmaya vakit bulamadığı o geceyi düşündü. Sonra vazgeçti. Talia dönmüştü.

4.

Limonluğun geniş penceresinde uzun yağmurlar. İri damlalar gözyaşı büyüklüğünde. Fatma Aliye ile Talia camdan dışarıyı seyrediyorlar. Puslu camlar, derin kederler gibi... Buradaki her ayrıntı artık okunmayan eski hicran romanlarını çağrıştırıyor. Konağın kararmış yüzü önde. Üst katta Afife Reşat Hanımın oda penceresi, Server Nüvit Paşanın oda penceresi.

Birkaç saksı; boynu bükülmüş, kurumuş çiçekler. Bir kıyıda eski bir pirinç soba, soba boruları, ayağı kırık birkaç sandalye. (Hiç konuşmadılar limonlukta. Tek bir söz bile etmediler.) Talia saksıların arasında dolandı, boynu bükük çiçeklerin eğilmiş boyunlarını düzeltti. Fatma Aliye kollarını kavuşturmuş Talia'yı seyretmekteydi. Onun her davranışını büyük bir dikkatle izliyordu. Sonra birlikte çıktılar. Limonluğun önünde Talia: "Limonluk onarılamaz mı?" diye sordu. Fatma Aliye'nin ise sesi kuru ve yalındı. Birinin ölüm haberini büyük bir soğukkanlılıkla veren bir insanın edası vardı üzerinde. Hem söylediği şeyin önemini kavrayan, hem de söyleyiş biçiminin doğruluğuna inanan bir üstten bakış vardı bu edada. Acımasızdı, kötümserdi, gerçekçiydi. Gerçekliği dikbaşlılıkla kavrayan bir insanın kötümser direncini taşıyordu.

"Hiçbir şeyi onaramayız artık."

Zaman zaman alaturka duyarlıklarını yitiriyor Fatma Aliye. Bir aydının karamsarlığına benziyor karamsarlığı. Duru, süzülmüş, dirençli...

Limonluğun önündeki Fatma Aliye'yi hiç unutmayacaktı Talia.

Onu hep öyle hatırlayacaktı.

En son oturma odasının kapısını açtı: "Reşat!"

Talia boynunu eğdi.

"Benim anne, Talia."

(Her şey ne kadar boş. Allah kahretsin ne kadar çocukça yaşamışım!)

"Elindeki ne öyle?" diye soruyor Galip.

"Bu mu hiiç. Dilara. Bez bir bebek. Bir kolu kopuk. Belki bir kol dikerim ona."

"Kendine bir duvar örmüşsün anne. Suskunluklarınla, Arapça defterlerinle bir duvar örmüşsün. Bir anadan çok, bir dadıya benziyorsun."

"Yeter Talia! Buraya bana hakaret etmek için mi geldin? Burası senin evin değil artık. Yıllar önce baldın çıplak bir koca için terk edip gittin bu evi. Ve şimdi yeniden dönerken, başın biraz daha eğik, dilin biraz daha kısa olmalı. Hal böyleyken daha gelir gelmez herkesi mahkeme etmeye başladın bile..."

"Sen herkes, her şey değilsin anne..."

"Ben senin için herkesim, her şeyim Talia. Çünkü görüyorum ki, benden uzak geçirdiğin yedi yıl boyunca benimle olan muhasebeni tamamlayamamışsın. Bana olan nefretini tüketememişsin. Nedir istediğin söylesene? Ne istiyorsun benden?"

"Ne garip! Sanki her şey dün gibi. Hiçbir şey değişmemiş, yalnızca biz dün kaldığımız yerden devam ediyormuşuz gibi. Oysa bahçe değişmiş, konak çökmüş, istanbul homur homur homurdanıyor. Ve biz iki insan, bir ana, bir kız hiç değişmemiş öylece duruyoruz. Birbirimizden ne istediğimizi hâlâ öğrenememiş, birbirimizi kemirip duruyoruz."

Gözleri buluşuyor ilk kez. Yaşlanmış annesi. Bunu ilk kez fark ediyor. Kırışıkları çoğalmış. Dünyayı görmek istemeyen gözleri büsbütün çukurlanna kaçmış, gözleri rengini yitirmiş, matlaşmış. Donup kalmışlar sanki. Saçlarının kırını örtmüyor artık. Sesinin kırıkları çoğalmış:

"Benim gücüm yok artık Talia. Yaşlandım ben!"

"Anne, sevmek istiyorum seni. Buna ihtiyacım var. Bunun için döndüm buraya. Düşündüm, düşündüm ki... sen ölüp gidersen hiçbir şeyi konuşmamış olacağız. Ve ben artık yıllar boyu senin ardından kafamdaki annemle hesaplaşıp durmak zorunda kalacağım. İşte buna katlanmak istemediğim için, seni bütün bütüne yitirmeden kelimeleri yeniden denemek için döndüm bu eve. Senden sonra bir Afife Reşat olmamak için.

Emirgân biten bir mevsimde biten bir günü nasıl kızıllaştırır?

Çok eski bir şarkı, çok eski bir şiir gibi burası.

(Bu çay bahçesini hiç unutmadım!)

Oysa kapıdan "Reşat" diye bağırarak girmişti. Onun dönmesi gerekiyor. O ölmeden dönmesi. Onun da Reşat'la hesaplaşması gerekiyor. Yanlış kurulmuş bir üçgendi bu. Bütün üçgenler gibi.

"Gerçekten yorgunum Talia. Çok yaşayacağımı da zannetmiyorum. Üzerimde üç beş günün değil, koca bir devrin yorgunluğu var."

Garson çayını getirdi. Yeniden denize baktı Talia. Ulu çınar, bahçelerindeki kavruk kalmış çınarı hatırlatıyor ona. Bu çınarın büyük bir ailesi vardı. Dallan da kucağı da ona göreydi. Mevsim bitiyordu, kalabalık değildi çay bahçeleri. "Emirgân sen ne büyük bir hasretsin!" dedi. "Ama her şey bitti artık. Ya da yeniden başladı. Bilmiyorum."

"Çok kalacak mısın?"

"Boşandım anne."

"Boşandın mı? Artık dulsun demek. Ve şimdi tekrar baba evine döndün."

Baba evi. Bu sahici bir dönüş müydü gerçekten? Hem dönüş neydi? Dönmek neydi? İnsan dediğin sonunda dönüp dolaşıp kendine dönmüyor muydu? Bu baba evi. Bu dönüş. Sahici bir dönüş müydü gerçekten? Bunu kendisi de kesinlikle biliyor muydu?

"Galip'in sana koca olamayacağı o zamandan belliydi. Anlattıklarından. Bunu anlamak için yedi sene gerekmezdi."

"Sizleri anlamak içinse yedi yıl gerekliydi ama. Bir kez bile aramadınız beni."

Sessizlik öfkeyi yontuyor gene. Bir şeyler bileniyor bu sessizlikte. Sessizlikler sözcükleri sivriltiyor. Seslerinde tutamadıkları bir şeyler vardı.

"Ailemiz adına hiç de hoş bir şey değil bu. Her neyse, ben biraz yukarı çıkıp dinlenmek istiyorum. Öğleyin yeniden görüşürüz..."

("Keşke geldiğinde konuşsaydık birçok şeyi," demişti Fatma Aliye. "Bunun zamanla ne ilgisi var abla?" diye yanıtlamıştı Talia)

"Anne şimdi konuşalım. Daha sonraya kalmasın."

Afife Reşat Hanım anlamaz gözlerle süzdü Talia'yı. Suskunlukların onu nasıl öfkelendirdiğini çok iyi biliyor. Beklemelerin, ertelemelerin.

"Bunca yıl sonra bu telaş niye anlamıyorum..."

"Biliyorum sonraya kalırsa her şey gevşeyecek, çözülecek..."

"Bunca yıl zarfında çözülen çözüldü Talia. Dönerken bunu da hesaplamış olman gerekirdi."

Çayından bir yudum daha aldı. Dalgaların koyu yeşile dönüştüğü sonbahar denizleri. Boğaz aldırışsız akıyor. Çay bahçeleri tenhalaşıyor. İnsanların yüzündeki neş'e tenhalaşıyor. "Neleri hesaplayabildik ki bugüne kadar? Hayat hesap tanımıyor ki..." Yanlışlar, yanılgılar hanesinde bir çarpı işareti daha. Kaçıyor Afife Reşat Hanım. Yukarı kaçıyor. Odasına sığınacak. Merdivenler sonsuz bir uzaklık, yinelenen acıların en kesin yenilemesi gibi. Merdivenin billur topuzu avuçlarında. Avuçlarında gene yangınlar.

"Kaçmak mı? Ne kaçması? Niye kaçayım senden? Madem öyle buyur otur, otur da konuşalım. Ne konuşulacaksa, konuşulacak ne kaldıysa..."

"Yedi yıldır birbirini görmeyen iki insanın konuşacak hiçbir şeyi yok mudur anne?"

"Konuşacak ne bıraktın Talia? Kaçtın!"

"Kupkurusun anne, sevgisizsin, şefkatsizsin..."

İdris Beyin kızları geçiyor Çay Bahçesinin önünden. İçi ılıyor Talia'nın. Her zaman budala bulduğu bu kızların bile ona bir anı sevgisi taşımalarını anlamıyor. "Hasret! Sen ne kadar yanıltıcısın!"

"Ben seni iyi tanırım Talia. Daha gelir gelmez onun sahip olduğu her şeyi yavaş yavaş elinden almak isteyeceksin. Mantosunu elinden alarak işe başlamışsın bile. Herkesin, her şeyini elinden almak istiyorsun. Yıllar seni hiç değiştirmemiş. Yine o eski Talia'sın sen!"

Değişmek gerçekten mutlu eder miydi annemi, diye düşündü Talia. Değişmek. O büyülü sözcük. Sonsuzluk düşüncesi. Bir yaşantıdan, bir görüntüden bile vazgeçememe tutkusu... Görüntüler, ayrıntılar, saplantılar. Değişmek. Şimdi her şey nasıl da alay yüklü. Talia kendine gülümsüyor.

"Sana âşık olarak kalmak istiyorum Galip. Ne olur yardım et bana!"

"Niye döndün öyleyse?"

"Belki bir şeyler değişmiştir diye döndüm. Bütün istanbul değişti. Bütün dünya değişti. Belki sizler de değişmişsinizdir diye düşündüm."

Limonluğun bir köşesinde eski bir şiir defteri duruyor.

Islanmış sayfalar, boyamış, kurumuş, cildi bozulmuş. Kendi el yazısı. Hemen tanıyor Talia. Yanına alıyor defteri. Gece Fatma Aliye'yle birlikte bakıyorlar.'

"Eskiden şiirler yazardın Talia. Dergilere yollardın."

"Şimdilerde şiirin anlamı yok abla. Hiçbir şeyin anlamı yok. Zaten artık kimse şiir okumuyor. Şiirler, hikâyeler, romanlar yazılıyor hâlâ. Ben en çok buna şaşıyorum. Ne anlamları var ki? Neyin anlamı kaldı ki?"

"Porselen tabaklarımın. Bence bir tek onların."

Fatma Aliye'nin yüzüne bakıyor. Hayır, alay etmiyor. Çok içten. Duru ve yalın. Kendine, umutlarına sahiplenerek.

Bir cigara yakıyor Talia. Uzun bir duman savuruyor. Upuzun halkalar dağılırken havada, halk otobüsleri, belediye otobüsleri geçiyor yoldan. Birçok taksi, dolmuş. Herkes bir yerlere gidiyor, bir yerlerden dönüyor. Mevsim biterken son dondurmacı köşede;

"Farkında mısın birbirimize ne kadar benziyoruz anne? Bu benzerlik seni yıllarca ürküttü. Aynı ev içerisinde sürekli birbirine ayna tutan iki insan gibiydik. Olanca zaaflarımızı, kusurlarımızı görüyorduk birbirimizde. Herkesten bucak bucak kaçırdığımız küçük hilelerimizi, kurnazlıklarımızı, yalanlarımızı, küçük hesaplanmizi. Hem de hiç konuşmadan, bir bakıştan, küçük bir davranıştan. Üstelik senin gibi kendini herkesten gizleyen bir insan için az şey değildi bu. İşte bu yüzden yıllarca nefret ettin benden. Birbirimizi çok iyi anlıyorduk, fazla anlıyorduk. Yıllarca bu benzerlikten ürktün. Benim değişmez yanlarımda kendini görüyordun anne. Bu da seni berbat eden bir şey!"

Uzun huzursuzluk günleri. Genç kızlığın cehennem günleri. Sonra Galip. Bir umudun ve bir öcün adı. Evi terk ettiği gece bu bahçenin önünden almıştı Galip. Bütün masalar toplanmıştı. Zayıf bir ışık vuruyordu üzerlerine. Her şeyin güzel, iyi olacağını söylüyordu Talia'ya. "Hele evlenelim, kısa bir zaman sonra barışırsın ailenle. Ellerini öpmeye gideriz. Her şey eskisi gibi olur."

Hiçbir şey eskisi gibi olmuyordu.

Geceydi. Bomboştu Emirgân Çay Bahçesi. Çınarın uğultusu kalmış kulaklarında. Evden kaçmasından çok annesinin ne yapacağını düşünüyordu. Belki de bunun için kaçmıştı. Çok üzülecek miydi Afife Reşat Hanım? Çok ağlayacak mıydı ardından? Sahiden ağlayacak mıydı?

"Dönen Reşat olsa yorgunluğunu unuturdun değil mi anne?"

Bunu sorarken nasıl da onursuzlaşıyor Talia. Nasıl da eksiliyor kendi gözünde bile. Ama o deşmeye geldi. Bütün yarayı akıtmaya. Her şeyi konuşmaya. Konuşulmadık hiçbir şey kalma-

sın istiyor. Zaten Talia hep mümkünsüzlüğü istemedi mi? Her mümkünsüzlüğe en büyük umutlarla yaklaşmadı mı?

"Reşat'ı senden daha çok sevdiğimi mi söyletmek istiyorsun bana? Bunu biliyorsun zaten. Apaçık, gün gibi apaçık bir şey bu. Şu yaşına geldin hâlâ bunun sıkıntısını çekiyorsun, hâlâ kabullenemiyorsun bu gerçeği. Hâlâ bunun savaşını veriyorsun. Sen Reşat değilsin. Olamazsın da. Bunu bil artık. Rica ederim bil. Reşat'ta başka umutlarım yatıyor benim. Seninse sevilmekten başka hiçbir meselen yok. Bütün hayatını sevilme üzerine inşa etmişsin. Hem de en dikenli halinle... Sen bir ısırgan otusun Talia. Bir ısırgan otu."

"Kolay olanı herkes sever anne, iş ısırgan otunu sevmekte..."

"İkinci planda kalmayı yediremiyorsun kendine. Senin tabiatın bu. Küçükken ablanın arkadaşlarını alırdın elinden. Bütün dostlarını birer birer koparırdın ondan. Sinsi sinsi, yavaş yavaş yapardın bunu. Hiç kimseye sezdirmeden, güleryüzlü, hele hele ablanla aranı hiç bozmamaya itina göstererek... Bir süre sonra kapıya gelen çocuklar ablanı değil seni sormaya başlarlardı. Çok zekiydin Talia. Tahammül edilmeyecek kadar zekiydin. Ablanı ikinci plana itmeyi başardığın anda da, bu arkadaşlığın bir anlamı kalmazdı gözünde. Yapacağını yapmış olurdun çünkü..."

"Yalan bütün bunlar. Kafanda kurdukların, bana yakıştırdıkların."

Saffet Hamdi Bey geçiyor yanından. Köşedeki masasına - her zamanki masasına- oturuyor. Nargilesini söylüyor. (Tanımadı beni. Unutmuş. Herkes ne kadar hazırmış beni unutmaya.)

Afife Reşat Hanım tül örtüsünü kaldırıyor udun.

"Hatırlıyor musun çocukken ablanın udunun akordunu bozar, tellerini koparırdın. Mızrabını saklardın. Kıskanırdın onu. Senden başka kimsenin sevilmek için bir nedeni olmasın isterdin. Senin her şeyin vardı. Ondan daha güzeldin, ondan daha zekiydin, ondan daha parlak bir talebeydin. Daha sevimli, daha konuşkandın. Herkes seni ondan daha çok severdi. O kızcağızın ise

tek marifeti ut çalmaktı. Bu, onun tek ama tek hüneriydi. Kırık, dokunaklı sesinden, bir de hep hüzzam çaldığı eski udundan başka hiçbir şeyi yoktu. Lakin sen bu kadarcığı bile çekemedin. Kendin ut çalmayı beceremeyince onun udunu bozar oldun. Bütün bütüne yok etmek, ezmek, silmek istedin onu. Tek hünerini de elinden almak, onu büsbütün güçsüz, zavallı yapmak istedin."

"O hep kıskandı beni, hep kıskandı."

"Sen kıskandırdın kendini. Başkalarının kıskançlığı seni gururlandırıyordu."

"Çok yalnızdım anne, çok kimsesizdim. Kimse yardım etmiyordu bana, kimse el uzatmıyordu..."

"Kimseyi istemiyordun ki... Hiç kimseyi. Kimseyi beğenmiyordun çünkü. Herkesi hor görüyordun. Herkes eksikti, noksandı senin için. Herkesten başka olmak, hiç kimseye benzememek istiyordun."

"Herkes hırpalıyordu beni. Herkes yaralıyordu. Örselenmiş bir çocukluktu benimkisi..."

"Herkesle arandaki uçurumu açmak için elinden geleni yapıyordun. Sonunda istediğin oldu. Yapayalnız kaldın..."

"Ben seni istiyordum anne.

(Uzun taşra gecelerinde, o hiçbir şey yapamadığımız gecelerde, hep seni, senin çocukluğunda çektiğin yoksullukları dinledim Galip. Zaten evliliğimizde yalnızca hep sen vardın. Bense bunlardan bir gün olsun söz etmedim sana. Hele senin "Biz sizler gibi rahat çocukluk geçirmedik kızım," dediğin zamanlar sana cevap olsun diye bile bir tek çocukluk anımdan söz etmedim. Sana Erkek Talia'yı hiç anlatmadım. Biz seninle ne konuştuk Galip? Bunca yıl ne konuştuk? Çıkarcılara, eşrafa, taşra bürokratlarına, ağalara küfrederdin sabah akşam. Onlar arasında yer alamadığın içindi bu öfken. Geçici bir süre için de olsa, onlar arasına sokulur gibi olduğunda nasıl da mutlu olurdun, nasıl da unuturdun küfretmeyi, öfkeyi. Her şeyi... Yanm-pörçüktün sen Galip. Sınırların vardı.

"Emirgân Çay Bahçesinin önünde ol," demiştin.

Başımı sallamıştım. Sevinçli miydim?

"Bütün sıkıntılar bitecek!"

Ben, sevilmek için hayatım boyunca yanlış yollan seçtim. Annem bütün acımasızlığına karşın doğruyu söylüyordu. Zaten ancak bu kadar acımasız biri söyleyebilirdi bunları.

"Deli kız, ala ala bir tek bu bez bebeği mi aldın koca konaktan?"

Elimi sıktın. Sevecendin, sıcaktın, gözlerin gülüyordu. Kendimi güvenli hissettim. Boyacıköy'e kadar yürümüştük o gece.

Sen bana kadınlığımı sevdirdin Galip. Memelerimi sevdirdin. Bana en büyük yardımın bu oldu. Uzun kış geceleri hiçbir şey yapamazken, yapacak bir şey bulamazken...)

Nasıl da ılıdı gözleri Afife Reşat Hanımın. Umarsızlığını hissetti. Sevmek, sevgi göstermek ne kadar güç geliyordu ona. İkiyüzlülük gibi geliyordu her sevgi belirtisi. Ne kadar içtendi bu konuda. Hem de onca şeyi yitirdikten sonra ne kadar zordu.

("Ben seni istiyordum anne," diyordu şimdi. Bilmiyor muydum sanki. O sık sık hastalanmaların, tebeşir yutup ateşlenmelerin, ağaçlardan düşmelerin nedenini bilmiyor muydum sanki. Kollarım, kucağım kötürümdü. Felç inmişti yüreğime. Ve ben hâlâ ölümsüz bir vals yapıyordum Beylerbeyi Sarayında.)

"Ben yanmış, yıkılmış bir konak gibiyim Talia. Saraylardan, konaklardan arta kalmış gümüş bir mahfuz gibi. Kilitli bırakıp gitmişler beni. Unutmuşlar."

Sesi yumuşak, sesi sevecen. Nasıl zor çözülüyor sesinin buzulları. Az önce söylediklerine nasıl da pişman Talia.

"Sen de analığını kilitledin bizlere. Bizden kendini esirgedin. Yanmış konakların, satılmış sarayların ve o unutamadığın valslerin hayallerine dalıp, bizi, yanı başında duran çocuklarını unuttun. Sen yitirdiğin konakların acısını yaşarken, biz hiç sahip olamadığımız bir ananın hasretini çektik. Yanı başımızda duran anamıza baka baka anasızlık çektik.

(Gizli müsveddeler... Kim çözecek Afife Reşat Hanımın Arapça duygularını?

"Ehh o kadar farkımız olacak tabii anne. Ben duygularımı, düşüncelerimi Arapça yazılarla, kenarları çiçekli kilitli defterlere hapsetmedim hiçbir zaman."

"İleri gidiyorsun Talia. Onlar benim romanlık hayatımın gizli müsveddeleri..."

Gerçeği yaşanmamış, yaşanamamış bir hayatı mı anlatmak istiyor bu müsveddeler? Nasıl da sonuçsuz bu konuşmalar. Her kelime yeni bir çıkmaz sokak. Gelirken bilmeliydim... Pigmalyon'dan alınmış şemsiyelerin bile kutularını atmamış daha. Her şey küf içerisinde.)

"Bunca yıldan sonra aynı huzursuzlukları yeniden yaşamaya gücüm yok benim. İyi bir anne olmuşum, olmamışım, şu saatten sonra bunu konuşmanın hiç kimseye bir faydası yok artık. Sen de, ben de kocaman birer kadınız. Ve sen bu yaşından sonra anne olabilirsin ancak, evlat değil..."

Usul bir bıçak sokuluyor Talia'nın yüreğine.

Kirli bir ırmak yol alıyor.

"Bu yaşımdan sonra analık yapamam sizlere. Bunun için çok geç artık. Seni dizlerime yatırıp saçını başını okşayamam. Evlenmiş, ayrılmış kocaman bir kadınsın sen."

Afife Reşat Hanım ansızın o zabiti hatırlıyor. Bir bacağını savaşta yitirmişti. Tahta bacaklıydı. Sürüye sürüye yürüyebiliyordu. Tutulmuş muydu ona? O uzaklığına, şefkatsizliğine... O zabiti zaman zaman hâlâ büyük bir sevgiyle hatırlıyor. Ustura tadında bir hatıra onun için. Annesi sezmişti, Afife Reşat'a zabitin tahta bacaklı olduğunu hatırlatmak gereğini duyuyordu. Bilmiyordu ki asıl bu yüzden sevmişti onu. Yoksa niye en yakın arkadaşı Azime Sultan olsundu? Dirseğinden itibaren bir kolu yoktu Azime Sultan'ın. Tahta bir kol yapmışlardı Paris'te. Hep uzak duran, kendini hep uzak tutan. Hiç dokunmayan bir insandı. Afife Reşat Hanım çok severdi Azime Sultan'ı. Bir tek o severdi. Hem de ölümcül bir karmaşa içerisinde. Ne kadar az ko-

nuşurdu, ne kadar az bakardı. Sessizce öldü sonra. Afife Reşat Hanım onu hiç unutmadı. O öldüğü zaman tahta kolunu istemeyi düşündü ailesinden. Onu bir hatıra olarak saklamayı. Kimseye bir şey söylemedi. Utandı.

Gözyaşı şişesi hâlâ yazı masasının üzerinde duruyor. İçinde tek dal bir menekşe.

"Sen beni çok erken büyüttün anne. Nefretinle büyüttün. Çocukluğumdan beri hep büyük bir insan muamelesi yaptın bana. Çocuk olma hakkı tanımadın."

"Hırsların, tutkuların, kıskançlıkların bir çocuktan çok bir büyüğe yakışıyordu çünkü."

Reşat'ı hep sevmişti. Fatma Aliye'ye hep acımıştı. Talia'dansa hep nefret etti. Duygularını böyle bölüştürdü çocuklarına. Ve bunu onlara apaçık hissettirdi. Talia'yı büyük bir insan olarak düşünmek nefretini kolaylaştırıyor, haklılaştınyordu...

Bir seferinde "Sen yürek değil, tahta taşıyorsun!" demişti Talia. Gizi açıklanmış gibi gelmişti Afife Reşat Hanıma. Azime Sultan'ın tahta kolunu yüzüne fırlatıyor gibi gelmişti. İlk tokadı o zaman atmıştı Talia'ya. Ve Talia bunun üzerine sanki her şeyi biliyormuş gibi, sanki her şeyden haberi varmış gibi nefret kusan bir sesle: "Bir tek kolunda can var anne!" demişti. Sonra da gidip Dilara'nın bir kolunu koparmıştı.

"Anlaşılıyor ki bu ev yeniden cehenneme dönecek. Biliyor musun sen kötü bir insansın Talia. Cehennem gibisin!"

"Ne kötülük yaptım anne! Birini sevdim. Evlenmek istedim. İzin vermedin. Ben de kaçtım. Hepsi bu."

"Hepsi bu demek. Hepsi bu mu sahiden? Peki Reşat'ın kaçtığı günü hatırlıyor musun?"

("Biliyor musun, Reşat'a çok benziyorsun..."

"Nereden çıktı şimdi bu?"

"Bilmem! Bu benzerliği sonra sonra fark ettim. Öyle ağzıngözün benzemiyor belki, ama sende öyle bir şey var ki bana sürekli Reşat'ı hatırlatıyor. Zaman zaman bundan çok ürküyorum Galip."

"Deh kız. Neler düşünmüşsün gene..."

Hayır, hayır Fatma Aliye'ye yalan söyledim Galip. O gönüllü sürgünümde yüzlerce, binlerce şiir yazdım. Yüzlerce hikâye. Kaç tane romana başlayıp yarım bıraktım. Bir gün hiçbir şeyi anlatamamış olduğumu fark ettim. Hiçbir anlamı yoktu yazdıklarımın. Her şey bomboştu.)

Faik Efendi görünüyor uzaktan. Nasıl da yaşlanmış, nasıl da çökmüş. Sonra Talia'yı fark ediyor. Yanına dek sokuluyor. Yüzü işiyor:

"Talia, kızım, sensin değil mi? Geldiğini duyduk. Hoş gelmişsin."

Talia bütün gözleriyle gülümsüyor.

"Hoş bulduk Faik Amca. İyi gördüm seni."

"Ehh, iyiyim diyelim."

Bir ney sesi. Nerden çıktığı belirsiz, belki açık bir radyonun sevimli zamanlaması... Nasıl da yaraşıyor Faik Amcaya...

"Artık hep hurdasın değil mi?"

"Burdayım. Görüşürüz."

Talia'nın gamzelerinde buruk dalgalanmalar.

Faik Efendi, Saffet Hamdi Beyin masasına gidiyor, onunla tavlaya oturuyor. Emirgân'da bir akşam vakti. Talia son çayını içiyor.

"Hiç unutmadım ki o günü. Hiç unutmadım."

"Evet hiç unutmadın. Reşat'ın kaçtığına üzülmüyordun aslında. Hatta için için seviniyordun buna. Senin asıl üzüldüğün, benim Reşat için kahroluşumdu. Benim acıma bile saygın yoktu senin. Reşat'tan boşalan yeri almak istiyordun sen. İnsan münasebetlerine hep bir iktidar meselesi gibi bakıyordun çünkü. Yalnızca bencil duyguların, o bir türlü doymak bilmeyen sevilmek ihtirasın vardı. Reşat'ın yokluğundan yararlanmak istiyordun. Ondan boşalan yeri almak istiyordun. Bunun için her yolu denedin, her yola başvurdun. En sonunda.. .en sonunda bütün mücevherlerimi çaldın! Sen çaldın! Onları Reşat'ın çalıp kaçtığı intibaını uyandırmaya çalıştın. Böylelikle Reşat'tan nefret edeceğimi

umdun. Oysa yalnızca basit bir mücevher hırsızı oldun! Pis bir entrikacı!"

(Nasıl acımasızsın anne. Ne çok şey konuştuk bugün. Ne kadar açık açık konuştuk. Evet, ben deşmeye gelmiştim. Söylenmemiş hiçbir şey kalmasın istemiştim. Hiçbir satır arası, hiçbir parantez içi... Hiçbir şey karanlık kalmasın. Her şey ama her şey söylensin.

Oysa gene ben yaralandım.)

"Daha fazla ısrar etmeyeceğim anne. Nasıl bilmek istiyorsan öyle bil. Bu seni mutlu edecekse.

Az ötede otobüs duruyor. Fatma Aliye iniyor. Köşedeki baharatçıya giriyor. Sonra çeşmenin oradan yokuşa kıvrılıyor. Reşitpaşa'ya doğru çıkmaya başlıyor. Ardından koşuyor Talia. (Ne diyecek?) Çeşmenin önünde duruyor Talia. Uzun uzun ablasının ardından bakıyor. Nasıl seviyor şimdi onu. Nasıl seviyor. Fatma Aliye gözden yitiyor.

"Peki ya bu sabah nasılsınız Server Nüvit Paşam?"

"Hamdolsun iyiyim kızım. Dün gece yatarken hiç uyuyamayacağımı sanıyordum. Bu akşam ise hiç uyuyamadan öleceğimi düşünüyorum..."

"Böyle düşünmeyiniz Paşa Dedem. Daha uzun yıllar yaşayacaksınız siz. Siz ve bu konak. Daha uzun zaman. Duyuyor musunuz Server Paşa? Server Paşa! Gene dalıp gittiniz. Dalgınlığın o uzun yolculuğuna çıktınız gene. Kendinize upuzun bir duvar örüp ardına çekildiniz. Her şey yıkılıp dağılırken, bu konak, bu şehir darmadağın olurken, ne sizin, ne de kızınız Afife Reşat Hanımın duvarları nedense bir türlü yıkılmıyor. Bense uzun bir yolculuğa çıkıyorum yeniden. Anlıyorum bu konakta yerim yok benim. Hiçbir zaman da olmadı. Bahçeyi yeniden onarıp yaz akşamları yemeği dışarıda yiyebilirsiniz artık. Oysa bu bahçe dört kişilikti ve bana hiçbir zaman bu bahçede yer olmadı. Ben her zaman bu bahçenin ayrık otuydum. Ve anladım ki, hiçbir zaman anne olamayacağım gibi, hiçbir zaman da bir annem olmayacak benim. Bu gerçeği öğrenmek için tam yirmi

yedi yıl bekledim. Ve şimdi yalnız ve dul bir kadın olarak ne ana, ne evlat olamadan yeni bir hayata başlayacağım..."

"Nerime Sultan gelecekti bu sabah. Doru atlar çekiyordu arabasını. Feracesini açtı. Saçları döküldü omuzlarına..."

"Bu mantoyu da bırakacağım. Bu evin yeni bir anısını taşımak istemiyorum sırtımda. Geldiğim gibi gitmek istiyorum. Hiçbir yeni anı edinmeden, edinemeden... Bu yepyeni mantoyu, şu eski, şu yaşlı sedef kakma sandalyenin üzerine bırakıyorum."

"Heyy! Ne yapıyorsun sen? Niye örtüyorsun Nerime Sultan'ın üstünü?"

"Allahaısmarladık Server Paşa! Allahaısmarladık!"

Fatma Aliye büsbütün gözden yitti. Talia yokuşun başında uzun uzun durdu. Bir kez daha ne zaman görecekti Fatma Aliye'yi? Ne zaman? Yokuştan alımlı, genç bir çocuk iniyordu. Kvpkvvvrcık saçları vardı. İncecikti. Ayağında mor bir şalvar-pantolon, sırtında sıfır yaka bol bir tişört, ayağında sandaletler, salına salma iniyordu yokuşu. Kahveden birkaç delikanlı çıktı. Ardından bağırdılar:

"Ulan ibne Muhittin! Öteki kulağını da biz keseceğiz puşt! Mahallenin adını rezil ettin orospu dölü!"

Eli belinde ardına döndü o genç çocuk. Gözleri kinden, nefretten yontulmuştu sanki. Yemyeşil bir zehir gibi baktı. (Gözleri boyalıydı, gözakları torbalanmıştı) Sonra jilet keskinliğinde bir sesle konuştu:

"Merak etmeyin mahallenin sikleri! İki üç ayım kaldı bu çöplükte. Sonra hepten gidiyorum..."

Talia gözleriyle izledi onu, paylaştı. Sonra ardına döndü çocuk, yokuşu inerken, dükkânların önüne insanlar doluşuyordu. Muhittin dedikleri çocuk Taksim dolmuşuna atladı. Saffet Hamdi Bey son anda gördü onu, kahveden dışan fırladı. Bir dolmuşa bindi.

Talia: "Boyacıköy'e kadar yürüyeyim. Oradan binerim," dedi.

"O geceki gibi..."

CAM KIRIKLARI

"Devrimci Saflarımız Bir Neferini Daha Yitirdi

KANI YERDE KALMAYACAK

Kahpe kurşunların yaraladığı İSHAK TUNCER'i kaldırılmış olduğu ÇAPA DEVLET HASTANESİNDE yitirdik. Anısı hepimize önder olsun.

Devrimci Arkadaşları"

Kuntlaştı Fatma Aliye. Atıverdi gazeteyi elinden. Yüreği kıyıldı. Pencerenin önünde uzun süre kalakaldı.

"Gitme Talia. Bana bakma sen. Eskisi gibi değilim artık. Hemen öfkeleniveriyorum. Sinirlerime hâkim olamıyorum. Yaşlanıyorum ondan herhalde. Gitmeyeceksin değil mi?"

Susmuştu uzun süre, iyicil bakıyordu. Udun üzerinde buluşmuştu elleri. Kısa ama dopdolu bir andı.

"Uyumak istemiyorum. Bu gece Yıldız'a gitmek istiyorum. Sarayda Karagöz varmış. Nerime Sultan çağırtmış beni. O gelmezse seyretmem diyormuş. Gideyim mi Afife? Götürür müsün?"

"Ne zaman kaldırılacakmış cenazesi?"

"Yarın öğle namazında."

(Ne çok kurban veriyoruz)

"Konağın üzerindeki ipoteği kaldırmışsınız. Parayı nerden buldunuz?" dedi Madam Ester. Uzun uzun susmuştu Fatma Aliye. Gözlerini iyice önüne eğmiş, yalnızca, "Bulduk," demişti.

"Ne zaman gitti anne? Niye engel olmadın?"

"Görmedim ki gittiğini. Mutfakta Server Paşanın çayını ha-

zırlıyordum. O aralık gitmiş olsa gerek. Bir ara Server Paşanın yüksek sesle bağırdığını duydum. Her zamanki nutuklarından biri sandım. Salona geldiğimde Talia yoktu. Server Paşa, elinde senin manton, sandalyenin başında her zamanki mutat konuşmalarından birini yapıyordu. "Talia nerede?" diye sorduğumda beni duymadı bile. Odasına çıktığımda, eşyalarını toplamış, bavulunu alıp gitmişti. Yatağında ise kolu kopuk bebeğiniz yatıyordu."

"Dilara!"

"Bebeğin göğsüne bu kâğıdı iliştirmişti, al oku."

" 'KONAĞINIZ NE SATILACAK NE DE YIKILACAK. HİÇ OLMAZSA ŞİMDİLİK.' Ne demek oluyor bu anne?"

(Baharatçıya uğramıştım o gün. Senin sevdiğin baharatlı şekerlerden almıştım. Sevindirmek istemiştim seni.)

Her göğüste, her yakada İshak'ın gülen resimleri...

Nasıl yiğit, nasıl dikbaşlı, nasıl onurlu...

Nasıl da gülüyor ölüme, hayata, her şeye.

Devrim andı içmişlerdi cenazede. Afife Reşat Hanım, Peyker Kalfa'nın koluna girmiş, onu ayakta tutmaya çahşıyordu. Peyker Kalfa titreyen sol kolunu kaldırdı. Afife Reşat Hanım da kaldırdı.

Sol yumrukları havada resimleri çıktı ertesi gün gazetelerde.

"İlkin ben de bir şey anlamadım. Bebeği elime alıp uzun uzun düşündüm. Bir şey demek istiyordu besbelli."

"Peki çözebildin mi bu tuhaf bilmeceyi?"

"Bunca yıl bu bez bebekle en büyük sırrını paylaşmış meğer."

"Nasıl bir sır bu anne?"

"Siz çocukken bir masal anlatırdım size hani... Annesini çok seven, onun kucağından hiç inmek istemeyen bir çocuğun masalıydı bu."

"Hatırladım anne. Bize mesafeli sevmeyi öğretmek için anlatırdın bu masalı..."

Sesi darmadağın Fatma Aliye'nin. Sesinde cam kırıkları. Masalların en ağulusunu anlatırdı annesi. Hep sınırlar, mesafe-

ler, dersler, kıssalar... Ne yazık Talia, çok erken farkına varmıştı bunun.

(Sen gittikten birkaç gün sonraydı Talia. Bir sabah gene o pencerenin kenarındayken, ansızın her şeyin bittiğini fark ettim. Benim için her şey bitmişti artık. Durup dururken hissettim bunu. Acılarıma katlanamaz olmuştum. Hiçbir şey kalmamıştı benim için. Büyü bozulmuştu. Bütün hayatım için uydurduğum büyü. O cam vitrine saldırdım. Sakin miydim, öfkeli miydim gerçekten bilmiyorum bunu. Kararlaştırılmış, tasarlanmış bir şey de olabilirdi bu. Apansız gelen bir delilik de...

"Bir daha rüyalarıma hiç girmeyeceksiniz," dedim.

Oturma odası darmadağındı az sonra. Her yer cam kırığıydı. Hepsini kırdım. Kırdım bütün tabaklarımı.

Sonra çok uzun, upuzun ağladım. Hıçkıra hıçkıra...

Annem çok korkmuştu benden.)

"En sonunda çocuk annesinin göğsünü yarıp içine saklanmak isterken, istemeden de olsa annesinin ölümüne sebep oluyordu."

"Bu olayla ne ilgisi var bu masalın?"

"Sonunda akıl edip bebeğin göğsünü yardım. Çaputlann ve samanlann arasından on yıldır kayıp olan mücevherlerim çıktı ortaya. Beni kazanmak için çaldı o mücevherleri. Ve bir bebeğin göğsüne gömdü bütün umutlarını..."

"Geldiğinde sırtında bir mantosu bile yoktu. Utanıyorum anne! Çok utanıyorum!"

"Yarın mücevherleri satıp, konağın üstündeki ipoteği kaldıralım. Bu konağın satılmasını istemiyorum, hiç olmazsa şimdilik."

"Nasıl istersen anne."

"Yarın bir de bahçevan tutalım."

"Bahara bıraksak anne. Nasıl olsa kış geliyor, bahçe dirilmez."

"Haklısın kış geliyor. Bahçeyi bahara bırakalım. Hiç ölmeyecekmiş gibi her şeyi yanna bırakıyoruz zaten. Ama bu sefer

hiç olmazsa yıkık duvarını onaralım bahçenin, kapısını yenileyelim. .. Bu işi olsun hemen yapmalıyız, baharı beklemeden..."

"Nasıl istersen anne, nasıl istersen..."

"Bu hafta sonu Peyker Kalfalara gitmeyeceğim Fatma Aliye. Ne zamandır kapalı kalıyorsun hafta sonlan. Çık gez bu sefer. Beyoğlu'na sinemaya git istersen."

(Annem bir hafta sonu için bana armağan ettiği Beyoğlu sinemalarının hâlâ eski hallerini koruduğunu sanıyordu. Gecikmiş, uzak bir armağandı artık.)

"Bu gece sen Paşaya ut çalarken, ben de dinleyeceğim. Belki bir kadeh rakı bile içerim..."

"Tabii anne. Sen de dinle. Senin için de söylerim bu gece. Gör bak, ne güzel meşk edeceğiz. İstersen, istersen her gece ut çalarım sana..."

"Talia'nın odasını da hiç bozmayalım gene. Olmaz mı?"

"Olur anne, olur."

"Kandili söndürme Afife!"

"Söndürmüyorum baba. Bugüne kadar hiç söndürdüm mü? Niye her akşam, 'söndürme' diyorsun?"

"Bilmem! Kandil yansın. Sabaha kadar yansın. Her gece yansın. Bütün kandiller yansın. Belki sabah...sabah bir yerlere gidebilirim."

(işte böyle Talia. Çok zaman geçti aradan. Bir daha aramadın. Belki duymuşsundur konağı sattık. Bayrampaşa'ya taşındık. Bir apartmanın birinci katına. Server Paşayı zor kandırdık. "Seni Nerime Sultana götürüyoruz," dedik. Gönlü olsun diye bir fayton kiraladık. Köşenin başına kadar faytonla gitti. Halimizi görecektin. Bayrampaşa'ya alışamadık. Hâlâ da alışamadım Talia. Sonbaharda Server Paşayı yitirdik. Çok ağladım bir bilsen. Onu da babamın yanına gömdük. Annem de çok kötüledi. Sana söylemek istemezdim ama bilmende yarar var, anneme felç geldi. Bütün gün öylece oturuyor. Babasının öldüğü gece Nerime Sultanın sandalyesine oturdu. O gün, bu gün bir tuhaf. Kendi adıyla seslenilince dönüp bakmıyor da "Nerime Sultan" diye

seslenince gözlerini aralayıp başını çeviriyor. Bilirsin Server Paşa da Nerime Sultan öldükten çok sonra duyduğu bir şarkıyı, Nerime Sultanla kendisinin aşk şarkısı zannediyordu. Sen geldiğinde de çalmıştım hani o sultaniyegâh'ı.

Madam Ester de artık dükkâna hiç uğramıyor. O ağır kadife perdeleri bütün gün çekik evin içinde oturuyor. Her gün süsleniyor, boyanıyor, takıp takıştırıyor. Nasıl da şişmanladı bir görsen. .. Evin içi tüllerle, kedilerle, dolu. Şimdi de arada bir ona ut çalıyorum. Benim kaderim de buymuş demek. Bir elimde ut ordan oraya hicran taşıyorum. Madam Ester için de çok üzülüyorum. Dükkânın da eski müşterisi kalmadı, eskisi gibi iş yapmıyor. Eski istanbullular da unuttu bizi. Yoksa onlar da mı, ağır kadife perdeleri bütün gün çekik evlerinde oturuyorlar? Ya da annem gibi bütün gün duvara bakıp, sedef sandalyelerde ölümü mü bekliyorlar? Hiç anlamıyorum Talia. Hiç anlamıyorum. Çok özlüyorum seni. Hep seni düşünüyorum. Bir gün adresini bulursam, bu mektubu yollayacağım sana. Artık dönmeyecek misin Talia? Artık dönmeyecek misin? Ne kadar yalnızım bir bilsen. Sana ne kadar ihtiyacım var. Ne olursun dön artık. Yapayalnızım Talia.

Çok yalnızım.)

1980

ÇC

SINIR İKLİMİ

"İnsan kaç hayat yaşarsa o kadar ölümle ölür"

Oscar Wilde

Binlerce göz var üzerimde, dışarının binlerce gözü. Buradayken (tapınaktayken) bile dışarıdan kurtulamıyorum. (Dışansı içimizde galiba. En ucuz, en düzayak bunalım romanlarının gerçekleriyle iç içeyiz.

Hiçbiriyle yüzleşemeden, hiçbirini aşamadan)

Binlerce cam göz var tepemde. Burada her şey buğu içindeyken bile bir tek onlar görünüyorlar. Uzun uzun gözetliyorlar bizi. (Her an gözetleniyoruz. Kimsenin olmadığı yerde bile kendimizi nöbetçi bırakıyorlar başımıza) Belki de büyü yapıyorlar bize. Bu gözler buranın büyülü burgaçları (çocukluğum boyu baktığım her duvarı,

bir elin ayasına yerleştirilmiş kutlu bir göz korurdu,

çocuk omuzumda mavi gözler sallanırdı; oysa bedenim yıkık bir duvar şimdi...)

Burada bile onlar var. Göbektaşının üzerine uzanır uzanmaz gövdemi delici bakışlarıyla süzüyorlar. (Ben bu göbektaşının bir göktaşı olduğunu düşünüyorum. Bizim Hacer-ül Esvedimiz. Çevresine duvarlar çıkılarak korunmuş, buğulanmış tavaf yerimiz) Onların delici bakışlarıyla beni süzdüklerini gördüğüm anda, aşağılanmış hissediyorum kendimi. Ansızın uyanıveriyorum daldığım uykudan. (Bütün bu yaşadıklarımın bir düş olmasını istiyorum. Böyle düşünmek rahatlatıyor beni. Onurumu geri veriyor. Utancım hafifliyor. Arınıyorum.

Keşke bütün yaşadıklarım bir düş olsaydı, .

uzun, sancılı bir düş...)

Bu cam gözler, bu delici bakışlar gövdemi didikliyorlar. Kendimi Prometheus'a benzetiyorum. Hâlâ niye buraya geliyorum? bu ölü kayalarında işim ne? burada ne arıyorum? bilmiyorum. Bildiğim tek şey Prometheus'un kayalara zincirlenişi gibi, ben de bu göbektaşına zincirlenmişim. (Eşcinsellik, Kafdağının arkası. Herkes için böyle bu. Herkes bu konuda pek rastgele fikirlere sahip. Hatta bütün bildikleri batıl itikat düzeyinde. Ya bizler? bizler ne kadarını biliyoruz kendimizin? Hiç kimsenin yaşamadan bilemeyeceği bu gizli memleketin bizler ne kadar yerlisi sayılırız ki?) Her kurnadan buğulu sular yükseliyor, her şeyin üzerini örten, gizleyen, ya da açığa çıkaran. Ben Konservatuvar sınavlarına hazırlanıyorum. Elimde *Zincire Vurulmuş Prometheus.* Yaşadıklarımızın sisini koyultuyor bu buğular, yaşadıklarımıza izlenimci bir uzaklık katıyor. (Kafdağının ardındaki tapınak burası. Düşüşün tutkusu Kafdağının ardındaki tapınağa dek getirip bıraktı beni. Acılarım, korkularım bir Zümrüd-ü Anka kuşu gibi yükseltti, yüceltti beni, kanat çırptı altımda; ben, beni aştıkça. Sonunda buraya getirip bıraktı. Sınav üstelerinden savrulmuş adımı hayatın künyesine geçirdim, yorgun ve yaşlı bir Prometheus olarak.

Başımda geniş siperlikli büyük siyah şapkalar, boynumda kırmızı bir fular uçuşuyor, ellerimde uzun eldivenler. Sinema girişlerinde bekliyorum. Kendini giyinmiş bir heykel gibi dikiliyorum kapının girişinde. Alaycı gülümseyişler değip geçiyor bana. Hiçbir şey ulaşamıyor artık. Kırmızı fularım boynumdan aşağıya doğru akıyor)

Gövdem didik didik edilmiş, (yüzlerce insan benden bir parça kopardı gitti)

Parçalarımı bütünlemek istiyorum.

Kendimi çıkarmak istiyorum ortaya.

(Bir cenneti ararken, bir cenneti yitirdim. Artık masum değilim. Değiliz. Hiç kimse...)

Parça parça yaşıyorum artık. Her şeyin sırası değişiyor kafamda. (Ne, neden önceydi? ne, neden sonra? Artık bunun da bir

önemi yok. Hiç yineleyemediklerimizle, hep yinelediklerimiz arasında gidip geliyor hayatımızın sarkacı)

Hep sabah olsun istiyorum. Neyin sabahı? ne sabahı? bilmiyorum. Yalnızca hep bir sabah özlüyorum. Bir eski Türk filmi geliyor aklıma: *Sabah Olmasın* (Mutlu geceler de var demek, sabahı reddeden mutlu geceler, *Ömrümün Tek Gecesi* gibi) Çocukluğumda, ilk gençliğimde beni besleyen, ağladığım, üzüldüğüm, sonraları küçümsediğim filmlere dönüyorum yeniden. Eski duyarlıklarıma iltica ediyorum (şimdi mezatlarda bekleyen elden düşme duyarlıklarıma). O zamanlar masumdum. Yalnızca masum. Ve başkaca hiçbir şey değildim. Yaşamak kirletti beni. Her arayış biraz daha kirletiyor insanı. Artık düşlerini de yitiriyor insan, düş kurma hakkını da... Düş kuramayacak kadar çirkefe batıyor çünkü. Bütün düşler anlamını yitiriyor.

Lekeli Kadın diye bir film vardı hani. (Neriman Koksal mı oynamıştı?) Neriman Koksal, her filminde erkeklerden büyük intikamlar alırdı. Uzun boylu, alımlı, görkemli bir kadındı o. Erkekleri kendine sırılsıklam âşık eder, sonra da mahvederdi. Annem ne çok severdi Neriman Köksal'ı. Her filmine koşarak gider, her filminde nedense hüngür hüngür ağlardı. Ah, annem için olsun, bir kez "Lekeli Kadın" olabilseydim; yarım kalmış bir intikamı tamamlayabilseydim. Oysa sulugözlü, sümüklü, düşmüş ve yaşlanmış bir ibne eskisiyim şimdi. Üstelik ukala ve entelektüel. Hepsi bir arada olunca ne kadar korkunç bir tablo çıkıyor ortaya! Gün günden daha çok kilo aldım. Her yanım yağ bağladı, saçlarım döküldü, gözlerimin altı torbalandı, çürüyen bir enkaz haline geldim. Bir cinsel enkaz. Porsumuş yüzümde epeydir ölümün gölgesi dolaşıyor, biliyorum. Beynimin içinden uğultularla cehennem sarkılan geçiyor, cinnet şarkıları geçiyor.

Yüzüm seğiriyor sürekli,
yüzüm seğiriyor.

Bu cam parçalan gökyüzüne dağılmış binlerce göz gibi. Sürekli beni gözetliyorlar. (Bu kubbeyi de delik deşik etmiş Tann.

Her tapınağın kubbesinde sonsuza dek yaşasın diye korkusu)

Ben hep gözetlendim zaten. Ömrümce gözetlendim.

En çok da kendi kendimi gözetledim. Didiklercesine gözetledim. Soluk aldırmadım kendime. Hayatım boyunca "tipimle" savaştım. İnsanlara, benimle, bedenim arasında bir ayrılık olduğunu, ikimizin aynı şey olmadığını anlatmaya çalıştım. Bedenimden başka bir ben vardım. Bu yüzden yenildim, bu yüzden başarısız bir oyuncu oldum. Bir oyuncu eskisi! Artist kahvelerinde rol dilenen acıklı Hamlet! Yitik Ofelya'sını içinde taşıyan yorgun Hamlet! (Hiçbir zaman gerçek düşüncelerimi söyleyemedim insanlara, düşündüklerimi yapamadım. Hep erteledim, hep yarına bıraktım. Hep uzlaştım onlarla. Hayatım boyunca savaşmam gereken insanlarla barışık yaşadım. Öyle bir yere gelecektim ki bir gün, artık gündelik hayatımda hiç yalan söylemeden, hiç ikiyüzlülük etmeden, hiç ödün vermeden bütün düşündüklerimi söyleyecek, dahası gerçekleştirecektim.

Oysa hiçbir zaman o gün gelmedi, o yere gelemedim. (Hamlet sahnelerde kaldı) Sonunda gerçekten yitirdim sahiciliğimi. Her şey içimde kaldı. Küflendi. İnsanlar beni sığ ve kişiliksiz buldular. Haklıydılar. İkiyüzlülüğüm de doğrudur. Uzlaşmacılığım da. Ama şimdi artık bunların ne önemi var?

Ne de olsa ben bir kumpanya Hamlet'iydim.

Türkiye nüfusuna kayıtlı Hamlet.

Hiçbir eleştirinin beni onaracak bir yanı kalmamıştı. Çünkü ben her şeyin herkesten önce öylesine farkındaydım ki...)

Anadolu turnelerinde, kanto aralarında Hamlet'ten tiradlar okurdum. (Hemen herkes sınava Prometheus'la hazırlanmıştı) Yine de ömrümün en güzel yıllarıydı onlar; Hamlet olurdum çünkü, Hamlet! Seyirciyi unutur, hıçkırıklar içerisinde tiradımı sürdürürdüm. Zaten seyirciyi unutmadan yapılabilir miydi böyle bir şey?

Hamlet de ağlar mı canım? demişlerdi.

Ağlardı.

Ağlıyordum.

Bir dansöz Müberra vardı. İnce, çekik gözlü, geniş yanaklıydı. Tatar Müberra derlerdi. Ebe okulundan ayrılmış, dansöz olmuştu. İyi kızdı, yumuşacık bir yüreği vardı. Onun bunun söküğünü diker, hiç konuşmadan içki içerdi. Her gece beni sahne arkasında ağlayarak dinlerdi. Anlamazdı, ama ağlardı. Demek ki Hamlet'te ona kederini hatırlatan bir şey vardı. (Ben de aslında her gece Tatar Müberra için oynamıyor muydum?)

Kimse niye ağladığını bilmezdi onun.

Zaten hangimiz kederimizin sırrına varmıştık ki?

Burası gitgide buğulanıyor. Camların ayrıntısını görmemi engelliyor buğular. Beni gözetleyenlerin gözlerini görmeliyim. Gözlerindeki korkuyu, dehşeti, ürküntüyü. Yoksa hiçbir şeyin farkına varamam.

Ahh korkularımız!., anlamadan korktuklarımız...

kurnalar yılan yatağı, sular denize uzak. şehrin gürültüsünden uzak dinlence evleri, herkesin sığındığı bir ada var. bir yaşama direnci, yerüstünden artırdığımız bir yeraltı.

buzlu camlar bunlar, hamamın kubbesine dağılmış binlerce buzul göz, acımasız buzullar, hamamı örten aysberg, aysbergin altında soluk alan buğulu hamam, acımasız buzullar, çağrışım yüklü bulutlar gibi bu cehennemin gökyüzünde. Dışarı. Dışarısı. Ne kadar korkunç, ne kadar yaralayıcı bir sözcük bu! (Beni en çok hırçınlaştıran şey, dışarıda bırakılmamdı. Bir günün, bir olayın, bir toplantının, bir birlikteliğin dışında bırakılmam. Bütün insanların bana yabancı olması, bana yabancılığımın duyumsatılması. Birçok kez bu yüzden cinnet dolaylarında kırgınlıklar yaşamadım mı, kimsenin anlamadığı...)

Dışarı. Dışarısı. En dışarı.

En büyük özgürlükleri yaşadığım, ya da yaşadığımı sandı-

ğım bu hamam (memleketim) bir hapishaneymiş meğer, öyle mi? Bir hücre bu göbektaşı? Öyle değilse bu gözlerin, bu kubbenin, bu korkunun ve dışarısının ne anlamı var? (her yanmpörçük özgürlük bir yanılsama... ve her yanılsamaya bir günah duygusu bulaşmış...)

Her şey bir yanılsama madem, her şey bir oyun, her şey bir tören, bu hamamın gerçeği niye yok sayılsın? Biz dışarıda en büyük yalanlan yaşarken, bu hamamın arıttığı, ışığa çıkardığı bir şey yok mu gene de? Kutsal bir şey. Sağlıklı bir şey. En çıplak gözle görülen...

Ölüme en yakın yer, en hızlı yaşanmış hayatla kazanılıyor. Ahh keşke tanrıya inansaydım. Ona bu kadar yaklaşmışken...

Bir imge sağnağı altındayım. (Ölüme de, sanata da en yakın yer) Belleğimde, bu hamamdan geriye bir sürü görüntü kalıyor. Değişik zamanlarda, değişik kişilerle yaşanmış bir sürü görüntü... sonra bir gün, bir gece yarısı, yataktayken, yüzükoyunken, sürtünüyorken, yüzlerce görüntü ansızın art arda üstüme boşalıyorken, ben boşalıyorken... burayı hep kutsal bir yurtsamayla anmıyor muyum? İmgelemimin sonsuz kaynağı burası, (hayatı burayla sınırlar oldum) Dışarıdayken burayı anıyorum (bu sığınağı, savaşlardan firar ederken) Burada yaşanan çılgınlığı, kısa devre yaşanmış bu çılgınlığı (mutluluğu) özlüyorum. Burada her şey ne kadar kolay. Dışarıda bize hayatı zindan eden dokunmak, alabildiğine serbest burada. Dokunmak ve başkaca hiçbir şey değil. Hiçbir şey tam değil. Her şey sonsuz bir parçalanma içerisinde.

Buzullarımız prizmalarda binlerce görüntüye bölünüyor.

Dışarıda burayı yurtsuyorum.

En yitik cennet gibi.

Bu çirkinliği, bu yozluğu (bu dipdiri gerçeği) bir yaşama biçimine dönüştürmedim mi? (dönüştürmedik mi?) bayağılaşmanın sınırsız güzelliği, çekici büyüsü benim yaşama biçimim olmadı mı? Düşmek, alabildiğine düşmek, en uç noktasına dek düşmek; bayağılaşmak; gülünçle, acıklının artık ayırt edilmediği

güzelliğin o mutlak noktasına varmak. Ahh işte orada ölüm! Nasıl da göz alıcı! Cana kıyıcı ve yaşam dolu!

Bayağılaşmak insanı popüler kılıyor. Yalnızlığından kurtarıyor. En mutlak yalnızlığı, en büyük, en geniş kalabalıklarla yaşıyorsunuz. Herkes bayağı olana ilgi duyuyor, onunla ilgileniyor. En kutsal kalkanlarını kuşanarak sokuluyor bayağının yanına. Bu sonsuz alayın (hayranlığın) gizlediği özlemi en çok, alay edilen bilir. Bu hayat insanı ermiş ediyor. (İtilmişlik ermiş ediyor insanı, hayatın sırrına yaklaştırıyor) Celladını da anlıyor insan. Avını da, avcısını da. Ona da acıyor. Kendine yöneltilen bütün tepkilerin içerdiği o topal savunma duygusunu tanıyor. Unutulmuş bir çocukluk gibi çevredeki bütün insanlar, bütün kahkahalar ve şiddet...

Off! Göbektaşına uzanmak beni yeniden içhesaplaşmalara sürüklüyor. Düşünmeye itiyor beni. (Oysa bir ermiş düşünmez artık. Kendisi başlı başına bir düşüncedir.) Düşünmek istemiyorum artık. Hiçbir şeyin farkında olmak istemiyorum. Kendimi didiklemek istemiyorum. Herkes kendi deneyimleriyle ölüyor nasılsa. Burayı seviyorum. Doludizgin yaşıyorum burada. Düşüncemin hızı kesilsin istiyorum. Düşüşümün hızı kesilmesin istiyorum. Birkaç kez...birkaç kişiyle...herkesin gözü önünde... özellikle herkesin gözü önünde...göstere göstere...bir bedel gibi...bir giz gibi...kendimi gözetleyebileceğim en yüksek yere çıkarak, kendimi hiç denetlemeden ve en çok denetleyerek çırılçıplak bir gerçekliği yaşıyorum. (Bir gerçeklik yanılsaması içindeyim. Her şeyi gerçek sanıyorum, gerçeklik sanıyorum. Her mutsuzluğu faşizm sanar olduğum gibi. Kendimi seyrediyorum en eleştirel bakışlarımla, en yüksek yerden. Ve mutlaka kahkahalarımda zafer naralan bulunmalı. En küçük ayrıntılarda büyük hayatlar buluyorum. Büyük romanlar; her hikâye bir roman artık. Her roman parçalanmış meseller...

Beş yüz yıllık bir roman burası.
(Tarihi eser sayıldığı için yıktırılmıyormuş,
Tarih yıktınlmıyor.)

Göbektaşının çevresini alıyor binlerce kişi. Ben tam ortada uzanmış yatıyorum. Herkes bana bakarak, kendi kendini çekiyor. İnsanların başları görünüyor birbirlerinin omuzlan üzerinden. Solumalar yükseliyor dört bir yandan ilahi bir koro gibi. Sonra üzerime bir yağmur iniyor. Gözler deliniyor. Gözlerim deliniyor. Ben yoruluyorum. Sürekli bir yorgunluk hali bu. Yorgun öleceğim.

Sürekli Mahler çahnmalı bu hamamda. İlahiler okunmalı, ezgiler. Kimse konuşmamalı, hiç kimse! Bütün sözcükler unutulmalı. Tek dil, ten olmalı, dokunmak. Bu büyük kıyamet tiyatrosunu binlerce insan izlemeli. Başrolde ben oynamalıyım. Bir Fellini kahramanı olan ben. Binlerce insan doluşmalı Aspendos'a. Çığlıklar atmalılar (otobüs kuyruklannda atamadıklan çığlıklan) Herkes Prometheus olmalı. Herkes Konservatuvar sınavlanna girerek kendine uygun oyunlar, kendine uygun roller bulmalı. "En çok bu rolü oynamak istiyordum ben," demeliyim. Kendimi bulmalıyım. "Bütün oyunculuk hayatım aslında bir yalandı," demeliyim. Oyunun adı "Kutsal Tragedya" olmalı. Altında da küçük bir ayraç içinde "Üç Perdelik Komedi" yazmalı. Bütün oyunu azizler oynamalı, ermişler. Başlannda hamamın buğusundan yapılmış aylalar taşımalılar. Oyunun sonunda Meryem Ana çıkmalı sahneye, "Ben bu hamamın sahibesiyim," demeli. Sonra bütün ermişleri şefkatiyle öldürmeli, iğdiş etmeli. Korodan ilahi sesler yükselmeli. Ve oyun öylece bitmeli. Hiçbir şey olmadan.

"Ben bu hamamın sahibesiyim,"

Bu sözü artık hiç kimse söylememeli.

Evet bu dört köşe göbektaşı, bu yuvarlak kubbe benim için kutsal bir tapınak (nereden çıktığını hiç anlamadığım bu akasya kokuları) Bu göbektaşı ise bir sunak benim için, bir adak yeri.

Üzerine bir kurban gibi upuzun yatıyor ve beni gözetleyen binlerce alıcı kuşa açıyorum bağnmı. Biliyorum delik deşik olacağım. Çok acı çekeceğim. Çınlçıplak kalacağım. Ağlayacağım. Saatlerimi, boyunbağlanmı, paralanmı çalacaklar. İntihara kalkışacağım. Âşık olacağım. Karşılık görmeyeceğim. İçkiye vuracağım kendimi. Rezil-kepaze olacağım. Otobüslerde, sinemalarda onun bunun önüne yaslanıp kıçımı kıvıracağım. Umumi helalarda açılan fermuarlan gözetleyeceğim. İnsanlann benimle yatabilmek için geberene kadar sarhoş olmalannı bekleyeceğim. Açılanını unutturacak kadar çoğalacak utancım. İşte o zaman her şey eskisi gibi olacak. Unutacağım. Unuttum sanacağım. Sümüğümü çeke çeke her akşam meyhanelere koşup aydınlanınız, yazarlanmız, sanatçılarımız arasında başka bir ikiyüzlülük yaşayacağım. (Kimse az önce nereden geldiğimi bilmeyecek, saçımdan boynuma akan ıslaklığın nedenini sormayacaklar.) En çok çıkan kitaplan tartışacağız, yeni filmleri konuşacağız, arsız şakalarla reklamcılardan reklam filmlerinde iş isteyeceğim, yönetmenlere sırnaşıp rol dileneceğim -Türk Sinemasının kanını değiştiren yeni yönetmenlerden, eski kurtlardan-, tiyatroda dikiş tutturamamış kimi yeteneksiz ama gözleri solculuktan kan çanağına dönmüş tiyatroculann yanına ilişip alkollü soluklanna gömüleceğim; yönetmenlere, aktörlere, herkese herkese yağ çekeceğim. Hiç kimse beni ciddiye almayacak, ben hiç kimseyi ciddiye almayacağım. Toplum sorunları konuşulacak, aydınlann ikiyüzlülüğünden dem vuracak herkes; Küçük burjuva kaypaklığından yakınılacak; Herkes birbirini çekiştirecek, herkesin emeği, ürünü yağmalanacak, iki çift sözle ayaküstü yüzlerce insan harcanacak; Herkes kendini anlatacak ve yalnızca kendini dinleyecek. Sonra herkes yalnız ve yaralı olarak evine dönecek, kimse kimsenin yarasını sarmadan...

Yaşayıp gideceğim işte, inatla, hınçla... Yazık olarak, heba olarak... (Hepimiz küçük ve ucuz soytanlarız gerçekte, küçük yetenekleriz. Ve ortalıkta bizden başka adam yok. Bütün köşebaşlan tutulmuş ve kaç kuşak insan öğütülüp duracak kim bilir?)

Ama şu da bir gerçek ki, hiçbir psikiyatr koltuğunda ya da kanepesinde burada olduğum denli rahat, huzurlu değilim. Bu denli gizli kapılarımı zorlayamıyorum. Kuytu, tenha köşelerime bu denli rahat ulaşamıyorum. (Demek hâlâ öğrenilecek yerlerim var. Kendime kalmış el değmemiş bilinmezliklerim) Bu atmosferin kazandırdığı büyük bir içtenlik ve çıplaklık var. Bu göbektaşı bu yüzden bir sunak benim için. Bana kurbanlık bilinci taşıyor. Kendimin, ayrıntılarımın, yaşadığımın, hayatın ve gerçekliğin ayırdına varıyorum. Her şey ışık altında kalıyor. Çiğ bir ışık. Kocaman gözlerimle yağmalıyorum yaşadığımı.

Daha yalnızlığa, daha yalnızlığa...

şu kurnalarda kutsal sular duruyor.

hepimizi hayata karşı vaftiz ediyorlar.

Bizi arıtan kutlu sular! Gövdelerimizin kezzabı! Biz kendini yakarak hayata karşı bağışıklık kazananların kutsal tapınakları! Bedenimizin mezhebi mucibince çile çekiyoruz burada.

Yeraltı suları bunlar. Bizler yeraltı insanlarıyız. Derin, çukur, gizemliyiz. Yeraltına itilmiş şeyler ne kadar korkunç tanrım! Ne korkunç şeyler yapabiliyorlar, (bunlar da benim yeraltından derlediğim notlarım) Kendimden ve onlardan çok korkuyorum. Nefretin bizi getirip bıraktığı cinnet sınırından çok korkuyorum. Bağrımızda korkunç ilişkiler ve kötülükler barındırıyoruz. Biz, Pandora'nın kutusundan dünyaya saçılmış kötülükleriz. (Her toplum bir Pandora kutusu. Kendi içinden çıkanlara neler yapıyor. Kara kalabalığın kara töresi...)

Biz kötülük tanrılarıyız. Buyurgan ve ezik.

Yaşamın her anında her rolü üstlenebiliyoruz. Sinik, ürkek, korkak, hain, saldırgan, vahşi, fedakâr olabiliyoruz. Bu yüzden yoğun, karmaşık ve alabildiğine hain, mutsuz ve acımasızız. Çünkü yalnızız. Yapayalnız. Çünkü sevmeyi bilmiyoruz. Sevilmeyi de. Çünkü hayatı öğretmediler bize. Her şeyi el yordamıyla bulduk. Hep geç kalarak. Ve artık birçok şeyi unutmuş olarak. Bizler, yeraltında bir hayat üretmeye çalıştık, bir ilişkiler ağı. Yeraltında bir hayat üretmek! Yerüstündekiler hayatlarını doğru

dürüst üretemezken...

Karanlık bir odada banyo ediyoruz kendimizi. Bulanık fotoğraflar kalıyor geriye. Ahh güdülerimizi banyo ettiğimiz bu karanlık odalar.

-karanlık odada üç gölge, ikili
ilişkileri kuramayan insanlar, üçlü
ilişkileri deniyorlar-

Bu hamamlarda güdülerimizi, dürtülerimizi banyo ediyoruz (bir fotoğrafın arabı gibi bütün insanlar) hep bulanık fotoğraflar kalıyor geriye.

(Aile babalan, banka müdürleri, saygın emekliler, memurlar, ünlü doktorlar, diş tabibleri, hukukçular, kır saçlı ya da kel, göbekli, kalantor kişiler burada, ya sanayi sitelerinden gelen genç çırakların, ya da Tophane kabadayılarının altında debelenerek, eşitsiz bir dünyanın dengesini kıçlanyla kurmaya çalışıyorlar. Saygınlıklarını yukarıdaki soyunma odalarında giysileriyle birlikte bırakmışlardır. Bu yüzden de rahatlıkla kıllı, tombul kıçlarına, altın yüzüklü, iri boğumlu parmaklarını dolayıp kaşına kaşına erkek arayabilirler. Ya da Yem iskelesinden gelen genç bir hamalın kıllı, esmer kamışına porsumuş dudaklarını susuzlukla uzatarak gençliklerini tazeledikleri inancını yaşayabilirler.

Akşam eve dönerken koltuklarının altına gündelik gazetelerini ve gündelik hayatlarını sıkıştırıp, gülümseyen bir yüzle kapıyı çalabilir ve içeriden gelen "Kim o?" sesine karşılık rahatlıkla "Benim" diyebilirler.

Hiçbir şey olmamıştır.

Hayat sürmektedir.)

Hep bulanık fotoğraflar kalıyor geriye. Kendimizi tanımıyoruz. Uzun yıllar kendimizle savaştığımızdan, cinselliğimizle boğuştuğumuzdan, ve de artık yorgun

düştüğümüzden şimdi bilmiyoruz. Hiçbir şeyi bilmiyoruz. Niye seviştiğimizi bile, sevişmenin gerçekten zevk verip vermediğini bile. Yoğun bir yok etme duygusu içindeyiz. Yoğun bir yadsıma, lanetleme, kirletme duygusu içinde. (Yoğun bir aşk ya da)

Yalnızca ölüler kutsal.

Yoğun bir yok etme duygusu içindeyim.

Her çeşit duyguma nefret sinmiş.

Bu göbektaşı dinlendiriyor beni. Sonsuz bir yıkma isteği duyuyorum. (Belki herkes böyle) Kendime sokuldukça, kendimi yıkıyorum. Kendim bile tekin bir sığınak değilim kendim için. Dört yanım yıkık duvar, nazar gözleri dört bir yana dağılmış.

Dibe çöküyorum, sürekli dibe. Hep bir düşüş içindeyim.

Sürekli bir düşüş. (Nereye tutunacağım?)

Her çeşit duyguma nefret sinmiş.

Savaşlarda her tür vahşeti tanımış insanların kayıtsızlığı sinmiş üstüme. İnsanlığın gizine ermiş gibiyim. İnsan denen varlığın neler yapabileceğini görmüş gibiyim. Cinselliğin de ötesinde bir noktaya vardım. (Bütün hayatımız cinsellikti çünkü. Sürekli olarak lanetimizin ayırdındaydık.) Şimdilik burası sis içerisinde, sabaha bir şey kalmaz.

Sabah, ahh sabah

işte gene düşüyorum, bütün kurnalardan su sesleri geliyor, karanlık odada birbirini yağmalayan insanlar var. hep kendi içimde bir yere düşüyorum (hepimiz bir uçurumuz artık) bir vals eşliğinde kubbe dönüyor, ben dönüyorum, sunak taşı dönüyor, kurban ediliyorum. İlahiler geliyor kulağıma. Birazdan kiliselerden çan sesleri... Gün günden gündelik yaşantımda gözle görülür bir düşüş yaşadım. (İstediğim bu değil miydi?) Evet, bir düşüş. Nereye tutunacağım? (Düşerken bile tutunmak) Sonsuza dek bayağılaşmanın kutsal tansığı bu. Belki de düşüşün tutkusu. Derin, kutlu sular var sonsuzluğun dibinde. Oraya, bir an önce oraya varmak istiyorum.

Bir an önce.

(Ne sanıyorsunuz siz? Yaşamayı göze aldım ben! Sonuna dek göze aldım! Sinik, korkak, ürkek yaşamadım! Hayatla göğüs göğüseydim her zaman. Gözümü bile kırpmadım) Belki de yalnızca bir ölüm tutkusu bu. (Erken yaşta öğrenilmiş ölümlerden artakalmış bir ölüm tutkusu) Entelektüel hayatımızın ayrıntılarıyla donanınca görünmez alanlara, başka anlamlara çekilebilen, bir ölüm içgüdüsü yalnızca. Çok sıradan, çok olağan ve çok hayvansı bir bildik güdü. Hepsi bu.

Çevremdeki sesler çoğalıyor, her yanı sis basıyor. Kurnalarda tas sesleri (çanlar) tutunmak istiyorum, (gövdemin kıllanna asılıyorum) hepsini yolacağım bunların, birer birer hepsini yolacağım! pis yalancılar! benim değilsiniz! pis sülükler! yapışmayın gövdeme! kanımı emmeyin! pis kıllar, gövdemin dikenli telleri! ömrüm boyunca bütün erkekleri uzak tuttunuz benden. Çekin gidin artık, terk edin beni! neyimi koruyorsunuz benim! neyimi çeviriyorsunuz dikenli tellerinizle?

- Suat Bey! Suat Bey! Hasta mısınız? Bir şeyiniz mi var?
  (- Sen kız mısın da, bacaklarını tıraş ediyorsun ulan! Tıraş öyle edilmez, böyle edilir! gel bakayım buraya, gel!
  - Baba yapma! Baba bacaklarım kanıyor!
  - Kanayacak tabii, elbette kanayacak, hiç unutamayacaksın, hiç!)
- Kıllarım, kıllarım kanıyor çocuğum, kanıyorlar.

Yalnız şu da var ki, cinsellik bir süre sonra yerini bir düşüş tutkusuna bırakıyor. Bir alçalmaya, bir yozlaşmaya, bir bayağılığa, bir çirkefe... Bile bile yerini bunlara bırakıyor. Ne kişisel, ne toplumsal ahlakın; ne kültürün, ne birikimin kâr ediyor; bunlara karşı koruyamıyor seni. Niye böyle oluyor? Belki de çıkmazla-

nn sonunda bir direniş noktasıdır bu da. Bir yaşama direncidir, kim bilir? (Bütün ilişkilerin çarpıtıldığı toplumda her başkaldırı başka çarpıklıklarla gelişiyor besbelli. Benim uzun yıllar anlamadığım belki de buydu. Yeni bir ahlak önerisinin hiçliğe açılan kapısının eşiğinde uzun yanılsamalar ve yanılgılar içinde boşuboşuna durdum.)

Gün günden direncim törpüleniyor. Artık hiçbir şey, hiçbir anlam taşımıyor benim için. Bitiş noktasına yaklaşıyorum. Duyumsuyorum bunu. Bütün gövdemle duyumsuyorum.

Usul usul yaklaşıyorum. Hiçbir şey öğrenemeden, hiçbir şeyi çözemeden, yalnızca sezgilerimle ve de yaşayarak

ulaştığım bir ölü nokta burası
cehennemin en serin yeri

Tam da o noktada ansızın geriye dönüyorum:

Kendi sesimle karşılaşıyorum!

Karanlık sinema salonlarında çınlayan sesim! Sesimi arkaya alıyorum. Derin bir anlam katıyorum davudi sesime. (Sesim, ikinci varlığım benim. Sesimden başka kimsem yok)

Sesim onca insana can verdi. Yaşattı. Karanlık sinema salonlarında gençliğim çınladı. Sesime aşina onca kulak var. Ama bu kulakların sahipleri nerdeler şimdi? niye önemsemiyorlar beni? niye bana gereken ilgiyi göstermiyorlar? niye benim ne olduğumu merak etmiyorlar? ben sanıyordum ki, ün yapmak, tanınmış biri olmak, her şeyi değiştirecek, her şeyi... Her şey başka olacak. Beni onaracak, yepyeni bir insan yapacak. Her gittiğim yerde tanınacağım, insanlar çevremde pervane olacaklar. Ben, ben daha mutlu olacağım. Her gittiğim yerde, herkes ayağa kalkacak, herkes benimle ilgilenecek, yalnızca benimle... (televizyon yapımcılarına yeni bir mektup daha yazmalıyım, çocuk programlarında palyaço olmak istiyorum, ucuz duvar resimlerin-

de olduğu gibi ağlayan bir palyaço, herkesi güldürürken kendi ağlayan, duyarlık adına aklı ancak bu kadarına eren, bütün duyarlıkları, bütün incelikleri bu olan insanların salonlarındaki ağlayan palyaço) Sanıyordum ki, hep ben konuşulacağım, bütün gözler bende olacak (şimdiyse soluk almakta güçlük çekiyorum, son tartıldığımda yüz on kiloydum, her yanım ölü et. kımıl kımıl kurtlar dolaşıyor tenimin üzerinde) Bütün yaşamım boyunca "tipimle" mücadele etmiştim.

Artık bedenim, benim için güzel de değil, çirkin de değil, yalnızca nefret ettiğim bir şey

Ünlü ve mutlu olacağımı sandım.

Bunların hiçbiri olmadı.

Ne tipim, ne yeteneklerim tutkularıma yetmedi.

Ben bittim.

(Çocukla aramda on, on beş kadar boş koltuk vardı. Film yeni başlamıştı. İlgiyle perdeyi izliyordu. Ben de çevreyi. Tenhaydı. Ölü bir yazdı.)

Sanata sığınmak boşuna. Sanat hiçbir şeyi kurtarmıyor. Sanat sentetik bir şey. Yaşanmamış hayatların buzul sisiyle örülmüş saydam ve kırılgan bir yalancılık. Hem sahte, hem dokundurmuyor, inciniyor.

Bütün sanatlar sahte.

Bütün sanatçılar sahtekâr.

Sanatlar ve sanatçılar olmasa da bu dünya olurdu. Bunca yıldır, bunca insanın umuduyla oynuyor sanat. Bunca insanı ağına düşürüyor. Hepsi boş bunların.

(İlkin birkaç koltuk yanaştım çocuğa, hâlâ fark etmemişti beni. Filmin birkaç yerinde -üstelik hiç gerekmezken- şen kahkahalar attım. Orah bile değildi. Sonra kalktım usulca yanındaki koltuğa geçtim, dizimi dizine değdirdim.)

İnsanın sesini kandırır hamam. Hamamlarda insanlar şarkı söylerler. İlk seslendirdiğim filmi kaç kez seyretmiştim. Kaç kez yürek çarpıntılarıyla koşmuştum o sinemaya. (Hayatım sinemalarda ve hamamlarda geçti) Bu benim ilk seslendirmemdi. Kendimi hayran hayran dinlemiş, çok önemli biri sanmaya başlamıştım. (Seslendirdiğim kişi çok yakışıklı biriydi) Artık önemli ve değerli biriydim. (Her şeyi yapabilirdim, buna hakkım vardı. Hoşgörülmeliydim.) Artık kumpanyalarla Anadolu turnelerine çıkmıyor, film seslendirme stüdyolarına koşturuyordum. (Anadolu'dan nefret ediyordum. O salaş sinema salonlarında sanatı eksilten, küçülten bir şeyler vardı. O kaba saba, cahil seyirci bütün incelikleri yağmalıyordu.) Hamlet de, Tatar Müberra da gerilerde kalmıştı. Seslendirdiğim filmler çoğalıyordu. Artık yeni ilkeler, yeni tutumlar edinmeliydim. İnsanlarla kendi arama yeni mesafeler koymalıydım. (Sanat ülkesinin de bir hiyerarşisi vardı. Herkes ününce ağırlık ederdi) Artık insanlar arasından dilediğimi seçebilme özgürlüğüm, dahası hakkım var sanıyordum. (Oysa kimsenin ipinde değildim. Külüstür Beyoğlu sinemalarının "Birinci" seyircisi çırak yaşta çocuklar tanıyordu ancak. Gördükleri yerde arsız arsız gülümsüyorlardı bana. Beni tanıdıklarını belli etmek istiyorlardı) Şöhret, iktidar demekti. Tutkularım, zaaflarım serbestçe başıboş at koşturabilir, üstelik sanat aracılığıyla kendine saygın bir kimlik kazanabilirdi. Bütün sanatçılar böyle değil miydi? Yeşilçam'ın en sıradan oyuncusundan, en ay dm yazarına varana dek insanlar bu yelpaze içerisinde yaşamıyorlar mıydı? (Her yeni ahlak önerisi, çirkefin çıkmazında batağa saplanıyordu. Kader vardı.) Gerçi bu bayağılığı yaşama biçimleri ve savunma gerekçeleri değişiyor, aydınlar katında kimi incelikler ediniyordu -ki bu da tehlikeydi-, ama sonuçta aynı bayağılığın, yozluğun, pespayeliğin, çirkefin değişik çeşitlemelerine açılıyordu. Bu yelpazede kendime yer açma savaşındaydım. Şöhretim ve önemim artıyor ama ben yaşlanıyor ve şişmanlıyordum. Zaman en zalim oyuncuydu. Bize sıra gelmesini beklemiyordu.

"Beş Dakika Ara"da salona koşmuş, yüksek sesle büfeden

"Coca-Cola" istemiştim. Göz Ucuyla çevremi süzüyor, sesimi tanıyıp tanımadıklarını anlamaya çalışıyordum. İçim içime sığmıyordu. Ne ki bu ilk çabalarım boşa çıkmıştı; kimse tanımamıştı beni. Bir köşede pısırık pısırık oturuyor, keşfedilmeyi bekliyordum. (Sesim Ben'dim) Oysa kimse sesimi tanımamıştı. İnsanların hâlâ bu soy incelikler taşıyabileceğine inanıyordum demek ki. Hüsrana uğramıştım (Gong vurup, insanlar yeniden karanlık salona koşuştururken, hepsinin ardından bağırmak, onları kapıda durdurmak istedim: "Durun! Durun! O filmi ben seslendiriyorum. Bunu bilin! Beni tanıyın! İsimsiz bir kahraman olmaya niyetim yok!") İlk yılgınlığım çabuk geçti. Kimse öyle bir-iki film seslendirmeyle tanınmazdı. Üstelik "Esas Oğlanları" değil, "Karakter" rollerini seslendiriyordum. Ağır, oturaklı, davudi bir sesim vardı, bir hıçkırık tonu taşıyordu.

İlk seslendirdiğim filmi böyle bir yeniklik duygusu içerisinde seyrettim.

Ondan sonrakileri de.

Bunun da dışında bırakılmıştım.

Ses, görüntü değildi.

Hayatım değişmiyordu. Bütün umutlarımı erteliyordum. Şöhretim intikamım olacaktı. Şöhretimle toplumdan hıncımı alacaktım. Her olaydan sonra içimden "hele bir tanınayım," diyordum, "biraz daha tanınayım, o zaman görün bakın nasıl burnunuzdan getiriyorum sizlerin." Her olayı, aynı yerde, aynı kişilerle yeniden yaşayacağımı sanıyordum. Yalnız, ben değişmiş olacaktım. (Tepeden tırnağa bambaşka biri)

Oysa hiçbir şey yinelenmiyordu. Hiç kimse aynı yerde bir araya gelmiyordu. Her olay bir onulmaz boşluk olarak yerleşiyordu içime. Yalnızca o boşluk kalıyordu geriye. Bütün intikamlarım anlamını yitiriyor, acemi, çocuksu düşlere dönüşüyordu.

Böyle olmayacaktı. Seslendirmeyle olmayacaktı. Kendim de oynamalıydım. Bu çevrede yer ettikten sonra bir filmde küçük bir rol kapmak zor olmadı. İlk filmimi seyrettiğimde bütün düşlerim yıkıldı. Sıradan bir insandım yalnızca. Bu düşler, bu umutlar bana yakışmıyordu. Çok geç öğrenilmiş bir yıkımdı bu.

İntikamlar masada kalıyordu. Bense şişmanlıyordum, saçlarım hızla dökülüyordu, yanaklarım sarkıyordu. (Bedenim beni dinlemiyordu. Bedenim umutlanma ihanet ediyordu.) Ve hep aynı rolleri oynuyordum.

Kimse eskisi gibi olmuyordu. Eskisi gibi bir araya gelmiyordu. Her şey için için çürüyordu.

Bütün aynalar artık herkesi çirkin gösteriyordu.

(Sinema müdürünün odasına girdik en son. İki yanımda beni salondan tartaklayarak çıkaran teşrifatçılar, en arkada da (on dokuz yaşındaymış. Yozgat'tan gelmiş. İş arıyormuş) o genç çocuk. (Kusursuz bir masumiyet vardı çocuğun yüzünde) Müdür ayaktaydı. Koltuğunun arkasında geniş, uzun bir ayna vardı. Kendi kendimle göz göze geldim. Bir an tanıyamadım kendimi. Bu, ben olamazdım. Gözlerimde korkulu bir orman vardı, neresine gizleneceğimi bilmiyordum. Sinema müdürü konuşmaya başladı. Bir yönetmenin uyarılarını dinliyor gibiydim. Ne de olsa karşımda ayna vardı artık.)

Kubbenin cam gözleri buğulu ışıldaklar gibi.

Beni aydınlatıyorlar, beni parıl parıl yapıyorlar. -Bütün düşlerimde herkesin taptığı bir pufum artık- Kurnalarda kezzap. Roma'nın son günleri. Gözetlenmekten deşilmiş gövdemde yoğun bir yurtsama duyuyorum. (Anne, kollarınla sar beni)

İlk günlerin coşkusunu yitirmemiştim daha.

Hep gelecek zamanı yaşıyordum. Gelecek zamanda yaşıyordum. Bir umudu, bir bekleyişi, şimdiki zamana geçirerek, hep bir gelecek duygusu içinde sürdürüyordum hayatımı. Günlerse akıp gidiyordu.

Ben gene bir kez daha karanlık odalara, seslendirme stüdyolarına koşuyor, yeni filmlere ses veriyordum. Bu böyle sürüp

gitti.

Her yeni filmle kendimi tazeledim.

Sesimden bir miras yarattım.

(Ahh ün nasıl da yeni bir mutsuzluk kaynağı! Hem de benimki gibi yarım pörçük ünler! İnsan bir şey olacaksa, en iyisini olmalı, -bu da bir rütbe düşüncesi değil mi aslında?-) Bir şeyler olabilmek için bu denli ortada çırpındıktan sonra büsbütün gülünçleşiyor insan. Hiçbir şey olmadan, olamadan, ikinci sınıf yerli filmlerde üçüncü dereceden aşçı, şoför, meyhaneci rollerinde çürüdüm gittim. (Oysa ki bir zamanlar bir şiir kitabım yayımlanmıştı. Çok yönlü bir sanatçıydım. Olacaktım. Şimdiyse bir yıkımı çoğaltıyorum. En kırık sesim, en parıltılı sessizliğimle) Artık benim için yapacak hiçbir şey kalmadı. Ölümü bekliyorum. Yazık!.. (Delirmiş gibi yiyorum her gün. Her yemek sofrasında bir darağacı lezzeti bularak)

("Ayıptır söylemesi benimkini tuttu yoğurmaya başladı müdür bey. Ne olduğunu anlamadım. Bir kafa attım suratının ortasına." Burnundan incecik bir çizgi halinde kan sızdığını fark ettim ansızın. "Bana vurma, ben bu filmdeki oynayan adamı konuşuyorum, tanımadın mı beni?" dedi. Kısa bir süre soluklandı. Bana baktı. Sanki acımış gibiydi. Merakını yenemeyip ekledi: "Sahi bu adamın sizin sinemayla bir alakası var mı Müdür bey?" kitabımın adı: "Kırık Mısralar"dı. Üç yüz tane elden satmıştı.)

Hayatımı yazmayı düşündüm kaç kez. Adımı hiçbir yere koyamadım, bari yazayım, dedim. Ölsem magazinlere bile manşet olamayacağım. Bir köşede tek sütun üzerine kısa bir yazı yayımlanacak belki. (Yeşilçam'ın karakter oyuncularından, tiyatrocu...) Belki resmimi de koyarlar. Gerçekte adımı bilmeyip, her filmin orasından burasından beni tanıyanlar adımı öğrenir böylelikle. Acımak için.

Belki ben öldükten sonra hayatımı okuyanlar olur. Nasıl çok hayatım olduğunu öğrenirler. (Hayatım, bari onu olsun korusaydım) Oysa masanın başına oturduğumda her tümce yarım kalıyor. Hiçbir sözün arkasını getiremiyorum. Kâğıttan, kalemden,

okumaktan çok sıkılıyorum. (Onca kitap okudum neye yaradı? neyi değiştirdi hayatımda? mutsuzluğumu koyultmaktan başka?) Bunların hepsi yapma şeyler. Yazmaya başlamak bir sahteliği başlatıyor. Ölesiye yaşıyorum. (Anladım ki bana yapılacak başka hiçbir şey bırakılmamış) Ama hiç kimse bunlara tanık olmayacak. Kimse bilmeyecek, hiç kimse! Büyük, çok büyük bir hayat yaşadım. Hiç kimse bu kadar büyük bir hayat yaşamamıştır. Bütün boyutlanyla yaşanmış koca bir hayat! En gülünçlü, en acıklı, en trajik, en korkunç! Bunlan nasıl yazardım ben? nasıl yazabilirdim? hangi yazarlık tekniği bu denli karmaşık, çok katlı ve bilinmezdir? Bizim hayatımızın bir metafiziği vardı. Ve işte bilinci o noktaya varmış insanlar için bütün sorular duruyordu. Duruluyordu.

Örselenmiş bir mutsuzluğu yüklenen insan, hayata yapay bir neşe, bir aldırmazlık, ve sınırsız bir arsızlıkla direniyor. Hepsi buydu.

Memlekette herkes kaybetti.

Eşcolar da.

Benim kuşağımın eşcolan (benden sonraki kuşak hatta), eşcinselliğiyle boğuşmuş bir kuşaktı. Bu boğuşmadan yenik çıkmamak için okuyorduk. Kültürün, sanatın bağışlayıcı, hoşgörülü kucağına sığınıyorduk. Okuyorduk, düşünüyorduk, kendimizi donatmaya çalışıyorduk, oluşturmaya çalıştığımız erdemlerimizle toplumdan özür diliyorduk sanki. ("Kınk Mısralar"ın ilk şiirlerini yazdığım zamanlar) Ya şimdikiler? Daha on altı yaşında kaş yolup, göz boyayan ve sokaklarda başıboş dolananlar, hayatlannda hiçbir boşluk duymayanlar, hiçbir sorumluluk? ne yapacaklar? (Kim bilir, belki böylesi daha iyi, bizler savaşı yitirdik. Zaten "Kırık Mısralar" gibi bir ad taşıyan bir duyarlık neyi, nereye kadar açıklayabilir?)

Şimdi her geçen gün, bütün bir toplum olarak delirmenin eşiğindeki uçurumlardayız. Bir cinnetin bütün çeşitlemelerini yaşıyoruz.

Kimsenin tutunacak hiçbir şeyi kalmadı.

Hiçbir yere tutunamıyoruz.
(Gövdemin dikenli tellerine tutunuyorum,
düşerken,
ellerim kanıyor)

Onca kitap okudum. Onca emek kattım okuduğum her satıra. Bana yalnızca Çehov'un bir öyküsü kaldı: *Bahis*. Kendimi o öykünün kahramanı gibi hissediyorum. Bunca yıl tutuklu kaldığım şu hamamdan şimdi kendi iznimle kaçıyorum.

Buzlu gözlerin üzerinde kedi ayaklan, bir kedinin başı büyüyor bir gözün üstünde, göğsümde kedi ayaklan, kuyuya düşen bir kedi yardım diliyor benden, bütün kubbede kediler dönüyor, her bir parçalannı bir gözün üzerinde bırakarak, göğsümün dikenli telleri tırmık tırmık yolunuyor. Durdurun şu kedileri!

(Çocukken kedilerin ölmüş insanların ruhlannı taşıdığına inanırdım. İnsanlar öldükten sonra kedi olarak dünyaya dönüyorlardı.)

Yaşamak sürekli bir mahşer duygusu gerektiriyor artık.

Yaşamımızın her anında bir başka cinnet dağılıyor.

Ahh kimse bilmeyecek bir intihar cesaretinin nelere mal olduğunu?

Karanlık odada birtakım gölgeler (bütün insanlar bir gölge artık)

çirkefin mutlu kahkahası.

bu fotoğraf arapları gündelik hayatımızda en ucuz, en kötü filmler işte, işte tanımadınız mı kendinizi?

onca karanlık sinema salonlarında dublajdan süzülmüş sesim

onca karanlık odada mutsuz gölgeler

ve onca karanlık bir memlekette bir akdeniz şarkısı: yüzeyde yaşamanın, her şeye boşvermenin kolaycı güvenliği, kim söy-

lüyor bu şarkıları?

Atasözleri kadar beylik hayatımız.

elden düşme duyarlıklar

şu hamamın kutlu sularında yıkanan yeraltı bedenleri, deniz-kızları... gündelik hayattaki sinik, korkak, saklanmış heykel durgunluklarını hamamın yükselen buğusuyla birlikte, yavaş yavaş kesik kesik hareketlerle siliyorlar üzerlerinden, canlanıyorlar

sanki kımıldıyor heykeller!

işte tapınağın tansığı!

bir heykelin kımıltısıyla başlıyor her şey.

sonuçsuz, sınırsız bir cehennemdeyim, cehennemin en uzun mevsimini yaşıyorum, o ölü noktaya varalı epey oluyor, cehennemin en serin yerine! göğsümdeki dikenli tellere takılı kedi tırnaklan! sesim! sesim!

İLK YANGINDAN

"Küçük şeyleri unutamayanlar, en geri hatıraları da unutamayanlardır. Hafızalarının bu bahtsız kuvveti karşısında hiçbir memleket, hiçbir vatan tutamadan her yeri, her şeyi severek öleceklerdir."

Sait Faik

Eşber, elinde büyükçe bir naylon torba, sırtında dizlerine dek uzayan haraşo kazağıyla, Galatasaray Lisesi'nin yanındaki yokuştan aşağıya, Tophane'ye doğru inmeye başladı. Puslu bir akşamüstü. Kül rengi gökyüzü, çağsamalarla yüklü çağnşımlar taşıyor insana. Bukleli saçları kırlaşmış ve artık iyiden iyiye dökülmüş. Sakallan birkaç günlüktü; artık haftada iki kez tıraş olabiliyor. Kendine eskisi kadar özen göstermeydi çok olmuştu. Yüzünden hiç eksik etmediği her zamanki gülümsemesiyle her yana, her şeye sevgiyle bakabilme gücünü hiç yitirmeden ağır ağır yokuşu iniyor, ("istanbul'u iniyorum," diye geçirdi içinden. "Beyoğlu artık istanbul değil, istanbul arka sokaklara kaçıştı") Yaşlanmıştı Eşber. İyice yaşlanmıştı. Umutsuzdu. Küskündü. Ama yüzündeki bu iyicil gülümseyiş, yüreğindeki bu hesapsız sevgi hiç eksilmemişti. Yaşının ilerlemiş olmasına karşın, yaklaşan ölümün korkusu sinmemiş yüzüne, güleryüzle bekliyor ölümü. Hayatta büyük hırslan olmamıştı çünkü. Tertemiz, aydınlık, huzur doluydu yüzü. Gördüğü Osmanlı terbiyesi, yüzüne, yüzünün anlatımına sinmiş; çektiği acılan bile alçakgönüllüce gizliyor. Ancak acıyı tanıyan gözler görebilirdi Eşber'in yüzünün sayfaları arasına gizlediklerini. Başkalan içinse Eşber, yandeli, ahmak ve düşmüş bir Osmanlı artığıydı. Ve istanbul'un arka sokaklannda geberip gidecekti.

Neydi Eşber'i bu denli sevgi yüklü kılan? Hâlâ nasıl sevebiliyor insanları, her şeyi? (Bu tür sorulara yalnızca omuz silkerdi. Sanki sevmek onun için bir umarsızlıktı... Sevmekten başka elinden gelen bir şey yoktu belki. Sığındığı ya da var olduğu bir şeydi sevgi. Onsuz edemez gibiydi.)

(Reha: "Ancak bir ruh hastası bu kadar sevgi dolu olabilir," diyor. "Sevgisinde bütün insanları, zaafları, kusurları hoşgören, bağışlayan bir şey var." Reha hamamın sürekli müşterilerinden. Güzel de, yakışıklı da sayılmaz. Çirkin de değildir. Görünüşünün bu ortakarar hali onu çıldırtıyor, sürekli bir kendinden hoşnutsuzluk duygusu yaratıyor. Reklam filmleri çekiyor Reha. Aranan bir yönetmen. Genç çocuklarla, yakışıklı delikanlılarla reklam filmlerinde oynatmak amacıyla kolayca tanışıyor, evine çağırıyor, sonra da yatıyor onlarla. Kimi ünlü yönetmenlerin, şarkıcıların, oyuncuların sürekli gittikleri kulüplere, kafelere bu çocuklarla birlikte gidiyor, bu yaşantının görkemiyle onların gözlerini boyuyor, umutlarını alevlendiriyor. Birlikte olduğu her genç, yakında çok ünlü biri olacağını sanıyor. Bıkınca da başından sepetliyor. İşinin albenisinden ötürü, erkeklerle tanışma, konuşma sıkıntısı çekmeyen ender eşcolardan. Bu yüzden de çok kıskanılır, hatta hiç sevilmez. Epeydir bilinmeyen bir nedenden ötürü Suat'ı reklam çevrelerinde işsiz bıraktığı söyleniyordu. "Eşber'inki sevgi değil, hastalık," diyor Reha.)

inanılmaz bir yaşam öyküsü taşıyor Eşber. (Güven, bu öyküyü yazmak istiyor ama korkuyordu. Edebiyatın iktidarında oturanlar korkutuyor onu. Adının eşcinsel bir yazara çıkmasından çok korkuyor. Yazdıklarını okuyabilecek kadar okur-yazar olan bir de babası var üstelik. Bu yüzden "YÜZ" adını verdiği romanı bile ne denli karanlık, koyu bir anlatım taşıyor, ne denli uzak çağrışımlarla örülüyordu.) Bu yaşam öyküsü müydü, Eşber'i bu denli dirençli kılan? Hayatın içerisinde kimsenin görmediği, bilmediği bir giz gibiydi. Kendisi başlı başına bir gizdi. Ve insanlar onun yanından geçip gidiyorlar. Ve hiç kimse bilmiyor onu. Yaşayıp ölecekti. Hepsi bu kadar. Eninde sonunda herkes kendi giziyle ölür; kendi ıssızlığına gömülürdü.

Hayat en ucuz felsefeler kadar gerçek ve bayağı.

Tutkusuzdu Eşber. Yaşama dönük tutkuları yoktu. Hayattan sıyrılmıştı. Erken yitirilmiş bir yaşam, belki de geriye hiçbir şey bırakmıyor. Sonsuz bir unutkanlıktı tarih.

Tarih yoktu.

Tanrı yoktu.

Kimsesizdi. Küskündü. ("Üsküdar'dan sonra Bağlarbaşı'nı da geçtikten sonra, ta kentin dışına doğru, korulukların başladığı yerde tenekelerden, tahtalardan, mukavvalardan bir ev çatmış kendine. İnanılmaz bir şey! Tek bir kerevet var evin içinde. Bir gazocağı, birkaç kap-kacak, yabancı dilde çeşitli dergiler, nota kâğıtları. Penceresinde basma bir perdeyle, bir de fesleğen saksısını unutmamış ama. Bu Eşber inanılmaz bir insan! Belli ki bütün dünyaya küsmüş, belli ki bütün bir tarihe sırt çevirmiş. Ama ne kadar sitemsiz, ne kadar sessiz. Dile dökmediği nice hüzünler saklıyor kimbilir. Gösterişsiz bir acı içerisinde. Acısını bile yumuşacık içinde saklıyor. Her şeyinde bir şefkat var."

"Pencereden baktı uzun uzun, basma perdelerin güllerine güneş vuruyordu; güller Eşber'in yüzüne vuruyordu. Üç kuruşluk deterjan kutularının cicili mukavvalarını çekeceğine Eşber'in o andaki yüzünü çekmek isterdim inanın! Ne müthiş bir sinema olurdu! Yazık, çok yazık! Hiçbir zaman bir film yönetmeni olamayacağım. Biliyorum, herkes bana imreniyor, bense bir sinema yüreğini, bir sinema gözünü iki, üç dakikalık reklam filmlerinin şipşak karelerinde harcıyorum. Harcayacağım.")

Yokuşu indikçe binaların yüzü değişiyor.

Eskiyor, yaşlanıyor; duvarlarına çağların isi vurmuş. İtalyan, Fransız yapılı evler. Kırılmış onurunu, küskün vekanyla korumaya çalışıyor istanbul'un ara sokakları, eski yokuşları. Bu sokaklarda istanbul, gene aynı vekanyla tarihini yüzüne vuruyor insanların.

Leylak tüllü pencerelerden piyano sesleri geliyor.

Schumann çalıyor uzun parmaklan. (Bazı öğrencilerinin ebeveynleri uzun tırnaklanndan rahatsız oluyorlar. Dile dökemedikleri bir ikirciklenme okunuyor bakışlarından. İlkin uzun tırnaklarla piyano çalınmayacağım bildiklerini sanıyor. Sonra anlıyor: "Tırnaklarım tuşların kelebekleridir efendim," diye yanıtlıyor. Leylak tüllü pencerelerin tahta pervazlan krem rengi.

Camlar ince çubuklarla dilimlenmiş. Biraz sokulacak olsanız ıtır, hanımeli, filbahri, mimoza kokan bir salonun kadife koltuklarında; ağır mermerlerin, oyma tahtaların, kristal aynaların, karpuz lambaların, opal yemek takımlarının, çin porselenlerinin, gümüş çerçevelerin ve benzerlerinin arasında "Ölüm ve Genç Kız"ı duyabilirsiniz. Schubert'in sessizliğini...

Uçucu leylak rengiydi tüller, ıtır kokuyorlardı.

"Ve yüzüme doğru uçuşan tülleri elimle silkeliyorum hâlâ...")

Salonu güzel döşenmemiş evlerde (ya da ince bir beğeniyi yansıtmayan) piyano çalmak tat vermiyordu ona. Parmakları ağırlaşıyordu. Gün günden salonlar ve eşyalar birliklerini, birlikte olmalarının anlamını yitiriyorlardı. Aralarındaki uyum, zaman birliği, üslup birliği, beğeni birliği yitiyordu. (Her şey yitiyordu.) Yeni, tuhaf parçalar ekleniyordu onlara. Eklenen her yeni parça bir şeyi eksiltiyordu. Satıyorlardı. Mezata düşüyorlardı. Yeniliyorlardı. Ve ansızın o unutulmaz roman cümlesi çıkageliyordu her eşya çağrışımında: "Bırakın kalsın, eşyanın da bizde hakkı vardır." Schumann ağır çalınıyordu artık.

"Bilmem, tırnaklarımı kestirdim, herhalde ondandır efendim!"

H. sokağına saptı Eşber. (Tam karşısına Galatasaray Hamamı'na çıkan basamaklar düşüyor. O sayrıl merdiven) Uzun binalar. Eski, taş, iki kanatlı kapılar. (İnce, uzun, tokmaklan seramik, pencereleri buzlu cam, ya da işli tahta; gösterişsiz yalın, ince çizgilerle işlenmiş) Bu binalar dinlendiriyor onu, güven veriyor. (Taş binalar yanmazdı. Bir yangının isini taşırlardı yalnızca) Her binanın cümle kapısı üç dört basamakla çıkılan bir girintiye gömülüdür. (Usul, ağırbaşlı akşam ziyaretlerini çağnştm-

yor. Birbirini şapka çıkararak muhabbetle selamlayan insanların incelikleri sinmiş bu sokaklann puslu görüntüsüne. Bu sokaklar hâlâ bir müzik taşıyorlar. Sokak aralarında usulca dolanan rüzgâra dayayın kulağınızı; gözünüzün önünde leylak rengi tüllerin uçuştuğunu göreceksiniz, pencerelerinize burnunu dayayan kelebeklerse, hanımellerini duymuş olmalı.) Sokağın sağında C. sokağı başlıyor. (Basamak basamak Ceneviz'e iniyorsunuz sanki) Aşağı doğru merdivenli bir yokuş olarak iniyor bu sokak. Sokağa taşan cumbalann pencerelerinde tüller ve saksılar var hâlâ. (Bu sokağa her bakışında İtalyan romanlannı, o romanlardaki mahalleleri ansıyor Eşber) Cumbaların üzerinde kararmış kiremit çatılar... Çatılarda kuş sürüleri saçak saçak... Her ev büyük bir hayat gibi. Sade, özensiz, gösterişsiz, içli bir hayat. Kilerleri ve kedileri olan evler bunlar. Birbirlerinin saksılanna toprak taşıyan, fidan armağan *eden* insanlar yaşıyorlar burada. Kanaviçe işleyenler bile kalmıştır belki. Taşlıklannı ovan kadınlar, akşamüstleri pencere kıyısında sokağa bakarken kırlent yüzü işleyecek kadar yüreklerine de sahip çıkıyorlardır, kim bilir... Kimi İtalyan romanlannı çevirmeye başlamıştı Eşber. Arkasını getiremedi. Sanatın hiçbir şeyi onarmadığını düşünüyordu artık. Sanat, yalnızca bir duyarlık çoğaltmacısıydı, o kadar. Hepsi bu kadardı. C. sokağından yukarı doğru serin bir rüzgâr esiyor. (Rüzgâr sanki soluk soluğa bu basamaklan tırmanıyor ve sokağın başında yorgun düşüyor) Dağınık saçları havalandı Eşber'in. İnce parmaklannı saçlannın arasında gezdirdi; saçlannı değil, kendini yatıştırmak ister gibi. Her seferinde bu sokağın başında durup, aynı şeyleri düşünmek, aynı yinelemeleri yaşamak neyi onanyor peki? Bir burgacın sarmal yüzeyleri gibi bu görüntüler. Sürekli birbirine katlanıyor, birbirini üretiyorlar. Bir süre sonra sorular duruluyor, her görüntü saplantımızın, metafiziğimizin bir parçası oluyordu yalnızca. Ve biz yalnızca o görüntünün güzelliğinde eritiyorduk tüm bir hayatı. Artık hiçbir şey hayatı açıklamıyor. Hayat, -belki de böyle zamanlarda- her çeşit algılamayı aşıyor. Anlaşılan yanlış yaşamıştık.

Bu sokak ölümsüz bir fotoğraf güzelliği taşıyor. (Eşber, elini yüzüne dayayıp, sokağın ağzında dikilerek uzun uzun aşağıya, sokağa baktı.) Kıtık hayatları barındırıyor bu sokak. Kimseye açamadığı dertlerle, gizlerle dolu. Bakımsız sokakları, isli duvarları, sokağın serin soluğu, her şey ama her şey ve bütün sorular hep aynı meydana açılıyor. (Eşber güvensiz hissetti kendini. Sorulan çoğalmıştı. Sorulan, kendini de, yaşadığı zamanı da aşıyor. Hayat artık onun için, açıklanamaz bir şeydi yalnızca. Sorulara yer yoktu. Doğru sorulmuş tek bir soru bile insanın başına dünyayı yıkıyor, elini kolunu bağlıyordu. Nefret, umutsuzluk, boşunalık yaratıyordu. Sorulardan hep kaçmıştı.)

Yürümeye başladı. Kafasındaki sorulan silkelemişti. H. sokağının bir yanında uzun, upuzun eğimli bir duvar vardır. (C. sokağının tam karşısına düşer.) Üzerinde küme küme otlar biten bir duvar, (yeşil salkımlar, suçsuz kır kokulan) Bu duvar ona tarihi hatırlatıyor. Geçmişi, yaşamışlığı, ölümü. Her şey sonsuz bir unutkanlık içerisinde. (Bütün fotoğraflar saranyor ve inanılmaz oluyor. Belleğimiz sık sık depremlere uğruyor.) Duvann ardında Galatasaray Lisesi olduğunu düşündü. (Galatasaray, böyle bir duvardı onun için) Galatasaray Lisesi'ni düşündükçe Mussolini'yi düşünürdü. Korkardı, ürkerdi. Sanki o yıllar geri gelecekti. Tarihte bazı yanlışlar yapılmıştı; ne, ne zaman yapılmıştı, bilmiyordu. Unutmuştu. Hatalar nelerdi? Onu da tam olarak kestiremiyor. Ama bir yerde, bir zaman mutlaka bir hata yapılmıştı. (Tarihin de bir hayatı vardı nasıl olsa) Yerleşik bir hataydı hem. Kalıcı, çabuk çoğalan, yayılan. Pek ad koyamadığı, ama duyumsadığı şeylerdi bunlar. Eşber seziyordu. (Hem de sezgilerini onca körletmesine karşın düşüncelerin de, insan kafasında bir süre sonra bağımsızlaştığını, kendi kendini doğurduğunu ve artık insanı dinlemediğini düşündü. "En güzel düşünce unutkanlıktır," diye geçirdi içinden. "Zamanın gücü unutkanlığından ileri gelir.")

Torbasını daha sıkı kavrayarak, ellerini koltuğunun altına soktu. Bir anıtı seyrediyormuş gibi duvarı seyretti. Bu duvar da

bütün duvarlar gibi bir giz saklıyor. Tarihin yinelendiğini de, yinelenmediğini de düşündürmekten uzak. (Tarih yalancıydı. Bütün kötülükleri, bütün usdışı eylemleri, bütün vahşetleri geçmiş zamanmış gibi anlatıyordu. Her olaya bir masal uzaklığı katıyordu. Şimdiki Zamanın tarihini neden kimse anlatmıyor? Şimdiki Zamanın da bir tarihi vardı kuşkusuz, daha yaşanırken tarih olan bir yanı. Niçin her göz, geçmiş için gözyaşı döküyor, neden her yürek geçmişe yanıyor? "Benim de yaptığım farklı değil biliyorum," diye düşündü. "Her şeyin farkında olup da hiçbir şey yapamayan insanlanz biz." insanlar, neden her şey olup bittikten, zamanın unutkan sisine büründükten sonra tarih yazıyorlar?) Sorulann serpintisi başlamıştı gene. Hiçbir hesaplaşma hiçbir şeyi çözmüyordu. Her hesaplaşmada bir kader tadı vardı artık. Bunu öğrendiğinden beri, sorulardan uzak durmuştu. Bütün yaşamı boyunca sorulannı yanlış seçmişti. "Ne yazık ki, ömrümün sonuna doğru sorularımı hayata uy durabildim," diye geçirdi içinden. "Geç elde edilmiş bir meziyet benimkisi. Ama artık neye yaran olur ki? Her şey okuduğum romanlarda kaldı")

Sessiz duvar (her sorudan korunaklı) önünde oynayan çocuklanyla, havada uçarken ansızın donup kalan kırmızı-beyaz çizgili lastik topuyla, bir istanbul kartpostalına kendini yerleştirmiş gibiydi. Esintinin eğleştiği yeşil otlanyla Eşber'e, Eşber'in çakılıp kaldığı sokağa bakıyordu.

Sanki yüzleşiyor gibiydiler.

Bu duvann üstünde binlerce suç işlenmişti.

(Suskun bir tanıklığı yaşamıştı bu duvar) Galatasaray Lise-si'ne verilmiş yatılı, mutsuz öğrenciler kendilerini bu duvann üstünden atarak intihar etmişler, (bahçeye çıkma izni olmayanlar-sa, ertelemişler intiharlannı), Mussolini bu duvarın dibinde binlerce insanı kurşuna dizmiş, buraya binlerce genç yazılar yazmış, bu yazıların çoğu yarım kalmış, tamamlanamamış, ya da bir kurşun deliğiyle noktalanmış. Ardından binlerce insan, aralıksız uzun uzun, saatler boyu işemişler bu duvarın eteğine. Ar-(; tık kimse italya'dan kaçmıyordu. Taşların arasından fışkıran ot-

lar boyunlarını uzattıkları güneşten saranyor, kuruyorlar. (Kaç tarihten çalınmış taşlarla yapılmıştı bu duvar? Neyi koruyordu? Bütün okullar niye uzun duvarlıydı? Her intihar kesinlensin diye mi?)

(Reha, Galatasaray Lisesi'nden mezundu. Liseye değgin ilginç düşünceler sahibiydi. "Çok az düşünerek, çok az çalışarak, çok az emek vererek çok önemli yerlere gelmiş insanlardır bunlar," diyor. "En kabadayısı bile yan-aydmdır, ara-aydındır. Daha kendileri yetişmeden önce yerleri ayrılmıştır bunların. Parsellenmiş bir ülkede veliaht eğitimi yapar Galatasaray Lisesi. En solcu yazarından, en sağcı diplomatına dek bir konfeksiyonun değişik bedenleridir bunlar."

"Sen de Galatasaray'dansın ama," diyenlere yanıtı daha açık daha kesindi:

"Kendimden hoşnut muyum sanıyorsunuz? Kendimi de sevmiyorum ki! Her şeyi yarım pörçük bilen, yarım pörçük hisseden insanlarız biz. Ne oluyorsak, adam yokluğundan oluyoruz!"

Bir içtenlik krizine tutulmuştu Reha. Arada bir böyle olurdu. Kendini ve başkalarını alabildiğine hırpalardı.)

Göbektaşında pazar sefaları yapılırdı.

Bu sefaların şamatası bir hafta öncesinden başlar. Başkalarının yanında yapılan telefon konuşmalarında -kimse anlamasın diye- örtük bir dille, "Pazara sisideyiz değil mi?" denilir. Sisi, ÇC'dir.

"Şekerim sen bir tencere zeytinyağlı dolma yaparsın, ben bir tepsi börek açarım," Sözün burasında susar Reha, Muhsin'e biraz acıyarak, biraz küçümseyerek bakar (bunlar bir oyundu, gerçek gizleyen oyun) sonra da eklerdi: "Muhsin de beş on yumurta kaynatı verir."

Pazarları gelenler, "aşk yapmak"tan çok sohbet etmeyi yeğ-

lerlerdi. Bu sohbetlere, muhabbetlere eşcinsel argoda "güllüm" denirdi. Pazarları büyük gösteri, büyük eğlenceydi. Panayırdı, bayramdı. Kahkahalarla çınlardı hamamın kubbesi. (Bir arada hayata kahkahalarla karşı koyan mutsuz azınlık kendini onaylıyordu) Eşcinsel dünyanın yeraltında yapılmış pazar düğünleriydi bunlar.

Büyük zekâ gösterileri, espri yarışmaları, atışmalar, iğnelemeler, çamur sıçratmalar, bok atmalar, herkesin kıyasıya yarıştığı büyük gösteri, kanlı pazar...

sesi güzel olanlar şarkı söyler,
güzel göbek atanlar göbek atardı.
herkes kadınlaştıkça kadınlaşır
herkes erkekleştikçe erkekleşirdi.

Kadınlık ya da erkeklik diye bir şey yoktu. Kadınlık da, erkeklik de bir oyundu. Başarılı ya da başansız oyuncular vardı yalnızca.

Eşcolar en başarılı epik oyunculardı.

Rolleriyle aralarına o kutsal uzaklığı katıyorlardı. O "uzaklık"ta oyunun gizi saklıydı.

Bu pazar matineleri daha çok güllüm için yapılır. Pazarların özelliğidir bu. Herkes birbirine bugün "aşk yapmayacağını", yapılmayacağını "Pazarları asla!" diye takılarak belirtir. Herkes daha çok güllüm için gider pazarları. Bu yüzden de fazla yakışıklı sayılamayacak kimi çırak yaşta çocuklar, şoförler, lumpen proletarya elleri boş dönebilirler "pazar" umutlarından. Ancak tahta kapı ağır ağır açılıp da içeriye herkesin yüreğini hoplatacak kertede yakışıklı biri girdi mi; dört yanını birbiriyle şakalaşan, didişen insanlann çevirdiği göbektaşının üzerine bir bomba düşmüş gibi olur. Kıyıcı bir sessizlik başlar ardı sıra. Herkes ansızın dağılır, avın peşine düşer.

Şimdi herkes düşmandır.

Düğün bitmiştir.

Bir pazar gullümünün ortasında "Söz Galatasaray Lisesi'nden açılmışken..." diye Reha'nın sözünü kesti Anjelik. "Size eski bir olayı anlatayım," (Anjelik, kendisinin Ajda Pekkan olduğuna inanan ileri düzeyde bir şizofrendi): "Rahmetli bir edebiyat hocamız vardı," dedi "Bir gün derste bir şeye kızıp bas bas bağırmaya başladı: 'Siz gene şanslısınız, yatıp kalkıp dua edin, siz o devirleri görmediniz. Bizim zamanımızda okulun önüne kupa arabaları içerisinde adamlar gelir, okuldan oğlan beğenirlerdi. Sonra da kimsenin gözünün yaşına bakmadan alıp giderlerdi. Dua edin ki şimdi öyle şeyler yok,' deyince, ben hocanın duyabileceği bir sesle yanımdaki çocuğa dönüp, Tühh ya geç kalmışız!.. Biz o devirlere yetişemedik!' demiştim."

Kahkahalar durulunca Anjelik, Ajda Pekkan'ın bir Fransızca şarkısına başladı. Ardından dört duvar boyu bütün kurnaları dolanıp kurnabaşlannda oturan, çükleriyle oynayarak göbektaşındakileri iştaha getirmeye çalışanlara soruyordu: "Ben kimim?.. Aa! Tanımadınız mı beni? Ne kadar cahilsiniz ayol!

Ben Ajda Pekkan!"

Galatasaray'ın hiçbir maçını kaçırmazdı.

Çok sevmiştim onu.

(En çok onu)

O kadar ki, gayet de ağrıma gittiği halde cebimden para aşırdığını fark edince hiç yüzlemedim. (Her alınganlığımı kısa süreli dalgın duruşlarımla anlatmak isterdim ona. Gözlerimi yere eğerdim, kaldırmazdım gözlerimi. Anlasın isterdim.) Gömlekler alırdım ona, boyunbağları, kol düğmeleri -gümüşten- sonra savatlı gümüşten boyunbağı iğneleri, gümüş ağızlıklar, kök kehribar teşbihler, tütün tabakaları dizerdim. (Bir raf dolusu tütün tabakası vardı artık) Köstekli saat, gazlı çakmakları vardı. Saçları bal rengiydi. Tel tel akardı parmaklarımın arasından. Yu-

muşacık, köpük gibiydi saçları. Rakı içerdi (susuz) Ona rakı sofraları hazırlardım, çeşit çeşit mezelerle donatırdım sofrayı. Sofranın hiçbir eksiği olmasın isterdim. Biraz mahcup, biraz utangaç peşkir tutardım. (Yüzüme hiç bakmazdı) Çok içerdi. Kendini boğarcasına içerdi. (Kalbinin gizli sayfalarını okutmuyordu bana) Anasına-babasına söverdi. (Anasının-babasının yanına hiç gitmezdi. Var mıydılar?) Bir keresinde de başını dizlerime koyup uzun uzun ağladı. (Saçlannı okşadım o ağlarken) Sabahına hiçbir şey hatırlamıyordu. Huysuz bir çocuktu ama sevmiştim. Ve de beni sevdiğini düşünürdüm. Hatta bunu bile düşünmezdim. Öylesine sevmiştim işte.

Acıklı romanlar okurdum ona. Kızardı. Dinlemezdi.

"Bütün bunlar saçma sapan şeyler," derdi. "Bu romanlar sümük gibi. Niye okuyorsun bunları bana? Ben bunlardan anlamam!"

"Senin duygusal eğitimin için," derdim.

"Beni eğitmekten vazgeç kızım," derdi. (Zaten bana hep "kızım" derdi. İçerlerdim ama ses etmezdim. Aramızdaki ilişkiyi ancak böyle hazmedebiliyordu sanırım.)

"Bunlar sahici değil."

"Sence sahici şeyler nedir peki?" diye sorardım.

"Benim," derdi. "Yiyorum, içiyorum, yatıyorum, geziyorum. İşte bunlar sahici. Hayat dediğin başka nedir ki?"

Beni kıskandığını da sanırdım. Kıskanmazmış. Oysa kıskanıldığımı düşünmek uzun süre gurarlandırmıştı beni.

"Adım Yılmaz," demişti.

Eşber'in koltuğunun altında, yanından hiç eksik etmediği o uzun, siyah çantası vardı. (Sahtiyan) İçinde kitapları, notaları, karanfil. Bir bankta oturuyorlardı. Ilık, esintili bir ilkyaz günüydü (Kıskanmazdı gerçekten. Yalnızca, Eşber'i, daha doğrusu Eş-

ber'in ona sağladığı kolaylıkları yitirmekten korkardı. Yeniden uzun açlık, yoksulluk günlerine dönmek istemiyordu.)

"Bir yerde çalışıyor musunuz?"

(Çalışmıyordu.

Ve artık ona ben bakıyordum. Dil derslerine gidiyordum. Piyano dersleri veriyordum. Âdab-ı muaşeret anlatıyordum. Çok darda kaldım mı, aileden kalma (ve de yangından) birkaç parça eşyayı elden çıkarıyordum.)

"Madem kalacak bir yeriniz yok, bu gece bende kaim. Sizi ağırlamaktan şeref duyarım."

(Sonra hep bende kaldı.)

Yüzünün bir yanında derin bir yanık izi vardı. Yüzüne ürkütücü bir güzellik katıyordu bu. O uyurken uzun uzun öperdim o yanığı. Kim bilir hayatının hangi yangınından artakalmıştı bu iz? Mum ışığı tutardım yüzünün bir yanına. (Tunç şamdanlarım vardı. Giderken onları da götürmüştü. Ben bu kez de Monseigneur Myriel Bienvenu rolüne çıkmıştım. Hayatım romanlardan çalınmış sahnelerle dolu. Ama belki de hayat dediğimiz gerçekten başka bir şey değildir.)

Pencerenin önüne oturttum bir gün. (bembeyaz patiska perdelerim vardı, güneş vuruyordu yüzüne. Onun portresini yapacaktım nihayet. Yanağmdaki izi en sona bırakacaktım. En sona. Hayatıma yerleştirir gibi yerleştirecektim o izi...)

Benimle birlikte olmasını, birlikte yaşamasını, ona bakıyor olmamı meşru ve anlaşılır kılmak için yapıyordum onun portresini. Diyordum ki ona:

"Sen benim modelimsin. Sen olmasan ben bu portreyi yapamam. Sana bakmaya mecburum ben."

Böylelikle onun erkeklik onuruna kol-kanat gerdiğimi sanıyordum. (Portresini yaparken onun bir gün gidebileceğini hissetmiş miydim? Yoksa tuvale çizdiğim korkum muydu?)

Az konuşurdu. Yalnızca bakardı. Uzun uzun bakardı. Sık sık sorardım ona: "Ne düşünüyorsun?" Omuz silkerdi. "Hiiç!" Saklıyor sanırdım, düşündüklerini söylemiyor sanırdım. (Gözle-

ri uzak sahiller gibiydi. Puslu ışıltılar dolanırdı gözlerinde. Baktığı her yerde kim bilir nice güzellikler, nice incelikler bulup çıkardığını düşünürdüm. İçli, hüzünlü bir dünyası vardı besbelli. Benim gözümde derin, ulvi bir insandı. Fırtınası vardı, yaralı bir yüreği vardı -Ben saracaktım- Eski zaman fotoğrafları gibiydi. Beyzi bir fotoğraf gibi. Biraz soluk, biraz kahverengi...)

Kimi zaman bal rengi saçlarını ortadan ikiye ayırır, başına eski bir fes geçirir, onu seyrederdim. Uzun uzun seyrederdim. (Beyzi portremdi benim) Ağırbaşlı, suskun, büyüleyici. Suskunluk hep böyle sevdalandırdı beni. Saatli Maarif Takviminin yapraklarının arkasında "Sakin Sular Derindir" yazıyordu.

(Derindir sanıyordum)

Portresini büyük bir aşkla yapıyordum. (Biliyordum sonunda o yara izine gelecekti sıra) O zamanlar ellerim böyle titremezdi. Fırçayı altıncı parmağım gibi tutardım. Ellerim kanatlanırdı. Portresi bitmemişti daha beni terk ettiğinde.

Yüzümde o eski, o tanıdık alevi duydum.

Bütün gece hıçkırıklar içerisinde "Ölüm ve Genç Kız"ı çaldım.

"Her beraberlik, sonunda bir düşmanlığa dönüşüyor," dedi Reha. Anjelik Fransızca şarkılar programına başlamamıştı henüz. Karanlık odada kurnalar kapılmaya başlanmıştı. (Karanlık oda en dipti. En görünmezdi. Küçük kare biçiminde bir odaydı. Küçük kubbesindeki sayılı gözler yeterince ışık sızdırmıyordu. Toplam yalnızca beş kurna vardı. Bu kurnaların başında hep hazır birileri bulunurdu.) Kapı açıldı yeni birileri geldi içeri. (Herkesin gözü kapıdaydı. Kapının her açılışı, kendi çağrışımına tutkun belleklere, en büyük aşkları vaat ediyordu. Her kapı açılışı bu büyük aşkı muştulayan kutlu bir andı. Sanki o sonsuz mucize gerçekleşecek ve içeri her belleğe hükümdar olan o beyaz atlı şehzade girecekti. O sonsuz sevgili.

Bu kapı, cennetin kapısıydı.

Umut hâlâ yaşıyordu, inatla, cehennemde bile...)

Fikret, göbektaşından fırladı. Yeni gelenleri karşılayarak, onlara, "Altı aydır ilk kez geliyorum abla," dedi. (Buraya gelmenin utancını hafifletecek gerekçeler arıyordu pek çoğu gibi) Reha, Fikret'in ardından, "Bu kan ne zaman gelsem burda, hâlâ altı ayda bir,gelmekten söz ediyor. Kime günah çıkarıyor allahınızı severseniz bu?" dedi. Sonra yanındaki arkadaşına döndü. (Arkadaşı Ankara'dan gelmişti. Hamama girerken lenslerini çıkarmak zorunda kaldığından çevresini iyi seçemiyor, bunu belli etmemek için gösterdiği çabadan ötürü de, söylenenleri anlamıyordu.) Bu hamamı görmeden Ankara'ya dönmek olmazdı. Reha, bir konukseverlik örneği göstererek konuğunu burada ağırlıyordu. Sonra Eşber'i göstererek (Eşber, gösterisine başlamamıştı henüz; yalnızca kullanılmış peştemalleri topluyor, erimiş sabunlan ayak altından süpürerek bir faraşa topluyordu): "İşte Eşber, bu," dedi. "İnsan değil, bir mucizedir kendisi. Altı dili anadili gibi bilir. Çok güzel piyano çalar. Köklü bir klasik müzik bilgisi vardır. İyi bir edebiyat kültürüne sahiptir. Uzun yıllar piyano ve dil dersleri vermiş, kimi eski istanbul'un iyi aile çocuklanna âdab-ı muaşeret öğretmiş. Şimdi de burada peştemal tutuyor, bahşiş topluyor."

Ankaralı konuk, parmaklannın arasını açа açа, elini korumak ister gibi göğsüne bastırarak, düzmece bir ses ve şuh bir edayla kesik kesik "Aaa!" dedi. Yalnızca şaşırmış, gerçekteyse hiç ilgilenmemişti bile.

Reha, gözlerini bir süre çevresinde gezdirerek, "Her şey ne kadar gerçek olmaktan uzak," dedi. "Galatasaray Lisesi'nin ardında bir köstebek yuvası. Ahh sürgündeki kraliçe!"

Sürgündeki kraliçe, elindeki faraşa erimiş sabunlan topla mış çıkıyordu ki, ardından "faraş! faraş!" diye bağırdılar.

Ankaralı konuk "Ne kadar büyütüyorsunuz hayatı," dedi.' "Ne kadar idealize ediyorsunuz. Hiçbir şey sizin zannettiğiniz kadar trajik değil canım. Bırakın bu acı edebiyatını!"

Reha, bıraktı bu acı edebiyatını. Konuğunun yalnızca "eğlenmesi gerekiyordu.

Korkum bitmişti.
Artık bir daha hiçbir fırçaya tutunamayacaktım.

Sokağın gürültüsü çoğalıyor. Kimi küçük çingene aileler serpilmiş evlerin alt katlanna, bodrumlara. Açık pencerelerden çingenece sözler, şarkılar dökülüyor sokağa. Kimi koyu esmer kadınlar, köpürtülmüş leğenlerde çamaşır yıkıyorlar, başlannda incecik tülbentleri, boyunlannda altınları, donsuz çocuklar oynuyorlar kapı önlerinde. ("Bir Pratolini çevirseydim bari," diye düşünüyor Eşber. Onun her sayfasında bir Ceneviz sokağı vardır) Sonra uzun uzun çingeneleri gözlüyor. Onlan sevdiğini düşünüyor Eşber. "Sırtlannda tarihin yükü yok hiç olmazsa. Korumaya çalıştıktan hiçbir şey"

"Koruyacak hiçbir şeyin yok muydu baba?"

Gecikmiş bir sözdü bu. Çok gecikmiş. Düşünülmüş de değildi üstelik. Ansızın dökülüvermişti dudaklanndan. (Babasının ölümünü söyledikleri zaman) Ne demek istediğini ilk anda kendi de anlamamıştı. Nereye bağladığını, neyi düşünerek söylemiş olabileceğini? Sonra sonra anladı. O yangını bir kez daha anımsadığında.

Fatih'te otururlardı çocukken. (Eskiden, çok eskiden) Ahşap evlerin birbirine yaslandığı, omuz verdiği yanık yüzlü evler sıralanırdı sokağın iki yanında, (her sokak başka bir ülkeye açılırdı sanki) İki katlı ahşap bir evdi. Akşamlan annesi mangal yakardı kapısında. (Çalkantılı yıllarda yitirilenlerin acısını ailesinden gizlemeye çalışırdı) Ölçülü, terbiyeli, suskun, incelikleri olan hüzünlü bir kadındı. Sonunda bunayarak öldü. Tarihin sersemlettiği bütün o soyluların yaşlılığı bunamaya açılıyordu. O sonsuz unutkanlığa kilitleyerek kendilerini, ölümü öyle karşılıyorlardı. Ancak öyle karşılıyorlardı.

(Oysa ki her şey eşyaların eksilmesinden belliydi.)

Ovulmuş tahta basamaklar, pirinç mangallar kalmış çocukluğundan. Ölümsüz eşyalar. Belleği hep aynı fotoğrafları bırakmış çağrışım albümlerine. Sonsuz kilerler, sonsuz camekânlar, derin çekmeceler.

Eşber, annesiyle yatardı geceleri. Koyun koyuna. Onun sıcaklığında dinlendirirdi taptaze acılarını. Hayatın farkına erken varan bütün çocuklar gibi ölesiye mutsuzdu. Beyaz dantelli uzun, alçak bir yastığa birlikte başlarını koyarlardı. Annesi masal anlatmazdı Eşber'e. Kendi çocukluğunu anlatırdı.

En güzel masallardı bunlar.

Her ikisi için de...

Yorganları mavi atlas kaplamalı, sırma işlemeliydi. Pirinç karyolanın iki yanında üzerinde iki karpuz lamba taşıyan, fildişi renkte iki komodin dururdu. Bir de su dolu bir billur sürahi. (Annesi geceleri sık sık su içerdi. Su bardağının üzerine tığ işi bir dantel örterek, tozdan korurdu) Her uyku vakti, Eşber için, tatlı, yumuşak, kaygusuz bir serüven gibiydi. Hiç kimsenin olmadığı, yalnızca annesiyle paylaştığı bu zaman dilimini her şeyden çok seviyordu.

Eşber'le annesinin birlikte yattıkları yatak odası birinci kattaydı. Odanın tam üstünde, ikinci katta da babasının yatak odası vardı. (Onun odasına girilmezdi) Yalnız yatardı babası; huysuz, aksi bir adamdı. Her iki katın sahanlıklarını birbirine ahşap bir merdiven bağlardı. Eşber'in günboyu yüzlerce kez inip çıktığı, oyun oynadığı, basamakları tertemiz ovulmuş bu merdivenler onun ülkesiydi. Ahşabın ıslak kokusunu seviyordu. Belleğinin bütün çocuk imgelerini buraya sığdırıyor, burada gerçek kılıyordu. Sokağın savrulmuşluğu yoktu bu merdivende. Küstüğü zaman, o merdivenin bir basamağına oturur, çenesini iki elinin arasına sıkıştırarak, dudaklarını büzüştürür, gözlerini uzaklara, ta uzaklara dikerdi. (O merdiven onun ülkesiydi) Herkes anlardı ki Eşber gene bir şeye küsmüş.

Bir gece yansı, şiddetli alevlerin camlarda büyüyen kızıllı-

ğıyla uyandılar. Annesi yataktan fırladı. Bütün pencereler yanıyordu. Eşber, ansızın sürahiyi kaptı, elinde sımsıkı tuttu, sahanlığa fırladılar. (Bir eli annesinin elinde, bir elinde sürahi) Sokaktan sesler, çığlıklar, haykırışlar geliyordu, (çok mu geç kalmışlardı? Eşber'e bütün istanbul yanıyormuş gibi geldi) Tam sokak kapısına vardıklarında babasını anımsadı. Sokak kapısından çıkacakken tam, annesinin elinden kurtularak gerisin geri döndü. (Babası hâlâ uyuyor olmalıydı) Merdivenleri büyük bir hızla tırmandı. (Basamaklar da yanacak mıydı? İçi sızladı...) Babasının yatak odasının kapısına geldi. (Yasak bitiyordu. Eşikteydi. İlk kez açacaktı odanın kapısını. Odanın içini ilk kez görecekti) Kapının seramik tokmağına asıldı, tokmağı çevirdi, kapıyı ardına dek hızla itti. (Babasının kızmayacağından emindi. Gizli bir gurur duyuyordu. Bir yasağı böyle bir özveriyle çiğnemişti ancak. İşte babasına ulaşmıştı...)

İlk olarak ayaklarının ıslandığını duyumsadı. (Sürahi elinden kaymış, büyük bir şangırtıyla tuzla buz olmuştu. Kırık cam parçalan dağıldı dört bir yana) Oda bomboştu. Yatağının eteklerinde terlikleri duruyordu. (Terlikleri tanıdıktı) Belli ki aceleyle yorganı üzerinden atmış, telaşla dışan fırlamıştı, (terliklerini bile giymemişti. Bu denli korkak mıydı? babası? Ve odalannın önünden geçip gitmişti) Koltuğun üzerinde ropdöşambn duruyordu, (şarap rengi bir kadife koltuğun üzerinde, yüzü eprimiş, havı dökülmüş o koltuğun... nerde görse hemen tanıyacağı...) Yorganı sim işlemeli değildi. (Küçük bir odaymış. Tek koltuk, tek iskemle. -Her şey tek bu odada- tek kapılı, aynalı bir gardrobu vardı. Aynada tutuşan evler kendine getirdi Eşber'i. (Göreceğini görmüştü artık) Usulca çekti odanın kapısını. (Bütün oda bu kadardı. Yasak bitmişti.)

Merdivenleri ağır ağır inmeye başladı.

Tahta gıcırdıyor, iniltili sesler çıkanyordu. Şimdi Eşber basamaklann birine çöküp, çenesini ellerinin araşma almak ve uzaklara çok uzaklara sonsuza dek bakmak istiyordu.

Yorgundu, yorulmuştu.

(Konsolun üstünde ilaç şişeleri duruyordu. Hasta mıydı babası? Kimi geceler babasının üst kattan gelen öksürük seslerini dinlerken hiç düşünmemişti bunu. O seslerle yalnızca babasının varlığını duyuyor, seviniyordu. Hatta babasının kendisine verdiği işaretler olarak düşünüyordu o öksürükleri. Gene de yalnız değillerdi. Annesiyle kendisi. Bunu düşünüyordu.) Sesler geliyordu kulağına; dışarıda çığlıklar, bağırışlar çoğalmıştı. Pencereler alev içindeydi. Ateşten direkler sarmıştı ilk katın sahanlığını. Sokak kapısına vardığında bütün mahallelinin sokağa, kapılarının karşısına toplandığını gördü. O kalabalığın arasında korku, hayret, şaşkınlık dolu babasının yüzünü gördü. Annesi, babasının ardına sinmiş, omzunun üstünden bakıyordu kendisine. (Eşber, artık geceleri yalnız uyumak istiyordu) Babası, sinirli sinirli kollarını oğuşturuyordu. (Dışarı fırlarken kapılarının önünden dümdüz geçip gitmişti demek. Demek geceleri kendisi için öksürmüyordu) İnsanlar korkak, şaşkın, sevinçli kendisine bakıyorlardı. (Çocuklar, -yangının tadını çıkaran- kaygusuz çocuklar da vardı.) Babası korkulu anlar yaşamış olmanın gösterişli kızgınlığıyla azarladı Eşber'i:

"Nerde kaldın be oğlum? Çok korkuttun bizi!"

Eşber, başını kaldırdı. Babasının gözlerinin içine dimdik baktı.

Artık büyümüştü.

Başını kaldırarak Galatasaray Lisesi'nin bahçe çevirmesine baktı. (İnsanlar büyüyorlardı. Doğuyor, yaşıyor sonra ölüyorlardı. Hepsi buydu. Bu kadardı. Bütün hayat.) "Onca lisan öğrendim, hâlâ insanlarla doğru düzgün konuşabilmiş değilim," diye geçirdi içinden. "Her lisan bir insan değil, her lisan bir yalnızlık" Kaç yıldır piyano çalmayı da unutmuştu. (En çok piyanosu için üzülmüştü.. İlkine benzeyen simsiyah, upuzun kuyruklu bir piyanoydu. Bir bedeldi, bir yangın bedeli) Derin derin içini çekti Eşbe,r, "Zaman da zalim, insanlar da," dedi. Çingene kadın çamaşırını bitirmiş, leğendeki kirli suyu sokağa döküyor. (Penceresinden evinin içi görünüyor. Masmavi yastıklar vardı evin her bir yanında, çığırtkan renkler) "Bu çingeneler eşyayla alay ediyorlar," dedi. Galatasaray Hamamı'na çıkan merdivenlerden birkaç kişi iniyor. H. sokağında çocuklar oyun oynuyorlar salkım saçak, kaygusuz. Duvar, düşündürdüklerinden uzak kayıtsız, üstündeki otlan esintiye uzatarak eğleşiyor, sanki zaman öldürüyor. Masum bir istanbul görüntüsü... (Ama niye her baktığı şeyde gene de ölümü görüyor? Niye her şey ona ölümü çağrıştırıyor?) Acısını gizleyen soylu bir görünüşü vardı bu masum görüntünün. Akşamüstü kızıllığı dağılıyor görkemini saklayamayan sokağın külrengi göğünde.

"Bir Rum kadını sevdalanmış buna. (Yüzü sevda çağırırdı) Beyoğlu'nda bir pastanede tanışmışlar. (Cebinden harçlığını hiç eksik etmezdim. Her sabah daha o uyanmadan gizlice pantolonunun cebine yerleştirirdim) Kadın barların birinde şarkıcı. İşveli, genç, biraz tombulca. Belli ki o da şefkate muhtaç, (ona çok acıdım. Ey şefkat! sen ne kadar yanıltıcısın!) Sonra onunla kaçtı, o Rum kadınla. Hiçbir şey söylemeden, veda bile etmeden gitti. (Fransızca dersinden dönmüştüm. Elimde bir kutu fondan vardı. Tophane'deki evdeydik o zamanlar. Dolapları fildişi beyazıydı. -Annemin komodininin aynı renginde- Bomboştu. Bütün askılar bomboştu. Benim gömleklerimi de, ipeklilerimi de, fularımı da, boyunbağlanmı da almıştı. Gümüş çerçeveler -içinden resimlerini sökmüş, almış- ve o iki şamdan, uzun kış gecelerinde

gizime ortak olan o iki şamdan, -tuvalimde fırçaların olduğu kadar onların da hakkı vardı- Hiç olmazsa konsolun üstüne, aynanın önüne beyaz bir zarf içerisinde bir veda mektubu bıraksaydı. (Nasıl da saklardım o mektubu) Çekti, gitti. Hiç gelmemiş gibi. Hiç olmamış gibi. Günlerce avare dolaştım. Ağzıma bir lokma olsun bir şey koymadım. Hiçbir dersime gitmedim. Tam iki gözyaşı şişesi doldurdum.

"Hanımefendi, reca ederim onu bana bırakın."

O Rum şarkıcı kadın ağız dolusu gülmüştü bana. (Altın dişleri vardı ağzının bir kıyısında. Birkaçı da dolguydu, hemen belli oluyordu) Duvarlarında yırtık afişler vardı. Pis, bakımsız bir odaydı. Duvarları gene de pembe renkteydi ama. (Glayöl götürmüştüm; daha kibar davranabilirdi) Aynasının çevresindeki ampullerin hepsi yanmıyordu. Tırnaklan ateş kırmızısı parlıyordu. Sağa sola rastgele fırlatılmış şifonlar, gupürler, janjanlı elbiseleri vardı. (Hiç unutamadım) Bir de eski bir paravan duruyordu bir köşede. (Onun sevgilisinin odası böyle mi olmalıydı?) Kurumuş bir pudrayı parmaklarıyla ezerek yüzünü patpatlıyordu. Kahkahaları durmuyordu. Dişlerine ruj bulaşmıştı. Kırgın kırgın glayöle bakıyordum. Ağlamamak için güç tutuyordum kendimi. Dudaklarımı ısınyordum. Ne hakkı vardı bana böyle davranmaya.

Bense;

Kadındır, anlar sanmıştım.

O gittikten sonra portresine devam edemedim, üzerinde beyaz bir örtüyle şövaleye takılı kaldı uzun zaman. Günlerce öylece durdu. Giderken portrenin üzerine bir avuç bok sürmüştü. (Sol yanağının üzerine vurmuştu boku. Benim hep o en sona sakladığım o yanık izinin bomboş kalmış yerine...)

Aylarca sakladım o portreyi. Evet belki bir sanat eseri değildi ama, bir hayat eseriydi.

Anjelik'in gösterisinden önce Muhasebeci Muhsine, peştemali beline bağlayacağı yerde, boynundan bağlayarak değişik elbise kreasyonları deniyor göbektaşının üzerinde. (Herkes çocukken gizlice annesinin elbiselerini giydiği aynanın önünde sanki) Az sonra daha çok Sezen Aksu'nun şarkılarından yapılmış potbörisini sunacak. Dökülen saçlarının arasına nikâh şekerlerine düğümledikleri kolalanmış kumaştan yapma çiçekler yerleştiriyor. Simsiyah, kıvırcık saçlan şimdi bir kara alay gibi. (Kıvırcık saçlarından ötürü, kızdılar mı "Koyunbaş Muhsine" de diyorlar ona) Programını sunarken, bir adının da "Çöl Hurması Muhsine "ye çıkmasına neden olan oryantal figürlerini de hiç eksik etmeyecektir. (Her türlü adın takıldığı "Hamam Perisi Muhsine"nin gerçek adını ise hiç kimse bilmeyecektir.)

Muhsin genellikle çirkin, albenisiz bulunduğundan, Reha'nın kıçından hiç ayrılmaz, onun kimi ayak işlerini görür, sonra da Reha'dan artakalan, Reha'nın canının çekmediği ya da beğenmediği kimi erkeklerle yatardı. Reha, onun için güvenli bir korunaktı. Hep arkada, ikinci planda kalmayı kabullenerek Reha'nın isteklerini yerine getiriyordu. Onun silik ve ikincil kişiliği de Reha için bir güvenceydi. Reha hep merkez olmalıydı, her toplantıda, her yerde. Aralarında hiç bir yarışmaya yer bırakmayacak bir eşitsizlik vardı. Bu yüzden çok iyi arkadaştılar.

Reha, hep çevresinde kendi dileklerini yerine getiren birileriyle gezerdi. Kaprislerini çeken, huysuzluklanna katlanan ama sürekli yanında bulunacak birilerine gereksinirdi. Yalnızlığa katlanamazdı. Geceleri bile ışıklan söndürmeden yatar, radyonun düğmesini de açık bırakırdı. En kabank telefon faturalannı ödüyordu. Gece yarılarına dek telefonla konuşurdu. (Her an bir ses, bir soluk... Sessizlik hiç olmamalıydı...) Reha'nın içki sonrası dağıtmalarında onu kollayacak, cigaradan tıkanmış ciğerinin boğulayazan öksürük nöbetlerinde onu nazlandıracak biri olmalıydı yanında. Muhsin'in bütün dizginlerini tutuyordu elinde. Muhsin'in bütün zaaflannı, noksanlarını biliyor, bunlardan yeterince yararlanıyordu. Muhsin, dar omuzlan, küçük kemikli ince bede-

ni, sırtından fırlamış kürek kemikleriyle acıma uyandırıyordu Reha'da. Acımak, zalimleştiriyordu Reha'yı. Muhsin, Reha için onsuz yapamadığı zavallı bir hamam böceğiydi.

Her pazar birlikte serilirlerdi göbektaşına. Reha'nın göz koyduğu erkeklerin dışında herkese asılabilirdi Muhsin. Reha'nın reklam filmlerinde oynattığı birine karşılıksız bir aşkla bağlanmıştı uzun süredir. O çocuğu görebilmek, onunla kimi yemekli akşamlar geçirebilmek için Reha'nın her dediğine boyun eğiyordu. Çocuğun geleceği Reha'nın ellerindeydi. Çok yakışıklı, kendine tapma ölçüsünde hayran, hayatta en büyük tutkusu ünlü bir artist olmak olan bu çocuk, Reha'nın karşısında ezilip büzülüyor, onun her isteğini yerine getirmeye hazır bir köpek gibi yaltaklanıyordu. Gerilimli uzun günlerin sonunda bir gece, Muhsin salonda otururken, yatak odasına çekildiler birlikte. Muhsin'e inme inmiş gibiydi. Hiçbir şey söyleyemedi. Bomboş gözlerle pencereden görünen Boğaz köprüsünün ışıklarına bakıyor ve sonsuzluğu düşünüyordu. Ağlamak, haykırmak, bağırmak, kaçmak, ölmek hiçbiri ama hiçbiri hiçbir şey değildi.

Güzelliğinden başka hiçbir şeyi olmayan bu çocuğa ne anlatabilirdi sevdalı yüreği?

Hiçliği mi?

Az sonra Reha'nın ağdah sesi duyuldu içeriden:

"Muhsin! Selpak almayı unutmuşum, bir paket selpak açsana!"

Kapının aralığından birkaç kâğıt peçete uzattı Muhsin.

Bu da geçerdi.

Kimi zaman Muhsin'i gülünçleştirmek pahasına, başkalarına eğlence çekiyordu. Reha'nın evindeki yemekli gecelerde iri gözlerinin çevresini kalın çizgilerle sürmeler, boyanır, başına san peruklar, sırtına siyah şifonlar geçirerek konuk laçolan güldürüp

eğlendirirdi. (İnsanlarla kendi arasındaki dengeyi ancak gülünç ve zavallı olduğu zaman buluyordu Muhsin) Reha, reklam filmlerinde harcanmış yönetmenlik düşlerinin ve yarım pörçük toplumculuk sevdalarının hıncını; hayatının her anında, her olayda hükmederek, başkişi olarak, yönetmenlik yaparak çıkarıyordu. Her olay kendi denetiminde gerçekleşmeliydi. Kendi duygusal süreçlerine göre başkaları üzerinde egemenlik kuruyordu. Herkes üzgünken saçma keyfler yaratır; herkes neşeliyken de hayatın sırrına ermiş, görünmez trajedilerin farkında olan filozof rolünü oynardı. Bu duygusal gel-gitleriyle bulunduğu toplulukta herkesin keyfini kaçırır, herkesin burnundan getirirdi. Bu yüzden genellikle evinde toplantılar düzenler, her toplantının başoyuncusu olmak hakkını böylelikle elde ederdi. Muhsin ise, her zaman nedime rolündeydi. Hiçbir zaman kendini öne çıkarmazdı. Gelenlere kapıyı açmak, sofraya tabaklan koymak, konuklan ağırlayıp, eğlendirmek gibi görevleri vardı. Ne ki Muhsin'in bu eğlendirme işinin ölçüsünü de iyi ayarlaması gerekiyordu. Zekâ oyunlan ve espri yapma, herkesi şaşırtan, herkeste hayranlık uyandıran söz canbazlıklan, hatta başkalannm başından geçen serüvenlere sahip çıkma hakkı hep Reha'nındı. O, ana kraliçeydi.

Reha ancak iki kişilik söyleşilerde iyi bir insan olurdu. Yumuşacık, sevecen, dost. Onun da cehennemi başkalanyla başlıyordu. Birçoğu gibi.

Muhsin salonda havayı yumuşatıp, renklendirmeye çalışırken, o her seferinde yatak odasında uzun uzun hazırlanarak, ve her seferinde biraz geç kaldığı için özürler dileyerek büyük bir görkemle çıkardı salona. Boyunun kısalığını kapatan sabo takunyalan, yağlanmış göbeğini saklayan bol japon kimonoları ve dökülmeye yüz tutmuş saçlarından dikkati uzaklaştıran bir siyah bant çatardı alnının üstüne -böylelikle hem gözlerini çekik gösteriyordu, hem de alnındaki kınşıklıkları topluyordu- Muhsin artık geriye çekilebilirdi.

Onun sahnesi bitmişti.

"Nerden de aklıma düştü Muhsin?" dedi Eşber. "Ne zamandır görünmüyordu ortalıkta. Kim bilebilirdi böyle olacağını? Ahh kimselerin yarını yok!"

Tophane'de oturuyordu Muhsin. Çift kanatlı kapılan, seramik tokmaklan olan eski bir istanbul evinde. Ahşap yüzlü bir yapıydı. Pencereleri aşağıdan yukanya doğru açılıyordu. İyi bir Muhasebeci olduğu söyleniyordu Muhsin'in.

"Mahalleliye dikkat et canım," dedim. "Yakmasınlar evini." Şaşkın gözlerle baktı bana. (İri, fincan gibi nefti gözleri vardı. Çok güzeldi gözleri, sanırsın çocuk gözleri, öyle masum, hilesiz.)

"Sen nereden biliyorsun?" dedi.

"Neyi?" dedim.

Sustu, yutkundu. Anlamamıştım. Ona o yangını anlattım. (İkinci yangını) Hem üzüldü, hem de tuhaf bir biçimde -anlayamadığım bir nedenle- rahatladı. Nerdeyse sevinmişti bile diyeceğim. O zaman üzerinde durmamıştım bile.

"Yılmaz beni terk ettikten uzun bir süre sonra, kendimi yeniden toparladım. Yeniden derslere başladım. Gerçi kolay olmadı, ama mecburdum. Parmaklarım ağırlaşmıştı eskisi gibi çalamıyordum. (Bütün kelebekler ölmüştü) Schumann'ın kimsenin hayatında yeri yoktu artık. Eski aileler de kalmamıştı. Çocuklanna âdab-ı muaşeret dersleri verdirenler de çıkmıyordu. (Yılmaz'la birlikte hepsi gitmişlerdi) Bildiğim dilleri unutur olmuştum. Ders verirken dalıp gidiyordum. Tophane'deki ahşap ev elimdeki son sığınaktı artık. Kırgın kırgın denize bakan, camlan kırılmış, pervazları düşmüş, cihannümasmda güvercinler guruldayan bir ev. Her geçen gün talebelerim azalıyordu. (Beni beğenenler azalıyordu. Arkadaşsızlık çekiyordum. Hayat ağnma gitmeye başlamıştı artık.)

Beethoven'in *Für Elise'mi* çalıyordum.

Mahalleden alay etmeye başlamışlardı epeydir. (Farkıma varmışlardı) Mahallenin delikanhlan önümü kesiyor, beni itip kakıyorlardı. (Ben öyle muamelelere alışık değildim) Başımdan kepimi alıyor vermiyorlardı. Kepimle top oynuyor, birbirlerine atıyorlardı. O insandan ötekine gidiyor, böyle yapmamalannı reca ediyordum. Beni dinlemiyorlardı. Ben bu hallere düşecek insan mıydım? Mahallenin maskarası olmuştum. (Bir yerden ne olduğumu duymuşlardı mutlaka) Keşke taşınmasaydım bu eve. Ahşaptır diye taşınmıştım. Ben geçerken ardımdan bağınyorlardı: "Beşlik! Beşyıldız! Dümbelek! Verek!" (Hiç duymazdan gelirdim. Yüzüm kızanrdı, hicap duyardım onlar adına) Nasıl bu kadar çirkinleşebiliyordu bu insanlar. Hayatta hiçbir şeye hörmetleri yok muydu? Hiç mi âdab-ı muaşeret bilmiyorlardı? Tehdit ediyorlardı beni. Mahalleden kovuyorlardı. Birkaç kez pencereme gece yansı taş attılar. Camlanmı kırdılar. "Evini ateşe veririz!" diyorlardı. Korkular ve hüsranlar içerisindeydim. Baba ocağının bu son yadigânnı terk etmeye gönlüm elvermiyordu. Artık kimseye görünmemek için geceleri geç dönüyordum eve. Orda burda vakit öldürüyordum. Gene bir gece ağır ağır eve dönerken, gökyüzüne bulaşmış bir kızıllık aldı gözümü. (Odasının penceresini aralık bırakmıştı babam. Nefes darlığı çekiyordu) İnce bir esinti, rüzgâra dönüşmüştü. Üşümeye başlamıştım, kollanmı oğuştururken nedense o eski görüntü düşüverdi gözlerimin önüne. Yangında üşüyen babam. Evime yaklaştıkça alev ve dumanlar büyüyordu. (Kendi ayazından üşüyor olmalıydı. Yüreğinin ayazından) Gözlerime yapışan bu eski görüntülerden miydi gökyüzüne sıçrayan bu kızıl lekeler?.. Sokağa vardığımda evimi ateşler içinde buldum. Cihannümaya dek yükselmişti alevler. Güvercinler guruldamıyordu. Çevreyi büyük bir kalabalık sarmıştı. Herkes sessiz ve içinden konuşuyordu. (Kimse üzgün değildi. En çok buna üzülmüştüm) Yılmaz içeride yanıyordu. Piyanom içeride yanıyordu. -Artık hiç piyanom olmayacaktı- Gençliğim içeride yanıyordu. Herkesle birlikte eve sessiz ve

uzaktan baktım. (Gülümsüyordum, çaresizdim.) O koca kalabalığın içerisinde babam da durmuş, habire kollarını oğuşturuyordu. Başımı çevirsem hemen ardımda onu görecektim. Omuzunun arkasından annem bakacaktı. Evin kapısından az sonra ben çıkacaktım. Kalabalık aynı kalabalıktı. Ve bu yanan artık son istanbul'du. Bundan başka istanbul yoktu. Biliyordum. (Eski istanbul'un yangın seyretme meraklıları, her yangına koşturan insanlar kendilerini yakmışlardı sonunda. Tarih yanmıştı.) Herkes ilgiyle, merakla bana bakıyor, bir şeyler söylememi bekliyordu. Kalabalığın arasından sıyrıldım, birkaç adım öne çıktım. Usulca başımdan kepimi aldım ve yanan alevlerin ta ortasına fırlattım.

Ardıma döndüm. Herkes bana bakıyordu. Kapıdan çıkmıştım işte. Herkesle yüzleşiyordum şimdi.

"Bu hiçbir şey değil," dedim. "İlk yangından artakalmıştım ben!"

Akşam iyiden iyiye koyuluyor. Hamam, kadınlar için çoktan kapanmıştır. Her gün saat beşten sonra erkekler damlamaya başlar. (Şimdiye ilk müşteriler kurnaları kapmışlardır bile) Pazarları bütün gün erkekler içindir. Bu yüzden en şenlikli günüdür pazar. Çırak çocuklar, lümpenler, bitirimler, kostaklar gelir, taksi şoförleri, erkek kuaförleri, küçük esnaf, uzak fabrikalardan işçiler. Daha niceleri. Hamam ucuzdur, Madam para delisi, seks bedava. Daha ne? Bakımsızdır hamam; sulan ılık akar, soyunma odaları da temiz değildir. Ama salonunda büyük boy Viyana aynaları her şeyle alay eder gibi durur. Nice mutsuz eşcinsele, hamama girerken ya da çıkarken, dökülmüş sırlarına karşın, yalancı umutlar dağıtır, düşlerini tazeler (Alice'in büyülü aynası gi-bi...)

Her şeye karşın her şey yolundadır.

Olmak zorundadır.
Kendini çevreleyen yaldızlı oymalanyla görkemli bir çöküşün simgesi gibi durur hamamın bekleme salonunda. Ve hep orada duracaktır. Buna en çok Eşber inanır. Eşyanın da bizde hakkı vardır.

Sokağın başında iki kişi belirdi. Eşber, neden sonra tanıdı Reha'yı. Gözlerinin artık eskisi gibi seçemediğini düşündü. Sanki gözlerinin önünde hep o leylak tüller uçuşuyor. (Muhsin öldükten sonra yeni biriyle geziyor Reha. Muhsin'i unutmuş gözükmek istiyor. Oysa her davranışı Muhsin'e ilişkin bir çağrışım taşıyor) Eşber'i görünce gösterişli bir coşkuyla el salladı. (Niye böyle her şey abartılı yaşanıyordu? niye her davranışımız gecikmiş bir müsamere gibiydi? herkesin ayırdında olduğu ama hiç kimsenin vazgeçemediği bu sancılı oyun, bu patetik komedi niyeydi? -daha el salladığı anda bunları düşünmeye başladı Reha)

"Ablaa! Elindeki torbada ne var gene?" diye sordu.

Eşber, alçakgönüllü, sahici bir utangaçlıkla:

"Yeni kreasyonlarım var," dedi. "Eminim çok seveceksiniz. Kendi el emeğim, göz nurum!"

Sonra hep birlikte aşağıya saptılar. Eşber, "İyi oldu geldikleri, gene düşüncelere dalmışım," diye geçirdi içinden. Sokağın köşesindeki kafesli pencerede iki kadının kendini alaylı gözlerle izlediğini ayrımsadı. "Gene çok daldım herhalde," dedi. İşine başlamanın coşkusu, telaşı kaplamıştı içini. (Biliyordu gene gecikmişti. Madam bir şey söylemeyecekti belki ama kırgın kırgın bakacaktı. Ne güzel! Hâlâ kırgınlıklarını yalnızca yüzüyle, suskunluğuyla anlatan insanlar kalmıştı) Reha uzun uzun bir şeyler anlatmaya başlamıştı. (Eşber dinleyemiyordu) Kendini sürekli konuşarak koruyan insanlardandı. (Susmak yalnızlıktı) "Ne güzel, bir işim var gene de," diye düşündü Eşber. "Çocuklara hiz-

met ediyorum." Sonra yüksek sesle: "Gerçi bir anaokulunda çocuk bakmak isterdim, ama bana yaptırmazlar ki o işi. İnanın çok iyi bakardım," dedi.

Reha bir şey anlamadı bu sözlerden, ama gene de gülümsedi.

Aşağıya doğru kıvrılan dirseğin köşesinden içeri doğru saptılar. Küçük bir taşlıktı burası. Sağında küçük bir hurdacı dükkânı vardı. Taşlığa kimi hurda parçalan yığılmıştı. "Bu hurda yığıntıları buraya çok yakışıyor," dedi Reha. Sonra zehirli bir gülümsemeyle kendine acıdı. Hurdacının önünden geçtiler. Bir basamakla genişçe bir sekiye çıktılar. Sekide mahallenin küçük çocukları el ele tutuşmuşlar, oynuyorlar. Rengârenk çamaşırlar asılı iplere. Çocuklar her şeyin uzağında el ele dönüyor bağıra çağıra, hep bir ağızdan bir okul şarkısı söylüyorlar:

"Türkiyem! Türkiyem! Sen ne güzel ülkesin!"

Kapının yanında, az ötede hamamın kubbesi duruyor. (Kapıdan sonra uzun bir merdivenle aşağıya iniliyor, hamamın ana kapısına ulaşılıyor.)

Kubbenin üzerinde kubbeyi süsleyen cam gözler vardı. Hamamın bacası kesik kesik tütüyor. Kubbenin üzerinde Madamın kedisi dolaşıyor. Kedi, Eşber'i görünce bir an duraladı. Gözlerindeki parıltıyı bildi. Gerindi. Sonra hırçın adımlarla kubbenin üzerinde camdan cama atladı.

"Haydi inelim," dedi Reha yanındaki yeni arkadaşına.

Merdivenleri inip, iç kapıya ulaştıklarında çocukların okul şarkısı hâlâ sürüyordu.

"Los Arboles Mueren de pie"

Alejandro Casona

Eski, ağır, kararmış bir soba hamamın tam ortasında duruyor. Geniş salonun sessiz ve soğuk havasını yalnızca duruşuyla bile ısıtıyor sanki. Sobanın yanındaki cilası dökülmüş, genişçe bir tahta koltuğun üzerinde Madam oturuyor. Koltuğun hemen önüne konmuş uzun, genişçe bir tahta sıraya hasta ayaklarını uzatmış dinlendiriyor. Gözleri ve yüzü aşağıya doğru akmış sanki. Kucağına çöreklenmiş kedisinin sırtını sıvazlayarak, kopuk kopuk şeyler düşünüyor. (Epeydir düşünceleri arasında bağlantı kuramıyordu. Belleği denetimini yitirmişti. Görüntüleri ve imgeleri yaşıyordu yalnızca. Bütün hayat, yaşanılan an'dı artık. Ne gelecek vardı, ne de umutlar. Kopkoyu bir belirsizlik ve durgunluk içindeydi Madam. Kendini ölü bir göle benzetiyordu. Bir gün çok derinlerinden büyük bir ejderha çıkacaktı.)

Madamın gözkapakları, gözbebeklerinin yansına dek düşüyor, bakışlarına ürkütücü bir derinlik, bir ölüm sessizliği kazandırıyor bu. Sanki öte dünyadan bakıyormuş, o dünyadan bir şey taşıyormuş gibi bu gözler, hiç kimseyle, hiçbir şeyle ilişkisi kalmamış gibi... Hayata karşı büyük bir kayıtsızlık okunuyor bu yüzde. İlk bakışta anlaşılıyordu ki, artık onun için hiçbir mucize kalmamıştı. Olamazdı.

Bembeyaz saçları (gümüşsü bir parıltı geziniyor saçlarının arasında) başındaki ince, siyah örtüyü tutmuyor, omuzlarına kayıyor. (Bir ikonaydı Madam. Onuru geri verilmemiş bir ikona.)

Hamamın bekleme salonu tenhaydı henüz. Viyana aynalarının önü boştu. Sessizliğe bir derinlik kazandırıyordu bu. (Aynaların ölgün parıltısı, sanki tarih seğiriyor durgun yüzeylerinde)

Az önce kadınlar apar topar çıkmışlardı. Birkaçı çıkmadan önce kirlileri toplamış, peştemalleri katlamış, soyunma odalarına çeki düzen vermişti. (Madam bunlardan yıkanma parası almazdı. Yoksul kadınlardı bunlar) Bir sessizlik çökmüştü bu eşyasız salona. (Sessizlik, bir saygınlık kazandırıyordu.)

İçerde Suat Bey, göbektaşına boylu boyunca uzanmış, teker teker kurnaların suyunu açmış, su sesi dinliyor. (Kendini dinliyor) Cehennem ırmaklarının ateş rengi parıltısı sinmişti gözbebeklerine, gözbebekleri korkuyla büyümüş kubbeyi deliyor.

(Irmakların denize döküldüğü yerler vardır)

Sıska, cılız bir kediyi derenin kıyısındaki çalılıklara götürmüşlerdi. Üç beş erkek çocuğuydular. Ellerinde paslanmış bıçaklar, kör makaslar, ince tel çubuklar vardı. Sırtüstü yatırmışlardı kediyi, dümdüz upuzun bir taşa. İçlerinden biri (en büyüğü) doktor olmuş, usul usul kedinin karnını yarmaya başlamıştı. Hayvancağız uzun uzun çırpınmış, kendini tutanların naylon eldivenli ellerini tırmalayarak hayata tutunmaya çalışmıştı. Herkes büyük bir merak içindeydi. Kedinin içinde neler vardı? (Cılız, zayıf bir kediydi. Zaten ölecekti. Böyle demişlerdi kendisine) Gözlerini sımsıkı yummak ve oradan alabildiğine kaçmak istiyordu. Kaçamıyor; kımıldayamıyordu. İhanete uğramış gibiydi. Aldatılmış gibiydi. Terk edilmiş gibi. Elleri, ayaklan tutmuyordu sanki. Uzaktan derenin kirli sesi duyuluyordu.

(İlk denize o zaman dökülmüştü)

Madam, elindeki kitabı bir kez daha açtı. Satırlar gözünün önünde uçuşuyor ama ona hiçbir şey anlatmıyor. Kitabın, kalın siyah cildini okşar gibi elini üzerinde gezdirdi. Kitap küf kokuyordu. Sanki bu kokuya dokunuyormuş gibi geliyordu ona. (Bu ona zevk veriyor) Tarih elinin altındaydı şimdi. Gözlerini çevresinde gezdirdi. (Huzur içindeydi, önemli olan da buydu) Viyana

aynalarına takıldı gözleri.

"Eşyalar, ahh eşyalar," dedi. "Her şeyden daha çok hakkınız var bizde."

Kapı, ince, ürkek bir gıcırtıyla açıldı. Madam duymadı. İnce, hazin yolculuklarından birine çıkmıştı gene. Koltuğunun tam karşısına düşen Viyana aynasına yansıyan, kucağındaki kedinin yol yol tüylerinde gezinen uzun, yorgun parmaklarını izliyordu. (Sanki bir başkasının eli gibi) Kendini, kedisini aynada seviyordu. (Piyano tuşlarında gezinen bir yolculuk muydu? Yoksa büyükbabasının kötürüm sandalyesinin tek ülkesi olan ak bir kedinin gri yollu tüyleri miydi?) Eli savruk imgelerin içerisinde dolaşıyordu şimdi.

Haşmet Bey, ilkin başını uzattı kapının aralığından, sonra ürke korka içeri girdi. (Nihayet başarmıştı. Her gece yatağında kurduğu düşler gerçekleşiyor, büyü bozuluyordu. İşte buradaydı. Gelmişti.) Hamamın o kalın sessizliği ürküttü onu.

(Teyzesinin de uzun tırnaklan vardı. Eski bir lire takılı kalmıştı, eski, kahverengi bir fotoğrafta)

Keçi sakalı, dökük saçları ve ağzında piposuyla daha çok bir yabancı gezgine benziyor Haşmet Bey. Ağzında tutuyor pipoyu, özellikle almıyor. Kişiliğinin ağırlığını hafifletmek istemiyor. (Keçi sakallan ve pipolanyla hayatla kendi aralannda denge kurmaya çalışanlardan biri Haşmet Bey) Madam yabancı gezginlere de alışık. Yabancı "Gay Almanak"larda hamamın adı, adresi geçiyor, istanbul'a gelenlerin çoğu buraya uğruyor. Haşmet Bey çekingen, suçlu, çevresine bir göz atıyor. Tanıdık bir yüze rastlamak olasılığı ürkütüyor onu. (Zaten bu yüzden geciktirmedi mi bu ziyareti? Bunun gibi ziyaretleri?) Böyle bir karşılaşmada ne yapabileceğini hiç bilmiyor. (Bankada cam bölmelerle aynlmış müdür odası. Herkesi camların ardından izliyor. Alabildiğine kendinden emin süzüyor onları. Ona dokunmuyorlar, ona değmiyorlar, onu görmüyorlar bile. Yanından akıp gidiyorlar. Hiç yanlış yapmamış insanlann azarlayıcı durgunluğu, suskunluğuyla memurlar, müşteriler, müstahdemler hep Haşmet

Beyin sessiz hışmına uğruyorlar. Bir anlamı yoktur bu bakışların, hatta kendine dönüktür. Bunu anlamak içinse ya bir hayli zeki olmak; ya da çok uzun zaman onu izlemek gerekir. Oysa kimse onu izleyemez, o herkesi izler. Kimi zaman baktığı yerde uzun süre kalabilir bu bakışlar (sanki yapışır kalır) ansızın bir silkinmeyle çözülebilir yapışıp kaldığı yerden. Baktığı yerden hiçbir şey söylemez. (Baktığı yere de bir şey anlatmaz bu bakışlar) Bakışları kendisi için hep bir sorun olmuştur. Bakışlarıyla içdünyası arasında yanlış kurulmuş bir ilişki vardır. Bu yüzden yolda yalnızca boşluğa bakarak yürür. Yersiz yere birçok kez zor durumda kalmış, çoğu kişilerce azarlanmıştır. O günden sonra bakışlarını yalnızca boşluğa dikerek yürür) Tanıdık bir yüze rastlamadığından emin oluyor. Böyle bir şey yıkım olur onun için, kaldıramayacağı bir utanç yükler ona. (Böyle bir yerde tanıdık birine niye rastlasın? Hem rastlasa bile artık böyle bir yerde karşılaştıktan sonra niçin sorun olsun? bunları düşünmüyor bile. En önemli korkularımız, en nedensiz olanlar değil midir?) Kimseyi görmemiş olmak rahatlatıyor onu. Bu sahte özgürlüğü, gizli kalmış bir günahla yaşamaya hazırlanıyor. Şimdilik de olsa burada yalnız başına. Kendini yolculuğa çıkarken uğurlanmaktan hoşlanmayan biri gibi düşünüyor. Başlangıç noktasındayken izlenmemek, görülmemek duygusu bu. Bir olayın başlangıcında yerini göstermemek, belirlememek duygusu.) Usulca Madam'ın oturduğu koltuğa yaklaşıyor. (Beyninde bu yürüyüş kezlerce yineleniyor. Sanki yüzlerce kez Madam'ın başına varacakken, başladığı noktaya geri dönüp, yeniden yürümeye başlıyor) Madam'ın sırtı Haşmet Beye, yüzü ise hamamın alt sokağına bakan büyük kapısına (ana kapısına) dönük. (Hamam, adını bu sokaktan alıyor. İnsanlar, başkalarının yanında üstü kapalı konuşmalarının gerektiği yerde "ÇC'ye gidelim..." diyorlar) Ana kapının iki yanında iki sonsuz nöbetçi gibi Viyana aynaları. Viyana aynalarının san yaldızlı çerçeveleri, kül rengi kıvrımları (aynada tüy tüy uzak çağrışımlar, kantocu teyzesinin unutulmuş şarkıları...

"Ahh büyük ve zalim istanbul, kaç hayatı karartttın?" diye geçiriyor içinden. Artık her acı, bir dönem, bir çağ, bir istanbul hesaplaşması taşıyor. Çağsama, hayatı ve ayrıntıları büsbütün büyütüyor. Belleğimizin imgeleri binlerce prizmada yeniden dağılarak sonsuza dek çoğalıyorlar)

Haşmet Bey, usulca Madam'ın oturduğu koltuğa sokuluyor. (Madarh'ın kucağı görünüyor aynada. Kedisi, parmaklan. Sonsuz bir fotoğraf gibi) Bir an bekliyor. (O cam korunağın sokağa bakan yanından her gün yüzlerce insan gözlüyor. Her yürüyüş biçimi, bir hayat biçimine benziyor. Kendince hikâyeler yazıyor onlara. Starlarını indiriyor pencerenin. Insanlann yalnızca bacaklan görünüyor) Büyük bir utanç içinde şu an. Bir suçüstü duygusu taşıyor.

O an uzuyor.

Sobanın kıyıcığında arkalıksız, alçacık bir iskemlede oturan bebek yüzlü gencecik bir erkek çocuğunun (ikonada bir melek) yüzünden yeni bir müşterinin gelmiş olduğunu okuyor Madam. Ağır ağır başını çeviriyor.

Kezlerce başını çeviriyor.

Sürekli yineleniyor bu görüntü.

Haşmet Beyin başı dönüyor. Silkeleniyor.

Bu yüzün gizledikleri onu olduğu yere çakılı bırakıyor. (Muhteşem bir anne yatıyor bu yüzün altında) Madam, kusursuz bir Fransızca aksanla:

"VOUS VOULIEZ VOUS LA VER?" diyor.

Haşmet Bey, bomboş, anlamsız gözlerle bakıyor. Bir düş sahnesi olabileceğini düşünüyor bunun. Bir sanrı. Buraya gelmemiş olduğunu, gelmeyi kurduğu bir gece yansı, kura kura daldığı bir uykuda bunlan görmüş olabileceğini düşünüyor. (Bu da yabancı bir şey değil Haşmet Bey için) Madam sorusunu yineliyor:

"Vous vouliez vous laver?"

Haşmet Bey, -tutulmuş- iki yana sallıyor başını. Madam, bu kez Türkçe olarak, "Türk müsünüz?" diyor. (Almanaklann

göndermiş olduğu uzak bir konuğu ağırlamaktan vazgeçiyor anlaşılan)

"Evet," diyor Haşmet Bey. Gizlenememiş, örtülememiş bir sevinçle başını sallıyor. (Kurtulmuş gibi hissediyor kendini. Hiç olmazsa bu soruyu, bu dili, bu sözcükleri anlıyor. Bu karabasanın bir yeri aydınlanıyor, ışığa çıkıyor. Sanrı bozuluyor, düş dağılıyor)

Yineliyor. "Evet, evet Türküm."

(Okumuş biri olmak -ya da görünmek- yabancı olmaktı. Sakalımızın üzerine yerleştirdiğimiz pipomuzla sağladığımız denge, bizi bir yabancı kılmak pahasınaydı)

"O halde böyle buyrun!"

Yandaki boş odalardan birini gösteriyor Madam. (Bu odalara bir basamaklı bir sekiyle çıkılıyor) Sonra ekliyor:

"Emanet edilecek bir şeyiniz var mı?"

(Madam'ın koltuğunun hemen yanı başında cilası dökülmüş, köşeleri kıymık kıymık hırpalanmış, eski, genişçe bir masa var. (Masanın üzerinde her zaman siyah çantası ve kitapları duruyor. Kedisinin sepeti ve gümüş bir cigara tabakası) Müşterilerin paralarını, saatlerini, kolye ve yüzüklerini alıp uzun ve derin bir çekmeceye kilitliyor.)

Haşmet Bey: "Hayır," diyor. "Emanet edilecek hiçbir şeyim yok."

(Nihayet buraya gelmişti işte. Uzak bir yolculuk geçirmiş gibiydi. Geceleri yatağında korkuyla kanşık düşlerini kurduğu, imgeleminde yaşattığı yerdi burası. Burada neler oluyor, neler yaşanıyordu? Şimdiyse gerçek başlamıştı, -ne, neyi, nereye emanet edecekti?- Hayat ona bir oyun oynamıştı. Ve bu oyunu sonuna dek sürdürmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı ona) Hamamın ayak işlerine bakan Kâzım, bir peştemal uzatıyor. Haşmet Bey utançla alıyor peştemali (yüzüne örtmek istiyor) giriyor soyunma odasına. Çevresine bakmıyor. İmgelemiyle, imgeleminde yaşattıklanyla yüzleştiriyor her anını. Her anı sonsuza dek uzatmak istiyor. Duvarların sıvası dökülmüş, askı-

lar sökülmüş, boydan boya alçak bir sedir kaplıyor odayı. Sedirin dibinde takunyalar. (Uzun bir film seyrediyor gibi) Ağır ağır soyunuyor. (Hâlâ neyi geciktirmek istiyorsun?) Midesi ekşiyor, başı dönüyor, kalbi hızlı hızlı çarpıyor. Elleri, ayaklan telaşla titriyor.

"Tannm, tannm!" diyor. "Madem bu hayata düşecektim, neden bu yaşımdan sonra? niye sonuna dek direnemedim? neden? neyi kaçırdım? neden böyle göbeklendikten ve böylesine çöktükten sonra? kendimi bu kadar saldıktan ve unuttuktan sonra? kendimi bu kadar sakındıktan ve sakladıktan sonra? niçin on sekizimde değilim şimdi? ve burada ne işim var benim? neyi bulacağım burada? burada bir şey yitirmedim ki ben? dışanda yitirdim, ne yitirdiysem! Burada neyi bulup da, neyi kurtaracağım? Her şeye ne kadar hazırlıksızım ve ne kadar geç kaldım her şeye... Öğrenmenin yaşı yoktur, diye öğrettiler bize. Yalan! Yanlış! Her şeyin yaşı vardır, her şeyin!.."

Peştemali beline doladı Haşmet Bey. Ayaklanna takunyalan geçirdi. Ensesindeki uzun saçlan kelini kapamak içi öne doğru taradı. Kaşlannı düzeltti. Dökülen sırlann yerini küçük kahverengi, paslı noktalara bıraktığı duvar aynasında kendine son bir kez baktı. Artık kendine acımayacaktı. Adını bilmediği, o güne değin tanımadığı korkuyla kanşık bir haz, bir coşku, zalim bir sevinç onu hamamın buğulu derinliklerine çeki verdi. Tahta kapı ağır ağır açıldı. Son olarak çocuğun yüzünü gördü. (İkonada bir melek. Yandaki kahvecinin çırağı. Madam'ın çarşı pazar eksiklerini alıyordu. Hamama sık gidip gelen genç bir yazar (Güven) hiç konuşmadığı, hiç sokulamadığı bu çocuğa ölesiye bir aşkla bağlanmış, ve onun yüzünü, yüzünün çağnştırdıklannı anlatan bir roman yazmıştı: "YÜZ". Bu hamamın içinde, ama her şeyin dışında bir yüzdü çocuğunki. Bakıyor ama, baktığı yere değgin hiçbir şey söylemiyor, belki de düşünmüyordu. Masum kalabilmişti bu yüz. Alabildiğine masum ve hiç kirlenmemiş. Bakışlan gizini ele vermiyor, kendine değgin olarak hiçbir şey söylemiyor bu bakışlar...

Belki de hiçbir gizi yoktu bu çocuğun, yalnızca bir kahveci çırağıydı, o kadar)

Bir çöküş çağında güzeli kutsamaktan, güzele sığınmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı bize.

Bu yüzün gizledikleri, çağrıştırdıklarıyla intihar dolaylarında dolaşıyordu Güven.

Haşmet Bey'in bakışlarıyla, çocuğun bakışları birbirine değdi. Birbirleri hakkında hiçbir şey düşünmediler. İkisinin de hiçbir şey anlatmayan bakışları birbirlerinin üzerinden aktı gitti.

-Zaten çok kısa bir andı.-

Haşmet Bey, başını çevirdi. Bu gizli dünyanın açılan kapısında içeriyi görünmez eden yoğun bir buhar bulutu çarptı Haşmet Beyin yüzüne.

İklimin ilk belirtisiydi.

Cehennem başlamıştı.

Madam uzun uzun esnedi. Sanki yüzyıllardır buradaydı. Burada, bu koltukta oturuyordu. Burası onun yurduydu sanki. (Dahası iniydi. Kendini burayla koruyordu. Hayatta bir yeri, ancak burayla kaplıyordu) uzun yıllarını geçirmişti burada. (Gençliği, belki de binlerce insanı yıkamıştı) Hamamlar ikinci bir dünyaydı onun için. O, gözlerini burada açmıştı, hayatla burada yüzleşmişti. Eskiden, çok eskiden Rum, Ermeni kadınların geldiği zamanlar. (Rönesans resimleri gibiydi bu kadınlar. Çıplak ve güçlü. Mermer duruluğundaydı tenleri; su tutmazdı) Üç kuşaktır Madam'ın ailesi işletiyor bu hamamı. Üçüncü kuşağın sorunlarıyla yüklü Madam.

Her sabah erkenden uyanıyor, çok erkenden. Her sabah güneşin doğuşunu görmek hâlâ bir şeyler söylüyor Madam'a. (Her şafak imgesi dinsel bir büyü) İri, porselen fincanlarda sabah çayını içiyor. Mangal ateşinde, bir sabahı, geçmiş bir sabahı, yaşa-

dığı bütün sabahlan bir kez daha anımsıyor. Mangalın sönmeye yüz tutmuş, küllenmiş ateşinde, ağır pirinç cezvelerle kahve pişiriyor kendisine. Her sabah evden çıkışı da uzun bir uğurlama gibi. Odanın her ayrıntısıyla vedalaşıyor sanki. Sonra kapısını çekiyor usulca, kolunda kedisinin sepeti hamama geliyor. (Hamam akşamüstüne dek kadınlara açık) Kadınlar, Madamı çok fazla ilgilendirmiyor. (Teneke kutuların üstünde kaldı Boticelli) Onlar yıkanırken örgüsünü örüyor çoğu zaman, tığ işliyor. Yalnızca para alıp verirken kaldırıyor başını işinden. Parayı çok seviyor Madam, pek çok seviyor. (Kutsal korkulan dindirecek hiçbir dua kalmadı. İncil karası sinmiş her duaya) Kendini güvenli duyuyor Madam. Korkusu hafifliyor.

"Para artık bütün dualann yerini tutuyor," diyor. "Param olunca kimse bana bir şey yapamaz. Hiçbir şey. Parası olana kimse dokunamaz. Şerbetlenir insan, her türlü yılan uzak durur."

Para harcamıyor Madam, hemen hiçbir şeye para harcamıyor. Parasını sayıyor her gece. (Uzun uzun cennetini sayıyor) Uzun soluklu atlar geçiyor düşlerinde. Kupa arabalan Beyoğlu'nu arşınlıyor. (Camlarda ışık yangını) Kulaklarında at çıngıraktan ve bir kanto (teyzesinin) cihannümalarda uzak lambalar dolanıyor bir başına. Karanlıkta yüzüyormuş gibi lambalar, (şimdi güvercin gurultusundan geçilmiyor) Beyoğlu'nun ünlü pastanelerinden alınmış pasta, şeker kutuları. Teyzesinin şen kantolannda hep saklı bir hıçkırık (yalnız kendinin duyduğu) cihannümalar artık güvercinlere kaldı. Tarihe karşı çekilmiş boydan boya ve bembeyaz bir teslim bayrağı gibiler. Ahşaplar gün günden kararıyor. Gün günden umutsuz ufuklar, gün günden buğulu iplikler gibi karşı sahiller (yıllardır geçmedi karşıya, hep ertelenmiş bir yolculuk bu. Madam için artık uzun bir yolculuk hem de; belki de ölmeden geçemeyecek karşıya, ve bunu hiç kimse bilmeyecek. Onca IstanbuUu'nun bu gündelik gezisinin Madam için uzun bir yolculuk düşü olduğunu hiç kimse bilmeyecek.

ve ölecek Madam,

herkes gibi ölecek)

Hamamda hep bunları düşünüyor, akşamlara dek oturduğu yerde bunları kuruyor. Bir tarihi yeniden üretiyor. Tarih büyüyor gözünde, geçmiş büyüyor.

"Ruhlarımız, düşlerimiz, karanlıklara gömüldü," diyor Madam. "Hiçbir şeyi geri gelmeyecek, her güzel şey öldü. Biz yağmalandık!"

(Haşmet Beyin gözleri, Madam'ın kitabına ilişiyor. Sanrı büyüyor: "La Chatte", Colette.

Gerçeküstücü bir karşılama töreni.

Bu törende caddeye bakan cam vitrin aşağıya iniyor. İnsanların yalnızca yürüyüşleri olmadığını düşünüyor. Zaten çoğunun yüzlerini göremiyor oturduğu yerden. Kedi başını oynatıyor, arkaya alıyor, artık "La Chatte" yazısı okunmuyor)

Oğlunu düşünüyor Madam. Oğlunu özlüyor.

"Işıksız bir kilise gibi burası," diyor. "Ben burada herkesi vaftiz ediyorum. Herkes yaşayabilir... Herkes... Bu kalemi de koruyacağım. Bu benim son kalem. Bu kaleyi de yitirmek istemiyorum. Güvercinler olmasa cihannümayı da unuturdum. Bakacak hiçbir ufuk kalmadı orada da..."

Çocukluğuna taşınıyor Madam. Unutmak istiyor güvercin gurultularını, her şeyi...

"Bizler niye mutsuzduk? niye gülmezdik? çocukken de suçluyduk; kiliseye giderken de. Hep alttan almayı, hep baş sallamayı, hep suçlanmayı, hep korkuyu öğrettiler bize. Niye başımız hep öndeydi? niye her köşebaşına bir ölüm anlamı verdik? niye hep yumuşakbaşlı, hep suskun olduk? Bacaklarım sızlıyor artık. Eskisi gibi dayanamıyorum. Hep esiyormuş gibi her yanım rüzgârlar içinde.

"Oğlum, yitik oğlum! Okumadı. Okutamadım. İlkin evden kaçtı, (anlamıştım) Sonra istanbul'dan, en sonra da Türkiye'den. Hep kaçtı, hayatı boyunca her şeyden kaçtı. Çok sonradan öğrendim; Amerika'ya kaçmış. İki kart göndermişti bana. (yalnızca iki kart) Bana ihtiyacı olduğunu bilseydim, kalkar giderdim ar-

dından. Ama biliyordum, yoktu. Gönlünce yaşayacaktı. Dilediğince. (her köşebaşını bir ölüm korkusuyla dönmek istemiyordu) Bunun için kaçmıştı. Bana yer yoktu hayatında. Bunu anlamıştım. Kabullenmesi zordu ama, anlamıştım. "Bir isteğin var mı buralardan?" diye yazdım. Biliyordum, yoktu. Artık buralardan hiçbir şey istemeyecekti. Hasret, kaderim olmuştu. Katlanacaktım. Hemen cevap yazdı bana, dedi ki:

"Anne,

o erik ağacını iyi koru. Hani o denize bakan ağacı. Ona iyi bak. O hep denize baksın.

o ağaç."

Ondan aldığım en son kart oldu bu. Önünde hâlâ gece gündüz mum yanar. (Ceviz, enli bir çerçeveye yerleştirip, duvara astım kartını) Ağaç da duruyor. O ağaç. Öyle denize karşı. Evi yıktırmadım, büyük geliyor bana, çok büyük. Ne de olsa koskoca ev. Tek başımayım üstelik; kimi odalarını hiç açmıyorum. İçlerini çoktan unuttum. Geceleri karanlıkta oturuyorum (Camlarım hep ışıksız) Geceleri hiç kimse dönmüyor eve, kimseyi pencerelerde beklemiyorum. Beni heyecanlandıran ayak sesleri çoktan çekilip gittiler hayatımdan. Kaç kez müteahhitler geldi kapıma. Ama o ağaç. Denize bakan o ağaç. (Hep denize bakacak) Cihannümalarda sabahlara dek güvercin gurultusu. Uykularım azaldı. Bazı geceler yapacak bir şey bulamıyorum. Çıkıyorum bahçeye. (Her bahçe artık rüzgâr mezarı) çıkıyorum ayaklarımda terliklerim. (Ay, yalnızlık gibi) Ağacın yanına gidiyorum. (Bir yemin gibi dimdik duruyor ağaç) Ağacı öpüyorum, karanlıkta okşuyorum onun esmer bedenini (Ölmeyen bir aşk gibi) Akıllı işi değil bu yaptığım, biliyorum; ama yaşadığımız hayat akıllıca mı? Bize yaşatılan hayat, aslında kıyamet dedikleri olsa gerek. Başka kıyamet yok. Mahşer dedikleri de yüreğimizde; ağacı öpmüşüm ne çıkar?

"Mahalleli kaç zamandır kötü gözle bakıyor bana. Hamamın namı duyulmuş. Duyulsun ne çıkar? Bazı şeylere göz yumuyorum ki, para kazanayım. Bu pis hamama kim gelir yoksa? (Kâ-

zım da hep söyleniyor, ona da aynen böyle diyorum) Beş yüz yıllık koca yapı. Kaç yıldır neler görmüştür kim bilir? Talihiymiş; yıktırmıyorlar (kimse tarihi görmek için gelmiyor ki buraya) Zaten isteseler de yıktırmam bu hamamı. Benimle birlikte gömülsün, gömülecekse toprağa. (Yarın Barbara Cartland getireyim, arada bir iyi oluyor.)

"İçinde neler oluyormuş?

Varsın olsun. Buraya gelmeseler, başka yerlere gidecekler. Ama bir yerleri olacak hep. Bari gözümün önünde olsunlar; uzakta değil.

(Sabahlara dek mum yanıyor önünde. O çerçevede teyzemin fotoğrafısi vardı. Baktıkça lirin sesini duyardım) Bir mezar bekçisine, bir korkuluğa benzetiyorum kendimi. Neyi bekliyorum hâlâ, niye?

"Bu kedi nereye kayboldu gene? - Kâzım da kayboldu ortalıktan. Bu aynaların da sırlan dökülüyor. Yakında hiçbir şey göstermeyecek. Evin bahçesinin bittiği yerden deniz başlıyor. Bahçem denizin kıyısı gibi. (oturduğum hasır koltuktan uzun uzun dalıyorum bu manzaraya. Manzaralar da eskiyor) Deniz, bahçe, ağaç ve ben. Artık bir natürmortuz. (Elçilikten mektup gelmişti. Korka korka gitmiştim. Elçilikler, yabancılıklar...-) Artık çok param var, çok param. Ama neye yarar? Bir canımı kurtaracağım yalnızca. Ahh Eylül yaklaşıyor gene. Her Eylül korkular basıyor içimi. Her Eylül istanbul yanıyor. (Elçilikte bir gazete tutuşturdular elime, okumadan önce kimi kapalı sözler ettiler. Oysa ne gerek vardı bütün bunlara, her şeye hazırdım artık - hem de çok uzun zamandan beri-) Bu kedi nereye kayboldu gene? (Aynada kucağı boş, eli kapalı kitabın üzerinde) Yarın romantik bir şey okumak istiyorum.

Az sonra usulca kapı açılıyor. Eşber, Reha ve Reha'nın yeni arkadaşı Nevzat giriyorlar içeri.

"Ahh Madam, sevgili Madam! Biliyorum gene biraz geç kaldım."

(Eşber, Balzac'm salonlarına girer gibi)

Reha, Madama gülümsüyor. Madam -çok zarif- karşılıyor bu gülümseyişi. (Reha, Madam için "Simone Signoret" diyor. "Biraz Simone Signoret, biraz Madam Rosa..." Madam iri, akik yüzüğünün taşıyla oynuyor. (Billur kâsenin dibini kanştınyor yüzüğünü bulmak için, teyzesinin gelin telleri saklı kâsenin içinde, çerçevenin çevresindeki telleri de topluyor, fotoğrafisini çıkanyor teyzesinin...) Peştemal uzatırken Reha'ya gizli bir gülümsemeyle bakıyor. Reha, Madamın ne düşündüğünü okuyamıyor yüzünden.

"Olsun, hepsi de çocuklanm," diye geçiriyor içinden. "Hepsi de çocuklanm."

Reha, dalgınlığını gizleyen yeni aynntılar edinmiş kendisine. Peştemali alırken yüzüne kaygısız ve sevecen bir anlam kazandırmaya çalışıyor. (Muhsin'in ölüsü günler sonra Dolapdere'de bulunmuştu. Yüzüklerini sökemediklerinden parmaklarını doğramışlardı. Yüzünü bir avuç kezzap tanınmaz etmişti. Morgda teşhise götürdüler Reha'yı.

Başka kimsesi yoktu Muhsin'in.

İşte hayat buydu. Bu kadar ucuzdu.

"Gerçek adı Mişon'muş, benden bile saklamıştı..."

Madam sonunda gazeteyi kendisi okumuştu. Hiçbir söz, bir şey anlatamazdı kendisine. Bir mektup, bir de gazete...

(Her şey bitmişti artık. Kaçacak bir yeri kalmamıştı)

Kâzım, balkondan sarktı. Hamamın ikinci katındaki soyunma odaları dört köşeyi de içine alan çevirme bir asma balkona açılıyordu. Kâzım aşağıya, salona bakıyordu. (Müşteriler gelmeye başlamıştı demek. Kâzım bu müşterileri hiçbir zaman anlamamıştı.)

Teyzesinin fotoğrafisi yerine onun kartını yerleştirdi. -Ölümün demirlediği fotoğraflar- Telleri avucunda buruşturdu, kâseye bıraktı.

Reha'nın gözleri uzun uzun iri, akik yüzüğe takılmıştı.

"Oğlunuz Chicago'da bir parkta ölü olarak bulunmuş, başı ezilmiş..."

(Parklar, sinemalar, hamamlar) "Emanet edilecek bir şeyleriniz var mı çocuğum?" Reha, ardına dönüyor -tam sekiye çıkacakken- sanki bu soruyu ilk kez duyuyormuş gibi, nedensiz ve gizleyemediği bir korkuyla (sevinçle) Madam'a bakıyor. Ve Madam'ı için için çok sevdiğini düşünüyor, çok sevdiğini...

"Cehennemin tam ortasından geçmek istiyorum: Hem de tek bir sıyrık bile almadan"

Montgomery Clift

Hamamın mimari yapısı, ilk anda tanımlanması güç bir mimari özellik taşıyor. Girdisi-çıktısı; inişi-çıkışı; merdivenleri-bağlantılan; çifte kapısı; birbirine açılan, birbirini kapayan iç kapılan; soyunma odaları, bu odaların bakışımlı düzeni; kısacası her şeyiyle âdeta olayın kendisiyle örtüşen bir karışıklık, bir iç içelik, bir dolaşıklık gösteriyor. Daha ilk anda bir labirentle karşı karşıya olduğunu duyumsuyor insan. Sanki birbirine eklenerek çoğalmış, sanki çoğaldıkça karmaşıklaşmış, sanki karmaşıklaştıkça buğulanmış gibi, insanın kuşkualtı korkularını büyültüp, duruyor.

Ortasında Madam'ın sürekli -yaşlı bir çınar gibi- oturduğu bekleme salonunu, hamama bağlayan ağır, tahta kapı ilkin bir başka bölmeye açılıyor. Bu bölme, ortasında göbektaşının bulunduğu asıl hamama oranla, görece olarak daha serin olan, eskilerin "soğuk" ya da "soğukluk" dediği yer. Bu bölmeye açılan kapının tam karşısında yan yana, çifte kurnalı üç küçük odacık bulunur. Kapılarının üstü İspanyol kemerli olan bu odacıklardaki, kimi yerleri kırılmış mermer oymalı kurnaların sulan hep soğuk akar. Daha çok etek tıraşı için kullanılmak üzere yapılmışlardır bunlar. Bu odaların sağ yanındaki kapı, hamamın göbektaşlı asıl bölümünün sol yanındaki kapı da ince, uzun, karanlık bir koridora açılır. Bu koridor boyunca, yan yana beş tane hela -ki yalnızca bunlardan birinin kapısı vardır-, çoğu zaman daha "tenhalık" bir yerde "aşk yapmak" isteyenlerin yeğlediği bir yerdir. Kapalı helanın tahta aralıklarından içerinin gözetlenmesini

istemeyen çiftler kapının üzerine bellerinden çözdükleri peştemalleri gererler. (Örtünürler)

Soğukluğun sağ yanını ensiz, uzun bir mermer sıra kaplar. Boylu boyunca uzanılamayacak, ancak oturulup sırt dayanılabilecek bir genişlikte yapılmıştır.

Hamamın sıcağından bunalanlar;

ya da içerdeki insan kalabalığından; ya da benzer/başka şeylerden; ya da kendi içlerindeki bundan; ya da yalnızca dikkat çekmek için, yalnızlıklarını vurgulamak için (kimi saklı inceliklerini); ya da ömürleri boyunca yalnızca bir kişiyi beklediklerini anlatmak için,

bu mermer sırada oturup beklerler.

Koridora, helalara giren çıkanlarla göz göze gelirler. Herkesi, her şeyi beklerler. Bütün hayatlarını, umutlarını. Bu bekleyişi, bu "Soğukluk"ta yaşamış olmak kahredici bir itilmişlik midir? Çoğu bunun ayırdında bile değildir. Bu bekleyişi, bu "Soğuklukla yaşanmış o çok kısa anlara sığdırmak isterler. (Anlara. Bu göz göze geldikleri gerçekten bütün ömürleri boyunca bekledikleri kişi midir? Bu o mudur? Bu kez olmuş mudur? Gerçekleşmiş midir o kutsal mucize?) Kimi ayırdındadır. Kimi değildir. Hatta çoğu değildir. Yitirdiklerinin de, beklediklerinin de, boşluklarının da ne olduğunu bilmezler. Hayatın da, hayatlarının da bir yanı, (tansığını da, gizini de koruyan o saklı yanı) kendilerinden müthiş bir intikam almıştır.

Suat Bey binlerce gözün delik-deşik ettiği gövdesini göbektaşından sürüye sürüye kaldırdı, soğukluğa çıktı. Mermer sırada sonsuza dek yan yana dizilmiş insanlar hiç kımıldamadan oturuyor, sonsuza bakıyorlar. (Kubbenin buzlu gözleri kararmaya başlamıştı artık. Akşam koyuluyordu. Günahın tadını koyultuyordu bu.)

Herkes Suat Beyin artık iyiden iyiye çıldırdığını konuşuyordu ardından. Az önce göbektaşında ilahiler okumuş, kendince ritüel danslar yapmıştı. "Ne sanıyorsunuz siz? Yaşamayı göze aldım ben! Sonuna dek aldım! Sinik, korkak, ürkek yaşamadım!"

diye insanların üzerine yürümüştü.

Kubbenin buzul gözlerinin kararmasıyla birlikte hemen yanmazdı ışıklar. Kısa bir süre her yer karanlıkta kalırdı. Akşamdan geceye geçerken. (Buranın da geçiş dönemiydi bu) Kimse hiç kimseyi görmeden, tanımadan, o koyu karanlıkta, o kalabalıkta kendini eritirdi. Yoklukta erir gibi. Bir'liğin tükenmesi gibi.

İş dönüşü buraya uğrayanlar, paydos etmişler, bir akşamüstü hamamında hiç tanımadıkları, tanımak istemedikleri, adlarını bile bilmedikleri, bilmeyecekleri insanlarla "birlikte oluyor" sonra ayrılıyorlardı. Gerçek ayrılık belki de buydu. Belki de bu bilinmezliğin büyüsünden gelme gizli bir törendi bu. Mevcut ideolojilerin sözlüklerinde henüz karşılığı bulunmamış gizlerdi. Terimler, kavramlar ve sözcükler ve bilcümle karşılıklar hep hayatın arkasından gelmiyor muydu?

Sonra ışıklar yandı. Sönük, ölgün ışıklar. Buğuyu bile delip geçemeyen havadaki yoğun sise yalnızca bulaşıp kalan bir ışık... Reha ve yeni arkadaşı hamamın göz gözü görmez eden buğusunda hâlâ adam seçmeye uğraşıyorlar. Bu kalabalıklaşmada, bu çoğalmada bir şeylerin tadını kaçıran şeyler var. Kim bilir belki de rolünü sonuna dek üstlenmiş her azınlık, kendini azınlık olmaktan çıkaran kalabalıklaşmalarda, yeni bir azınlık konimin yaratmaya çalışıyor. Örneğin Reha için bu, hiç kimseyle yatma dan buradan çıkmak gibi bir tepki çeşidi olabiliyor. Başkası için de bir başka şey. Azınlık kalmayı, mutlak yalnızlığı sonuna dek kuşanmak gibi bir duygu çeşidi, bir sonsuz inattı belki. Bir ödeşmenin, bir bedelin sonuna dek götürülmesindeki ısrar ya da.

Işıklatın yanması alkışlarla karşılandı.

Suat Bey hâlâ soğukluktaydı. Ve öylece dimdik kımıldama dan duruyor.

Göbektaşında Reha, ayağındaki takunyayı arkadaşına göstererek: "Goya'dan yeni aldım şekerim, nasıl beğendin mi bari?" diye şaka yapmaya çalışarak neşesini diriltmeye uğraşıyor.

Suat Bey koridora yöneldi. Tek, çıplak bir ampul ölgün bir ışıkla koridoru boydan boya aydınlatıyor, koyu karanlığından sı

yırmaya çalışıyordu. Koridorda "tek kollu adanV'dan başka hiç kimse yoktu. Tek kollu adam koridorda durmuş bekliyor. Suat Bey donuk gözlerle adama baktı. Hiç kimsenin yanına yaklaştırmadığı, ancak "Doktor Richard Kimble'den kaçıyor şekerim, burada gizleniyor," diye alaya aldığı, her şeyin dışında bırakılan, bu adama gözünün bebeğinde seğiren içlenmeyle karışık bir duyguyla uzun uzun bakıyor. O an belleğinin dipdiri olduğunu, her şeyi çok iyi anımsadığını fark ediyor. Sonra adamı kolundan tutarak kapısı olan o tek helaya birlikte giriyorlar.

Soğukluğu, asıl hamama bağlayan tahta kapı ağır ağır açılıyor. İlkin Anjelik görünüyor kapının ağzında. Çırılçıplak kalmış, bir tek yüzünü siyah bir peçeyle örtmüş. Bir tek yüzü giyinik. Bir süre kapının ağzında duruyor. Ardından uzun bir "tii!" sesi çekiyor. Ve ardından Eşber'in sesi duyuluyor olanca haşmetiyle:

"Lâhur nevâhisinde bir mahal! Açılın kapılar! Keşmir Melikesi Eşber geliyor!.."

Ve sonra içeri giriyor.

Başında geniş siperlikli her yanından salkım saçak yapma meyvalar sarkan Carmen Miranda şapkası. Sırtında yerlere dek uzayan etekleri fırfırlı, pencere tülünden yapılma bir elbiseyle kollarını iki yana açarak bir prenses gibi giriyor içeri. Uzun alkışlan karşılıyor, selamlıyor.

İçine siyah payetli bir külot giymiş, (hemen her gösterisinde giydiği) ve tek bacağında bir file çorap, baldırında siyah tafta bir bant, ve kırmızı bir gül. (Sırtı açık) Boynunda gene pencere tülünden yapılma bir boyunbağı. Boyunbağının üzerinde gömlek düğmesinden, pijama düğmesine varana dek birbirini hem renk, hem biçim olarak tutmayan bir dizi düğme. Ve sol omzundan yerlere dek uzayan çingene pembesi bir otrüş. Bir eli belinde, bir eli havada kınlı, asılı kalmış bir süre poz veriyor Eşber.

Alkışlar sürüyor.

Reha, "Yaşasın sürgündeki kraliçe! Yaşasın Keşmir Melikesi! Life is a cabaret!" diye naralar atıyor.

Suat Bey capcanlı tanıyor bu adamı. (Dipdiri. Sanki bin yıldır tanıyormuş gibi) Hamama hemen her gelişinde bu adamı bir köşeye sinmiş olarak gördüğünü ve hep yalnız olduğunu, bırakıldığını anımsıyor. Herkesi uzaktan izleyen, her şeyi uzaktan gözleyen, hiçbir şeye ortak edilmeyen bu adamı eğilip öpüyor. Adam minnetle bakıyor kendisine. (İlk kez iki kişi olduğu için. O tek kolu hep ikinci bir kişi olarak -başkalarını iştahla seyrederken- çoğaltırdı kendini. Şimdiyse dudaklarına başka biri değiyor. Dokunuyor. Öpmek bile değil bu kendisi için. Bir kolu noksan olduğu için, noksan olduğu için her şeyin ırağında tutulan bu adama kıçını dönüyor Suat Bey. Biliyor ki ezilenlerin de bir araya geldiği bir yerde, gene de ezilecek, dışta tutulacak birileri hep olacaktır, bir azınlık yaratılacaktır. Belleği dipdiri işliyor şimdi.

Eşber, göbektaşının üzerine fırlayıp bir blues söylemeye başlıyor. Ardından Anjelik'in vokalleri eşliğinde bir şansona geçiyor. Reha'nın isteği üzerine Nazi Almanyası'ndaki kabare şarkıcılarını taklit ediyor. Ve elbette "Lili Marlen!" En son popüler bir arabesk şarkıyla tamamlıyor programını.

Elleri çüklerinde kurnabaşlarını bekleyen birtakım insanlar şaşkınlıkla izliyor Keşmir Melikesi'ni.

Keşmir Melikesi soyunmaya başlıyor, en son bir tek siyah payet külodu kalıyor üzerinde. "Soyamaz! Soyamaz!" tempoları eşliğinde hamamı terk ederek "kulisine" koşuyor, üzerinde Rum kadının kulis odasından ağlayarak kaçarken nedenini anlamadan aşırdığı o tek siyah payet külotla.

Büyük bir aşkın, belden aşağısına bıraktığı o tek mirasla...

Eğiliyor Suat Bey.

Dehşet hiçbir şeyi belgelemiyor.

Yepyeni bir dünya, dehşetsiz bir dünya kurulana dek, herkes ama herkes bu dünyada yerini alana ve kepkendi olana dek.

Tek kollu adam uzaklaşıyor Suat Beyden.

Suat Bey uzaklaşıyor her şeyden.

Tahta kapı açılıyor. Koridorda bekleşen bir çift hemen kapı-veriyorlar kapılı helayı.

"Dehşet! Dehşet! Dehşet!" diye sayıklıyor Suat Bey. Bu sınır ikliminde yalnızca dehşet yaşanıyor.

"Buraya dek gelmeyi göze alan iklimi de hesaba katmalıdır" Bütün duygulann, bütün dürtülerin, bütün güdülerin her şeyin ama her şeyin o sınır noktasına vardığını şiddetle duyumsuyor.

Tenhalıkta bir sıraya oturuyor. Sırtını duvara dayıyor. Karşısındaki duvar boydan boya ayna.

Hamam yavaş yavaş boşalıyor.

Herkes gidiyor.

Eksilmiş olarak, onarılmış olarak herkes gidiyor.

En son Haşmet Bey de ayaklarını sürüye sürüye gidiyor.

Daha uzun bir süre oturduğu yerden kımıldamıyor Suat Bey.

Bir ara, aralık kapıdan içeri sızan Madamın kedisiyle göz göze geliyor. Uyanır gibi oluyor daldığı aynadan. Gözlerini biliyorlar birbirlerinin. Madamın kedisi usul usul yaklaşıyor. Yaklaşıyor. Uzun, gür, parlak-tüylerinde ölüm seğiriyor. Ayaklarına sürtünüyor Suat Beyin. Eğilip okşuyor kediyi. Bir süre uzun uzun sıvazlıyor. Sonra ansızın kapıp havaya kaldırıyor. Debeleniyor kedi, kurtulmak, kaçmak istiyor. Tırmalamaya başlıyor.

Yerinden kalkıyor Suat Bey.

İspanyol kemerli odacıkların ortasındakine doğru yürüyor.

Usul usul kurnaya yaklaşıyor. (O kirli derenin sesini duyuyor. Denize dökülecekkenki sesini...) Kediyi kurnaya daldırıyor, suyun içinde tutuyor. Kedi çıldırmışçasına tırmalıyor Suat Beyi. Ellerinden ince şeritler halinde sızan kan, kurnanın soğuk suyuna karışıp bulanıyor. Az sonra tırnaklan Suat Beyin derisine gömülü olarak katılıp kalıyor.

"Artık hiçbir kedi ölmeyecek, öldürmeyecekler," diyor. . "Hiçbir kedi insan olarak dönmeyecek dünyaya, hiçbir ruh başka bir bedeni ödünç almayacak.

İşte şimdi sınırı geçtim. Artık dilsizim."

1980-1981

Kapak resmi
İSMET DOĞAN
tarafından
Son Istanbul için
özel olarak yapılmıştır.

Metis Edebiyat
ISBN-13: 978-975-342-053-2

Metis Yayınları
www.metiskitap.com